

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ

KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

9'uncu Toplantı
31 Mayıs 2022 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- İHTİSAS KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü'nün (ESK) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

2.- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün (TİGEM) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

3.- Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin, 2020 yılına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Zonguldak Milletvekili Deniz Yavuzylmaz'ın, Et ve Süt Kurumu Genel Müdür Vekilinin Cumhurbaşkanı kararnamesiyle atanmadığından yetkisiz olduğuna ilişkin açıklaması

2.- Et ve Süt Kurumu Genel Müdür Vekili Mustafa Kayhan'ın; Zonguldak Milletvekili Deniz Yavuzylmaz'ın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU

9'uncu Toplantı Toplantı
31 Mayıs 2022 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu saat 14.37'de açılarak iki oturum yaptı.

Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğünün (ESK) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları, görüşmeleri tamamlanarak ibra edildi.

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün (TİGEM) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları, görüşmeleri tamamlanarak ibra edildi.

Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin, 2020 yılına ait bilanço ve netice hesapları, görüşmeleri tamamlanarak genel görüşmeye sunuldu.

Et ve Süt Kurumu Genel Müdür Vekili Mustafa Kayhan, Zonguldak Milletvekili Deniz Yavuzylmaz'ın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklama yaptı.

Zonguldak Milletvekili Deniz Yavuzylmaz, Et ve Süt Kurumu Genel Müdür Vekilinin Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle atanmadığından yetkisiz olduğuna ilişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 1 Haziran 2022 Çarşamba günü toplanmak üzere saat 19.23'te toplantıya son verildi.

31 Mayıs 2022 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.37

BAŞKAN: Mustafa SAVAŞ (Aydın)

BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat ŞATIROĞLU (İstanbul)

SÖZCÜ: Mevlüt KARAKAYA (Ankara)

KÂTİP: Yavuz SUBAŞI (Balıkesir)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayıştay Başkanlığımızın ve kurumlarımızın değerli temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz.

Toplantıyı açıyorum.

II.- İHTİSAS KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğünün (ESK) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bugünkü gündemimizde Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü ile Türk-Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin 2019 ve 2020 yıllarının bilanço ve netice hesapları yer almaktadır.

Toplantımıza Et ve Süt Kurumu Genel Müdürüyle başlıyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere, toplantımıza katılan kurum ve Sayıştay temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

Sayın Genel Müdürüm buyurun.

(Katılımcılar kendilerini tanıttı)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Genel Müdürüm, sunumunuzu yapmanız için sözü size veriyorum.

Buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Efendim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Toplantının başlamasında genel olarak bir problem var.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ne gibi?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bir yetkisizlik durumu var.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ne gibi yetkisizlik?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Genel Müdür Cumhurbaşkanlığı kararıyla ve Resmî Gazete’de yayımlanması usulüyle Genel Müdüre vekâlet etmiyor. Dolayısıyla bu konuyla ilgili söz istiyorum, bu yetkisizliği açıklamam gerekiyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, sözü size verelim.

Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Zonguldak Milletvekili Deniz Yavuzylmaz'ın, Et ve Süt Kurumu Genel Müdür Vekilinin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle atanmadığından yetkisiz olduğuna ilişkin açıklaması

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usûllerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Türkiye’de KİT’ler dâhil olmak üzere kurumların genel müdürleri 3 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’yle atanıyor ve Resmî Gazete’de de yayımlanıyor. Şimdi, bu konuyla ilgili bugüne kadar Resmî Gazete’de bu atamaya ilişkin yayımlanan bir karar yok.

Diğer taraftan, Et ve Süt Kurumu bir KİT yani kamu iktisadi teşebbüsü yani devlete ait bir şirket ve KİT’lerle ilgili de yani Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname var. Bu kararnameye göre de “Teşebbüs Yönetim Kurulu’nun Teşkilî” başlıklı 6’ncı madde var. 6’ncı madde de deniliyor ki: Genel müdürün bulunmadığı hâllerde, genel müdürün yönetim kurulu üyeleri arasından görevlendireceği genel müdür vekili yönetim kuruluna başkanlık yapar.” Yani 28 Mart 2022 tarihinde Et ve Süt Kurumunun kendi resmî internet sitesinde de yayımlanan ve tüm kamuoyuna açıklandığı üzere Et ve Süt Kurumu Genel Müdürü Osman Uzun görevden ayrılmış, yerine de Sayın Mustafa Kayhan getirilmiştir ancak kendisinin vekâleten bu göreve gelebilmesi için dahi Yönetim Kurulunda bulunma şartı vardır, biraz önce açıkladığım kanun maddelerine göre. O nedenle, şu anda, burada KİT Komisyonu denetimini yapabilmemiz için kendisinin fiilen Cumhurbaşkanı tarafından atanmış olması, Genel Müdür sıfatının verilmiş olması gerekir veya Yönetim Kurulu içinden görevlendirilecek bir kişinin ancak Genel Müdür Vekili olarak burada bu denetime dâhil olması mümkün; dolayısıyla burada böyle bir hata var. Anladığım kadarıyla, kurumla ilgili, sanki bir KİT değilmiş gibi atamasının Bakanlık tarafından görevlendirme şeklinde yapılabileceğiyle ilgili bir yanlışlık yapılmış. Yani biraz önce kurum yöneticileri kendilerini tanıttı, her biri içinde “strateji” geçen, “Hazine, Maliye” geçen, “KİT” geçen bir dünya unvana sahipler. Böyle büyük bir hata nasıl yapılıyor ve KİT Komisyonu başlayana kadar da çözülüyor gerçekten anlamak mümkün değil. Yani “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi” denilen sistemin bazı prosedürleri ortadan kaldıracak yönünde AK PARTİ’nin söylemleri olmuştur ama bunun devlet teamüllerini ortadan kaldırmaya dönüşmemesi gerekirdi. Ben ara vermenizi...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Benim ara verme irademi niye yönlendiriyorsunuz ki?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – ... ve bu konuyla ilgili bir neticeye ulaşılmasını istiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Genel Müdürümüze bir söz verelim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – E, Genel Müdür, o yetkiyle; yani şu anda burada konuşması...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Biz Genel Müdürü mü denetliyoruz, kurumumu denetliyoruz?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Genel Müdür değil zaten.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzylmaz, lütfen...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Genel Müdür değil zaten, Genel Müdür Vekili olarak ifade etti.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Siz görüşünüzü...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, yetkisizlik var efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Usulle ilgili...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ne söylendiğine bir bakın.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – E, bir dakika. Tamam, Yavuzıılmaz Bey siz görüşünüzü söylediniz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – E, tamam da şu anda burada milletvekili olmayan birisi oturabilir mi?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzıılmaz...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ön şartı o zaten.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yavuzıılmaz, siz görüşünüzü bildirdiniz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben görüşümü değil, ben doğru olanı ifade ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – E, tamam.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu görüş değil ki.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Görüş bu.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi var

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Siz görüşünüzü bildirdiniz, sağ olun Sayın Yavuzıılmaz.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 3 no.lu Kararname’de Genel Müdürlüğe atanabilme şartı Cumhurbaşkanlığı kararıyla oluyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, süreç...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Siz şu anda kendinizi Cumhurbaşkanlığı yerine de koyamazsınız.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ya, ama lütfen ya...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Koyamazsınız, hayır! Bakın, bu yetki Cumhurbaşkanlığına verilmiş.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ya, şimdi lütfen... Süreçler devam ediyordur, Sayın Yavuzıılmaz, süreçler devam ediyordur, sonuçlanmamış olabilir.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkan, bakın, ara verin konuşalım. Bu şekilde devam etmesine biz müsaade edemeyiz, olmaz!

TAMER DAĞLI (Adana) - Orada herhangi bir genel müdür yerine Genel Müdür Yardımcısı oturamıyor mu?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olmaz, bakın, olmaz, kanunen olmaz.

TAMER DAĞLI (Adana) - Oturur. Orada Genel Müdür Yardımcısı da oturabilir.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, kanunen şu anda orada görevlendirmeyeyle...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ya, hukukçudan çok hukukçu oldunuz, Allah aşkına ya!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vekâleten sadece Yönetim Kurulu üyesi orada görev alabilir. Yönetim Kurulunun dışında birisi Genel Müdür Vekili olamaz.

TAMER DAĞLI (Adana) - Biz, yapılan işlemleri denetliyoruz, Genel Müdürü değil.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, olamaz, devlet teamüllerini yıkamazsınız, kendinizi Cumhurbaşkanının yerine koyarsanız “Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi” diye bir şeye “evet” demeseydiniz. Hem “evet” diyorsunuz hem kuralına uymuyorsunuz.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Şimdi, ne alakası var Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Hayır, yayınlanmadığı sürece Resmî Gazete’de, resmî...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Süreç başlamıştır.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yok, atanmamış.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Süreç tamamlanacaktır.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – KİT Komisyonunda nasıl hesap verecek ya?

ATİLA SERTEL (İzmir) – Olmaz öyle, arkadan gelsin, istim arkadan gelsin diye bir anlayış olabilir mi?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzylmaz, bir dakika, bir saniye ya.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Mevlüt Bey, bildiğinizi paylaşıyor musunuz? Olur mu böyle bir şey ya?

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Ben olayı daha net anlamadım tam da. Yani bunun Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle bir alakası yok.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olur mu? KİT genel müdürlerini Cumhurbaşkanı atar. Görevlendirme yapılacaksa yönetim kurulu içinden yapılır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yok, tamam tamam.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olmaz.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemiyle bunun bir alakası yok.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Soruya cevap verin.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Bir daha aktarır mısın? Dinlemediği için anlayamadı Mevlüt Bey.

AHMET TAN (Kütahya) – Biz anladık beyefendi.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, Cumhurbaşkanlığı 3 no.lu Kararnamesi’ne göre, KİT genel müdürleri dâhil olmak üzere, tüm genel müdürleri Cumhurbaşkanı atayabiliyor. Atadığını da Resmî Gazete’de yayınlıyor, yayımlandıktan sonra o göreve başlar. Süreç müreç, böyle bir şey olmaz ciddi bir devlette.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – E, süreç... Bakanlık süreci başlatmış olabilir.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Resmî Gazete’de yayınlar.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Cumhurbaşkanına göndermiş olabilir.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, Resmî Gazete’de yayımlandıktan sonra süreç başlar.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Orada bekleniyordur belki o süreç.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, Resmî Gazete’de...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Biz, şu anda...

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sayın Başkan, öyle bir yetki var mı? “Sen git oraya otur, ben nasıl olsa bu yetkiyi çıkarırım.” Böyle bir şey var mı? Olur mu?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu olmaz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzylmaz, teşekkür ediyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkan, ara verin. Böyle bir denetim olmaz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Genel Müdürüm, buyurun, sözü size veriyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır ya, böyle denetim olmaz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bir dakika ya, bir açıklama yapсын lütfen.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Genel Müdürüm, başlamayın.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sayın Başkan, sözlü olarak atama olmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olur mu? Resmî Gazete’de...

ATİLA SERTEL (İzmir) - Bunun Resmî Gazete’de yayınlanması lazım, yayınlanmamış.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ya, lütfen, Genel Müdüre...

ATİLA SERTEL (İzmir) – Ya, lütfen olur mu, böyle bir şey olur mu?

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri...

ATİLA SERTEL (İzmir) – Hukuka aykırı bir iş yapıyorsunuz, kurallara aykırı bir iş yapıyorsunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, Cumhurbaşkanın Kararnamesi var.

(Gürültüler)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Devam edin siz, sonra söz vereceğim.

Sayın Genel Müdürüm, buyurun.

II.- İHTİSAS KOMİSYONLARI (Devam)

A) GÖRÜŞMELER (Devam)

1.- Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğünün (ESK) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri (Devam)

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri...

ATİLA SERTEL (İzmir) – Kurallara aykırı.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Burada konuşma yetkisi yok.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Ya, atama Resmî Gazete’de yayınlandıktan sonra olur. Atama yok burada.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Genel Müdürüm, devam edin siz.

Sayın Genel Müdürüm buyurun.

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; 2019-2020 yılları hesap ve işlemlerin değerlendirileceği toplantıda faaliyetlerimizi arz etmeden önce sizleri şahsım ve kurumumuz adına saygıyla selamlıyorum.

(Gürültüler)

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Konuşamaz, şu anda burada Genel Müdür Vekili olarak konuşamaz, yetkisiz.

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Öncelikle, sizlere Et ve Süt Kurumunun tarihinden kısaca bahsetmek istiyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Genel Müdür Vekili olarak açılış konuşması yapamaz, olmaz!

AHMET TAN (Kütahya) - Komisyon Başkanı isterse konuşturur burada kardeşim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, o şekilde söz versin. Genel Müdür Vekili olarak açılış konuşması yapamaz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Deniz Bey, bir saniye.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, olmaz, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’yle atanması lazım, atanmamış, hayır, olmaz!

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – 1952 yılında Et ve Balık Kurumu iktisadi devlet teşekkülü olarak kurulmuştur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Vekâlet de mi yok?

ATILA SERTEL (İzmir) – Vekâlet de yok.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vekâleten de sadece yönetim kurulu üyeleri vekâleten atanır.

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Hayvancılık potansiyeli olan illerimizde modern kesimhaneler...

(Gürültüler)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Genel Müdürüm, bir saniye...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ye tabi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Genel Müdürüm, Sayın Bakanımızın vekâletle ataması yok mu sizin şu anda atanmanızda?

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Var efendim, vekâleten atandım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ara verin.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bir dakika...

Vekâletle atamanız yok mu sizin?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olamaz!

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Başkan...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bu konuyu açıklayın, ondan sonra devam edin sunumunuza.

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Peki efendim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olamaz, olamaz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bir dakika, bir dakika.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

2.- Et ve Süt Kurumu Genel Müdür Vekili Mustafa Kayhan’ın; Zonguldak Milletvekili Deniz Yavuzyılmaz’ın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Başkanım, bahsedilen husus, Genel Müdürün olmadığı durumlarda yönetim kurulu başkanlığına vekâlet hususudur, Genel Müdürlük değildir, yönetim kurulundan biri Genel Müdürlüğe vekâlet edemez.

ATILA SERTEL (İzmir) – Siz Yönetim Kurulu üyesi misiniz?

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Değilim efendim, ben Genel Müdür Vekiliyim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Siz Yönetim Kurulu üyesi değilsiniz.

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Genel Müdür Vekiliyim.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Olmaz ama bakın, Yönetim Kurulu üyesi olmadığımız için...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama bakın, konuşturmuyorsunuz ama! Sayın Sertel, ama izin verin lütfen!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kanun maddesi burada.

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Yönetim Kurulu her gün toplanmaz. Genel Müdürlük ihtiyaç duyduğu durumlarda ayda iki defa...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Mart ayından beri toplanmadınız mı yani?

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Ve her iş Yönetim Kuruluyla da yürüzmez. Genel Müdürlüğün birçok faaliyet alanları vardır ancak bazıları sadece Yönetim Kurulu kararına bağlıdır ve daha önce alınmış bu çalışmalarla ilgili de kararlar vardır.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sizin atamanız resmî olarak yapıldı mı?

ET ve SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Bakan Bey tarafından yapılmıştır.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakan Bey yapamaz, yapamaz!

ATİLA SERTEL (İzmir) – Hayır, Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Vekalet vermiş ama Sayın Sertel.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Veremez, hayır, hayır.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Olmaz Sayın Başkan! Bakan Bey “Atadım.” diyor, Cumhurbaşkanına gönderiyor. Olur mu öyle bir şey?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Vekâlet vermiş, atamış.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Olmaz, yetki Cumhurbaşkanında efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yazısı da Resmî Gazete’de yayınlanmak üzere Cumhurbaşkanlığına gönderilmiş.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Yayınlanması lazım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 28 Marttan beri böyle gidiyor. Bakın, Sayın Mustafa Kayhan, Kamu İktisadi Teşebbüsleri hakkında kanun hükmünde kararname var -eğer KİT’se ki Et ve Süt Kurumu bir KİT’tir- burada açıkça söylüyor: “KİT’in Genel Müdürü olmadığı zaman vekâlet edecek kişi Yönetim Kurulu üyeleri arasından seçilir.” yazıyor; konu, bu kadar açık, net. Bu konuyu buraya gelene kadar çözmeniz gerekiyordu. Şimdi, Et ve Süt Kurumuyla ilgili hesapların toplantısında Genel Müdür Vekili sıfatıyla maalesef Mustafa Kayhan yer alamaz. Bunun sebebi sizsiniz, bu noktaya getirmeseydiniz. Ben, dün gece dahi bekledim Resmî Gazete’de acaba yayınlayacak mı diye.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bu kadar yakından takip ediyorsunuz yani.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Tabii, yani.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Zaten o 28 Mart 2022’de görevi almış, o gün zaten Resmî Gazete’de yayınlanması lazımdı ama yayınlanmadı. Bugüne kadar zaten yetkisizdi; şu ana kadar kurum içinden hiç kimseyi görevden alamaz, göreve atayamaz çünkü Genel Müdür değil, Genel Müdür Vekili de değil.

Bakın, Sayın Başkanım, gelin ara verin.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Vermeyeceğim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu konuyu konuşalım yoksa bu toplantı olamaz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ne yapacaksınız toplantı olmayacak da?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olamaz yani.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Toplantıyı biz terk ederiz, siz kendi kendinize yaparsınız toplantıyı, hukuksuzluk yapmış olursunuz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun, takdir hakkı size ait Sayın Sertel.

AHMET TAN (Kütahya) – 2019-2020 yılının denetimini yapıyoruz, biliyorsunuz yani.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Tamam ama yetkisiz, yetkisiz; Genel Müdür Vekili olarak bu denetime katılamaz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzyılmaz, lütfen...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hesap veremez, ibrasına dâhil olamaz çünkü ilgisi yok.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ya, bir dinle, bir dinle.

Buyurun Sayın Genel Müdüüm.

ETVE SÜT KURUMU GENELMÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Milletvekilimizin bahsettiği kararnamenin 2'nci maddesi aynen şunu emrediyor...

ATİLA SERTEL (İzmir) – Usule aykırı olduğu için bu toplantıyı iptal ediyoruz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama dinlemiyorsunuz.

AHMET TAN (Kütahya) – Sizin amacınız provoke etmek, dinlemiyorsunuz bile.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Dinlemiyorsunuz ama, dinlemiyorsunuz!

ATİLA SERTEL (İzmir) – Yayınlanmadı kardeşim, Resmî Gazete'de yayınlanmadığı sürece ataması olmamıştır; bitti, nokta! Cumhurbaşkanının imzası gerekiyor onun atanması için.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama Genel Müdürü dinlemiyorsunuz.

TAMER DAĞLI (Adana) – Atila Bey...

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Ya, şu anda Genel Müdür olarak oturmuyor burada, Genel Müdür Vekili olarak oturuyor. Vekâlete Cumhurbaşkanının kararı mı gerekiyor? Yapmayın Allah aşkına!

ATİLA SERTEL (İzmir) – Vekâlet de yok.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vekâleten de oturamaz.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Genel Müdür sıfatıyla oturmuyor, Genel Müdür Vekili sıfatıyla...

ATİLA SERTEL (İzmir) – Vekâleten olabilmesi için kendisinin Yönetim Kurulu üyesi olması lazım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Hayır, hayır; öyle bir şey yok!

ATİLA SERTEL (İzmir) – Kanunen öyle yoksa... Biz bugüne kadar bunu gündeme taşımadık, böyle bir şey yapmadık ama hukuken aykırı efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yönetim Kurulu üyesi...

AHMET TAN (Kütahya) – Siz daha Komisyon Başkanının lafını dinlemiyorsunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vekâleten atanması için Yönetim Kurulu üyesi olması gerekiyor. Resmî Gazete’de yayınlasaydınız.

MEVLÛT KARAKAYA (Ankara) – Öyle bir şey yok. Yönetim Kurulu üyesi olmayan Genel Müdür Yardımcıları da Genel Müdüre vekâlet eder.

(AK PARTİ ve CHP sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Tamam arkadaşlar, lütfen...

ATİLA SERTEL (İzmir) – Devam edebilirsiniz, ara vermediğiniz için...

AHMET TAN (Kütahya) – Dinlemiyorsunuz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ahmet Bey, lütfen...

AHMET TAN (Kütahya) – Amacımız provoke etmek.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Tan, tamam, lütfen...

Sayın Genel Müdürüm, açıklamanızı yaptıktan sonra başlayalım toplantıya.

Buyurun.

ET VE SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 2’nci madde 3’üncü fıkrasına göre: “Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kadro, pozisyon ve görevlerin boşalması hâlinde rektörler bakımından Yükseköğretim Kurulu Başkanı, diğerleri bakımından ilgili Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan tarafından görevlendirme yapılabilir. Bu görevlendirmeler aynı gün Cumhurbaşkanlığına bildirilir.”

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, işte net; süreç devam ediyor diyoruz. Sayın Bakanımız, boşalması hâlinde, görevden ayrılması hâlinde mevcut Genel Müdür yerine atama yapıyor, o atamayı Cumhurbaşkanlığına bildiriyor, o süreç devam ediyor, Resmî Gazete’de daha sonra yayınlanacak.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

II.- İHTİSAS KOMİSYONLARI (Devam)

A) GÖRÜŞMELER (Devam)

1.- Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğünün (ESK) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri (Devam)

ET VE SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; 2019-2020 yılları hesap ve işlemlerimizin değerlendirileceği bu toplantıda faaliyetlerimizi arz etmeden önce sizleri şahsım ve Kurumumuz adına saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, sizlere Et ve Süt Kurumunun tarihinden kısaca bahsetmek istiyorum.

Et ve Balık Kurumu 1952 yılında iktisadi devlet teşekkülü olarak kurulmuştur. Hayvancılık potansiyeli olan illerimizde modern kesimhaneler, ürün işleme, paketleme üniteleri, soğuk tertibatlı depolar ve lojistik sistemleri kurulmuştur. Balıkçılık potansiyeli olan kıyı illerimizde de deniz ürünleri işleme, paketleme yatırımları yapılmıştır. Üretim bölgelerinden tüketim bölgelerine güçlü tedarik zinciriyle et, balık ve ürünleri tüketicilerimize ulaştırılmıştır. Et ve Balık Kurumu kurulduğu ilk yıllarda çiftlik yönetimi, hayvan besleme ve ıslah programları ile hayvan sağlığı konularında çiftçilerimize ilham vermiş ve çiftçilerimizin emeğine değer katmıştır. Üretim ve tedarik mekanizmasıyla tüketicilere güvenilir ve ekonomik ürün arzında bulunarak piyasada bir denge unsuru olmuştur.

1992 yılında, yeterli düzeyde etki analizi yapılmadan salt iktisadi bir kararla özelleştirme kapsamına alınan Et ve Balık Kurumunun bu süreçte 35 adet kombinasyonundan 19 tanesi satılmış ve 8 tanesi de başka kurumlara devredilmiştir. Satılan veya devredilen kombinalar büyük ölçekte faaliyetlerine son verdiği için, özellikle hayvancılık potansiyeli yüksek olan ve özel sektör yatırımları yeterli olmayan illerimizde hayvancılığın gelişimi olumsuz etkilenmeye başlamıştır. AB üyelik müzakereleri sürecinde hayvansal ürünler için piyasa düzenleyici kuruma ihtiyaç duyulmasıyla beraber, 2005 yılında Kurumumuz bu amaçlar doğrultusunda özelleştirme kapsamından çıkarılmıştır. Kalan kombinalar modernize edilmiş ve yeni yatırım programları hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bugün Kurumumuza ait 15 işletme bulunmaktadır. 12 adet et kombinamızın yaklaşık 400 bin büyükbaş ve 3 milyon küçükbaş kesim kapasitesi ile 14 bin ton depolama kapasitesi mevcuttur. Bunların yanı sıra 1 adet tavuk kombinası, 1 adet et işleme tesisi, 1 adet de süt işleme tesisimiz bulunmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hayvancılığımızın 2 temel ürünü olan kırmızı et ve çiğ sütte piyasanın genel görünümüne baktığımızda, çiğ sütte “buzağılama dönemi” olarak tabir ettiğimiz ilkbahar aylarında arz yönünde artışlar, kırmızı ette ise turizm ve tatil sezonlarında talep yönünde artışlar dönemsel olarak fiyatlarda dalgalanmalara neden olabilmektedir ve neticede bu durum hem üreticiyi hem tüketiciyi olumsuz etkilemektedir. Piyasalarda arz talep dengesini sağlamak amacıyla 2013 yılında Kurumumuzun ana statüsü ve ismi değiştirilmiş ve görev tanımına süt ve ürünleri de eklenmiştir. Kurumumuza piyasa düzenleme görevi bu süreçten sonra verilmiştir. Et ve Süt Kurumu, bu misyonuyla 2 temel üründe arz açığı dönemlerinde piyasaya ürün ikame ederek, arz fazlası durumunda da alım müdahalesi yaparak regülasyon görevini başarıyla yürütmektedir. Bununla beraber, başta Silahlı Kuvvetlerimiz olmak üzere bazı kamu kuruluşlarına kırmızı et, kanatlı eti ve şarküteri ürünleri tedarik ediyoruz. 18 satış noktamız, Atatürk Orman Çiftliği satış noktaları ve Tarım Kredi marketleri aracılığıyla geniş tüketici kesimlerine ürün ulaştırıyoruz.

Yozgat süt işleme tesisimizin yatırımı tamamlanmış ve deneme üretimine başlanmıştır. Günlük 90 ton kapasiteyle tesisimiz Yozgat ve çevre illerinde süt sığırcılığının gelişmesi için önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Trabzon Kombinamızın yatırımı yüzde 96 oranında tamamlanmıştır. Karadeniz Bölgemizde ilk kombinamız faaliyete geçtiğinde il genelinde onaylı ve ruhsatlı işletme ihtiyacı da giderilmiş olacaktır. Erzincan Tavuk Kombinamızın modern altyapısı ve sözleşmeli üretim modeliyle yeni bir değer kazandırmış ve “broiler” tavuk yetiştiriciliğini önemli ölçüde geliştirmiştir. Her kombinamız kendi hinterlandında sözleşmeli besicilik modeliyle üretim yapabildiği gibi, kesim hizmetleri de vermektedir. Ayrıca, randıman primiyle verimliliği, geç ve erken kesim primleriyle canlı stoğunu yönetebilmekteyiz. Kombinamızın olmadığı illerde özel sektörlerden kesim hizmeti almak suretiyle tüm besicilerimize karkas alım hizmeti verilmektedir.

Kurumumuz et üreticisinin yanı sıra süt üreticilerini de koruyucu faaliyetlerini sürdürmektedir. 2016’dan beri çiğ sütte arz fazlalığı olduğu dönemlerde maliyetler dikkate alınarak Ulusal Süt Konseyinin ilan ettiği referans fiyattan alımlar yapılmakta ve süt tozuna dönüştürülerek yurt dışı piyasalarına satılmaktadır. Bu sene yurt dışı süt tozu fiyatlarının yurt içi fiyatlara göre yüksek seyretmesi nedeniyle ihracatta kendiliğinden artışlar sağlanmış ve dolayısıyla arz fazlalığı oluşmadığından piyasada alım yapılmamıştır. Bugüne kadar alım müdahalesine de ihtiyaç duyulmamıştır.

Ayrıca, çiğ sütte ve kırmızı ette maliyet ve fiyat analizleri, piyasalara dair risk değerlendirmeleri yapılmakta ve gerekli tedbirler uygulanmaktadır.

Ramazan ayı boyunca kombinalarımızda çift vardiyalı çalışarak kıyma ve kuşbaşı uygun fiyatlardan Kurum mağazalarımızın yanı sıra Atatürk Orman Çiftliği mağazaları ve Tarım Kredi marketlerinden tüketicilerimize sunulmuştur. Bu proje kapsamında, Kurumumuza satış yapan çiftçilerimize ayrıca hayvan başına 2.500 TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; küresel ısınma ve iklim değişikliğinin tarım ve gıda sistemleri üzerine baskısı her geçen gün artmaktadır. Bununla beraber 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan salgın hastalık, yakın coğrafyamızda cereyan eden siyasi gerilimler ve savaş hâlleri gıda güvenliğini ve yem güvenliğini daha ziyade ön plana çıkarmıştır. Temel besin kaynaklarımızdan olan kırmızı ette ve sütte tüm boyutlarıyla kendi kendine yeterliliği sağlamak Bakanlığımızın stratejik hedeflerinden olup Kurumumuz altyapısı ve insan kaynaklarıyla hedef politikalara hizmet etmektedir. Öncelikli amacımız, sürdürülebilir üretimi sağlayarak güven temelli piyasa müdahaleleriyle çiftçimizin emeğine değer katmak ve tüketicilerimize erişilebilir fiyatlarda kaliteli ve güvenilir ürün arz etmektir.

Bu duygu ve düşüncelerle konuşmama son verirken sizleri ve yüce heyetinizi tekraren saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

Şimdi önerilerin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun 2019 yılı Alt Komisyon Raporu’nda bulgu ve öneri bulunmamaktadır.

2020 yılı Alt Komisyon Raporu’nda 3 öneri bulunmaktadır.

Şimdi 2020 yılının 1 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 1:

2020 yılında oluşan dönem zararının da etkisiyle öz kaynak toplamının üçte 2’sinden fazlasını kaybeden kuruluşun mali yapısının iyileştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınarak ilgili bakanlıklar nezdinde girişimlerde bulunulması.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yanıt için buyurun.

ET VE SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Kurumumuz nominal sermayesinin artırılması için Hazine ve Maliye Bakanlığımız nezdinde gerekli girişimlerde bulunmuştur. 30/9/2021 tarihli ve 4536 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla sermayemiz 400 milyon TL arttırılmıştır.

2021 yılı sonu itibarıyla kayıtlı sermayemiz 1 milyar 704 milyon TL olup ödenmemiş sermayemiz 400 milyon TL olmuştur.

2002 yılında 400 milyon TL Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından aktarılmış ve hâlihazırda ödenmemiş sermayemiz bulunmamaktadır.

Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığının “2022-2024 Yıllarına İlişkin Mali Büyüklükler Temel Varsayımlarıyla Mali Hedef ve Tavanlar” konulu yazısında, Kurumumuz sermayesinin 2023 yılı programında 250 milyon TL, 2024 yılı programında ise 100 milyon TL arttırılması öngörülmüştür.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim.

Öneri üzerinde söz almak isteyen üyemiz var mı? Yok.

Sayıştayın öneriyle ilgili görüşünü alalım.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Bulgunun izlemeye kalmasının uygun olacağını değerlendiriyoruz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi 2020 yılının 2 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 2:

Zincir marketlerde ucuz fiyatlı kıyma ve kuşbaşı satışından doğan 385 milyon 785 bin 230 lira 8 kuruş zararın Et ve Süt Kurumunun üzerinde kaldığı göz önüne alındığında, Kuruluşun, kendisine görev verilmeyen hâllerde maliyet fiyatının altında satış fiyatı belirlememesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, yanıt için buyurun.

ET VE SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – 2019 yılında, Genel Müdürlüğümüz, Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle, kırmızı et piyasasını düzenlemek ve desteklemek amacıyla yurt içine et satışıyla görevlendirilmiştir. Piyasa düzenleme ve destekleme amacıyla yapılan faaliyetlerle ilgili öneri doğrultusunda hareket edilecektir.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, söz almak isteyen üyemiz var mı? Yok.

Sayıştayın öneriyle ilgili görüşünü alalım.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Kurum cevabında öneri doğrultusunda hareket edileceği ifade edilmiş olup bulgunun izlemeye kalmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi, 2020 yılının 3 no.lu genel önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 3:

2020 yılı Sayıştay Denetim Raporu'nda yer alan diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, yanıt için buyurun.

ET VE SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – 2020 yılı Sayıştay Denetim Raporu'nda yer alan diğer bulgu ve önerilerin yerine getirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmakta ve titizlikle takip edilmektedir efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer bulgu ve önerilerden görüşülmesini talep ettiğiniz öneri var mı? Yok.

Böylelikle önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır, şimdi geneli üzerindeki görüşmelere geçiyoruz.

Evet, söz almak isteyen üyemiz...

İRFAN KARTAL (Van) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Kartal.

İRFAN KARTAL (Van) – Sayın Başkan, çok değerli Et ve Süt Kurumu yetkilileri, Sayıştay mensupları ve diğer Bakanlık yetkilileri; hoş geldiniz. Toplantının hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Ben de bu kurumdaki yetkililerle karşılaşmışken, ilimdeki balık çeşidi inci kefalinin çok miktarda -10 bin ton civarında- olduğu ve bununla ilgili acaba bir balık konserve tesisi üzerinde bir araştırmanız olabilir mi?

Bir de ilimdeki süt işleme tesisinin daha aktif hâle gelmesi hususunda bilgi edinmek istiyorum, bu konuda çalışmalarınız varsa bunları öğrenmek istiyorum.

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum, sizleri tebrik ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Kartal.

Evet, başka söz almak isteyen...

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) – Ben alayım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Eser.

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sayın Genel Müdürüm, değerli Yönetim Kurulu üyeleri, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayıştayımızın kıymetli üyeleri; hepiniz hoş geldiniz.

Başkanlığını yaptığım alt komisyon toplantısında Et ve Süt Kurumunun değerli çalışmalarına yakinen şahidiz. Bu nedenle, ben görevi bırakan Genel Müdürümüze teşekkür ediyorum. Piyasadaki et fiyatlarını regüle etme gayesiyle üstün çalışmalar sarf eden tüm Yönetim Kurulu üyelerine teşekkür ediyorum, bundan sonraki süreçte çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum.

Evet, var mı söz almak isteyen?

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Karakaya.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Tabii, Et ve Süt Kurumunun özellikle Türk hayvancılığının gelişmesi açısından çok ciddi katkıları var. Dolayısıyla, bu anlamda hayvancılığın tarımsal gelirler içerisinde önemli bir yeri... Aslında, toplam tarımsal gelirlerin belli oranda hayvancılığa dayanması gerektiği hem teorik olarak hem de pratikte kabul edilen bir şey. Türkiye açısından baktığımızda, burada son yıllarda verilen desteklerin etkilerini de dikkate alırsak önemli gelişme oldu ama hâlâ toplam tarım gelirleri içerisinde hayvancılıktan elde edilen gelirlerin oransal olarak yeterli olmadığını ifade edebiliriz. Bunun, tabii, geriye doğru baktığımızda çok ciddi yapısal eksiklikleri olduğunu biliyoruz. Tarım politikalarında akşamdan sabaha politikaları değiştirmek, buralarda da sonuç elde etmek elbette mümkün değil ama gidişat açısından baktığımızda, en azından teşhisin doğru yapıldığını ve bu yönde de çabalar olduğunu görüyoruz. Özellikle son dönemde, pandemiyle birlikte, gıda konusunda dünyanın bütününde yaşanan sorunları da dikkate aldığımızda çok daha stratejik bir hâle geldiğimizi görüyoruz. Ben bazı yanlışların düzelmesi açısından söylüyorum, zaman zaman bu konular gündeme geldiğinde, özellikle geçmişle mukayesede, çok eskilerdeki mukayeselerde “Türkiye kendi kendine yeten 7 ülkeden 1’i.” ifadeleri kullanılır. Bunlar güzel ama neye göre, kime göre diye de sormak gerekiyor çünkü sınırları kapattığınızda, ithalatı durdurduğunuzda, ihracatı durdurduğunuzda, dolayısıyla, mevcut olanlarla mutlaka idare edersiniz. “Protein” diyorsunuz, proteinin ölçüsü nedir, dünya ortalamasının neresindesiniz, hangi tür proteini kullanıyorsunuz? Bunlara da bakmak lazım yani “Geçmişteki 7 ülkeden 1’iydik kendi kendine yeten, bugün geri kaldık.” ifadelerinin aslında altıdolu ifadeler olmadığını ifade etmeye çalışıyorum.

Elbette süt inekçiliği son derece önemlidir çünkü “Anası olmayanın danası olmaz.” diye bir söz vardır yani biz et hayvancılığını da desteklemek istiyorsak mutlaka süttten hareket etmemiz lazım; eğer süt para etmezse süt ineklerinin kasaba gitmesi ve arkasından da asıl et üretimi için gerekli olan dana üretiminin de olmaması anlamına geliyor. Yani bizim çok daha desteklememiz gerekiyor. Süt

Kurumunun ana statüsünde de belirtildiği gibi, özellikle ülkenin, bu hayvancılık yönünden toplam tarımsal gelirler içerisindeki payının artırılması anlamda son derece önemli. Ben gayret ve çabalarınız için teşekkür ediyorum.

Şimdi, değerli arkadaşlar, toplantının başlangıcında özellikle burada şu anda temsilen muhatap durumunda olan Sayın Genel Müdür Vekilinin yetkisiz olduğu yönünde bir parti grubumuz tarafından itiraz oldu ve bu itiraz üzerine de toplantıdan ayrılan arkadaşlarımız oldu. Şunu belirtelim ki bu toplantı mevzuata uygun olarak yapılan bir toplantıdır, bunun kayıtlara geçmesini istiyorum. Özellikle bu konuyla ilgili belirtmek istediğim husus şu: Biliyorsunuz bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesi var; Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Sayı: 3, 10 Temmuz 2018 tarihli Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usûllerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Bu kararnamenin 1'inci maddesi amaç ve kapsamı, 2'nci maddesi atama usulünü belirtiyor, ve 2'nci maddede Cumhurbaşkanlığı kararnamesine ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kadro, pozisyon ve görevlere Cumhurbaşkanı kararıyla, (II) sayılı cetvelde yer alan kadro, pozisyon ve görevlere de Cumhurbaşkanı onayıyla atama yapılacağı belirtiliyor. (I) sayılı cetvel yine bu kararnamenin ekinde ve genel müdürler (I) sayılı cetvelde, yönetim kurulu üyeleri (II) sayılı cetvelde yer alıyor. Bu atama usulüyle ilgili 2'nci maddenin (3)'üncü fıkrasındaki şöyle bir ifadeyi buradan aynen okuyorum: "Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kadro, pozisyon ve görevlerin -yani tüm Genel Müdürlükler burada yer alıyor- boşalması hâlinde rektörler bakımından -rektörler de bu (I) sayılı cetvelde- Yükseköğretim Kurulu Başkanı, diğerleri bakımından ilgili Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan tarafından görevlendirme yapılabilir." diyor. Yani (I) sayılı cetvelde boşalan genel müdür kadrosu yerine bakan tarafından bir atama yapılabileceği, bu görevlendirmenin aynı gün Cumhurbaşkanlığına bildirileceği ifade ediliyor; bu bildirim de mutlaka yapılmıştır.

Bu anlamda, yetki açısından baktığımızda, Kurumu yönetmekte olan ve burada da temsil koltuğunda oturan Sayın Genel Müdürün herhangi bir tartışılacak durumu söz konusu değil. Vekâletler eleştirilebilir "Bir an önce asalete dönüştürülsün." denilebilir, bunu zaman zaman söylüyoruz. Bunlar, tamamen başka konulardır. Kaldı ki Genel Müdürün, şu anda vekil olarak bulunan şahsiyetin kendi özel değerlendirmeleri değil, buradaki sorgulama, sorma ve alınan cevaplar Kurum adına yapılan şeylerdir. Ki biz Sayıştay Başkanlığı tarafından, Sayıştay denetçilerimiz tarafından daha önceden hazırlanmış ve Sayıştay raporu hâline gelmiş olan bir rapor üzerinde konuşuyoruz. Bu rapor üzerinde Kurumun vermiş olduğu cevaplar var, Sayın Genel Müdürün cevabı değil bu sonuçta, Kurumun cevabıdır; yaptığımız müzakere de bunlar üzerinedir. Dolayısıyla, burada yapılacak toplantıda... Ki Sayın Genel Müdürün yetki itibarıyla burada yetkisiz olduğunu iddia etmek doğru bir şey değildir. Dolayısıyla, işin doğrusu, yaklaşımı da doğru bulmadığımızı, bu itirazı doğru bulmadığımızı ifade etmek istiyorum Sayın Başkanım.

Benim "Anlamadım." dediğim -ki baştan kayıtlara geçti, tekrar edelim, "Mevlüt Bey anlamadı." diye de ifade ettiler- böyle bir çelişkinin içerisine niye düştükleri; ona da cevap verme imkânı bulmuş oldum.

Çok teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Karakaya.

Böylece geneli üzerinde görüşmeleri tamamladık.

Şimdi sözü Sayın Genel Müdüre vermeden önce bazı hatırlatmalarda bulunmak istiyorum ben.

Sayın Genel Müdürüm, sayın üyelerimiz tarafından sorulan sorulardan yazılı olarak cevap verilmesi gereken konularla ilgili cevaplarınızı tutanakların Türkiye Büyük Millet Meclisi “web” sayfasında yayınlanmasından itibaren on beş gün içerisinde bütün üyelerimize Komisyon Başkanlığımız aracılığıyla iletebilirsiniz.

Sayın Genel Müdürüm, şimdi sayın milletvekillerimizin değerlendirmeleriyle ilgili söz veriyorum size ve önümüzdeki dönem politikalarınızla ilgili değerlendirmelerinizi de alalım.

Buyurun.

ET VE SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Başkanım, değerli üyeler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Karakaya’ya çok çok teşekkür ediyorum; bizim yerimize yaptığı açıklamalar çok daha yerinde oldu.

Kendileri de değindiler, süt sığırcılığını biz de stratejik bir sektör olarak değerlendiriyoruz hem sağladığı istihdam hem de yarattığı katma değerle. Bu vesileyle de süt piyasalarının düzenlenmesinin çok önemli olduğunu farkındayız. Bu nedenle, sürekli piyasayı izliyoruz ve alınması gereken tedbirleri zamanında almaya gayret ediyoruz.

Sayın milletvekilimizin Van’daki inci kefaliyle ilgili bir sorusu oldu; iç sularımızda yetişen önemli bir balık türüdür ve önemli bir besin kaynağıdır. Biz oradaki potansiyeli analiz edip eğer ekonomik bulursak belki yatırımı düşünebiliriz, analiz sonucumuzu kendileriyle paylaştığımız.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ederim.

Sayın Yaşar, siz belki de Kurumla ilgili söz almak için geldiniz ama biz bunu bitirdik.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Ama paylaşmak istediğinizi toplantıdan sonra...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Eğer paylaşmak istediğiniz bir şey varsa buyurun.

Sayın Yaşar, isterseniz, arzu ederseniz, geneli üzerinde söz verebiliriz.

Buyurun.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Teşekkür ederim Başkanım, zaten kapatmışsınız.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ediyorum.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara)– Sonraki konuşur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Karaman...

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim. Bir iki şey arz edeceğim.

Aslında, Genel Müdürüm, üzülme, bu gibi şeyler orada oturduğumuz zaman bizim başımızdan da geçti. Şu anda Türkiye’de sizden daha iyi, buranın Genel Müdürlüğüne yakışan kimse yok; Bakan onaylı çünkü, onun için rahatına bak.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara)– Biz şimdi söyledik Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Biz söyledik, baştan da söyledik, arada da söyledik ama bir türlü...

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Onun için söz almadım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Pardon, buyurun.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Benim bir iki tane önerim var müsaade ederseniz. Bu Et ve Süt Kurumunun kanatlı kesimi bir tek Erzincan’da var. Onun için bazı önerilerimiz var, bazı sıkıntılarımız var. Bununla ilgili birtakım tedbirler alırsanız seviniriz.

Birincisi, hakikaten Türkiye’de kanatlı eti ya da beyaz et için, sadece orada olmasının o bölgenin gelişmesi için çok büyük katkısı var ama biraz daha satışların artırılması lazım. Bir yöntem bulup yani Tarım Kredi Kooperatiflerine biraz daha onlarla ilgili kolaylıklar sağlayarak biraz artırırsa... Şunun için yapıyoruz: Entegre tesisler kurabilir miyiz? Sadece Erzincan’daki değil, bütün o bölgedeki tavuk yetiştiricilerinin en büyük ümidi burası. Cıvcıv üretimi, yumurta üretimi, yem üretimi biraz daha artarsa hakikaten -gübre üretimi gibi- entegre tesisler kurulur. Zaten doğuda çok fazla sanayi tesisi yok -bunun Sivas’a da yararı var Sayın Vekilim, biliyorsun- dolayısıyla da böyle bir sistemde bize biraz desteğinizi bekliyoruz.

Ayrıca da tabii, tavuk yetiştiricilerinin birtakım problemleri var. Zaman zaman sizinle de görüşüyorlar. Orada da fiyatlarla ilgili destekler bekliyorlar.

Çalışmalarınız için çok teşekkür ediyorum. Biliyorsunuz, bu daha önce özelleştirilmiş bir kuruluş, daha sonra da çok yararı olduğu anlaşıldığından tekrar devlete geçmesi bizim açımızdan da tarım açısından da çok iyi oldu. Onun için de ayrıca şimdiki Hükümetimize de teşekkür ediyoruz.

Saygılar sunuyorum, sağ olun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Karaman.

Sayın Genel Müdürüm, ayrıca ben de bölgemle ilgili olarak bir talepte bulunayım. Aydın’da sizin Et ve Süt Kurumunun şube açması yönünde benim de bir talebim var, isteğim var sizden. Tabii, bir değerlendirin, kârlılık, verimlilik ilkesi doğrultusunda fizibilite çalışması yapın. Açarsanız büyük bir eksikliği gidermiş olursunuz, biz de bundan memnun oluruz; vatandaşlarımız da sizin ürettiğiniz, satışa sunduğunuz ürünlerden faydalanırlar.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Türk hayvancılığına da katkısı olur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ben de teşekkür ediyorum.

Evet, şimdi Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğünün 2019 ve 2020 hesap dönemlerine ilişkin sonuç bölümlerini ayrı ayrı okutup ibraya sunacağım.

Önce, 2019 sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAŞ TEMSİLCİSİ – Sonuç:

Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğünün 2019 yılı bilançosu ve 34 milyon 664 bin 593 lira 3 kuruş dönem zararıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Şimdi 2020 yılının sonuç bölümünü okutuyorum.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Sonuç:

Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğünün 2020 yılı bilançosu ve 222 milyon 991 bin 213 lira 42 kuruş dönem zararıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğünün 2019 ve 2020 yıllarına ait üst komisyon toplantısı tamamlanmıştır.

Ben, tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.

Evet, teşekkür konuşması yapmak üzere sözü Sayın Genel Müdüre veriyorum.

Sayın Bakanım, Bakan Yardımcım; siz de söz alabilirsiniz.

İlk önce Genel Müdürümüze söz verelim, buyurun.

ET VE SÜT KURUMU GENEL MÜDÜR VEKİLİ MUSTAFA KAYHAN – Sayın Başkanım, değerli üyeler; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ülkemize, sektörümüze hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

Kurumumuzun -sizin de önerileriniz başta olmak üzere- Ege’de, kendi mağazamızın şarküteri ürünlerinin dışında, Atatürk Orman Çiftliği ve TİGEM ürünleri de dâhil, diğer ürünlerimizi de satabileceğimiz bir satış noktamızın olmasını biz de arzu ediyoruz. Sizin talebinizi incelemeye aldık, inşallah sonucu paylaşıyoruz.

Hayırlı uğurlu olsun efendim.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Bakan Yardımcımız, buyurun.

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI İBRAHİM YUMAKLI – Sayın Başkanım, değerli üyeler, Sayıştay denetçilerimiz; çok değerli katkılarınız için Kurum adına teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Buradaki her bir öneriyi, her bir talebi çok dikkatli bir şekilde değerlendireceğimizi, bunun üzerinde çalışacağımızı ve Kurumun bir sonraki toplantıya çok daha iyi sonuçlarla gelmesi için elimizden gelenin en iyisini yapacağımızı ben Kurumum adına, Bakanlığım adına ifade etmek istiyorum.

Tekrar teşekkürlerimi sunuyorum efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ben de teşekkür ediyorum.

Çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum, başarılar diliyorum.

Bir sonraki kurumun, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2019 ve 2020 yılının bilanço ve netice hesaplarının görüşmelerine devam edeceğiz ama on dakika toplantıya ara veriyoruz.

Kapanma Saati: 15.26

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 15.39****BAŞKAN: Mustafa SAVAŞ (Aydın)****BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat ŞATIROĞLU (İstanbul)****SÖZCÜ: Mevlüt KARAKAYA (Ankara)****KÂTİP: Yavuz SUBAŞI (Balıkesir)**

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Değerli Komisyon üyeleri, toplantımıza Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2019 ve 2020 yıllarının bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleriyle devam ediyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere, toplantımıza katılan kurum ve Sayıştay temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını ben rica ediyorum.

(Katılımcılar kendilerini tanıttı)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – O zaman, sunum için buyurun.

2.- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün (TİGEM) 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri, Sayın Bakan Yardımcım, Sayıştay Grup Başkanı ve uzman denetçileri, Strateji ve Bütçe Başkanlığımızın, Hazine ve Maliye Bakanlığımızın ve Bakanlığımızın kıymetli temsilcileri; Genel Müdürlüğümüzün 2019 ve 2020 yılları hesap ve işlemlerine ait Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyon toplantısına hoş geldiniz diyor, şahsım ve kuruluşum adına saygılar sunuyorum.

Geçmiş Osmanlı Devleti’ne dayanan, cumhuriyetin ilk yıllarında önemli görevler üstlenen kuruluşumuz, tarımsal üretimin temel girdilerinden olan sertifikalı tohum ile yüksek vasıflı damızlık hayvan materyalleri üreterek çiftçilerin kullanımına sunmaktadır. Hâlihazırda ülkemizin farklı bölgelerinde bulunan 17 işletmemizde 3 milyon 270 bin dekar arazi üzerinde faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz.

Genel Müdürlüğümüz, sahip olduğu gen kaynakları, deneyimi ve teknolojiyle ülkemiz için sertifikalı tohum üretiminde önemli bir kuruluş durumundadır. Özellikle buğday gibi stratejik önem taşıyan ürünlerin tohumculuğunun geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması, kuruluşumuzun yakın dönemde daha çok yoğunlaşmayı hedef aldığı alanların başında gelmektedir.

Tamamı sertifikalı tohum amaçlı olarak gerçekleştirilen başta buğday olmak üzere, arpa, tritikale ve yulaftan oluşan hububat üretimimiz 2019 yılında 288 kg verimle 280 bin ton iken 2021 yılında yaşanan kuraklığa rağmen 283 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

İşletmelerimizin yer aldığı bölgelerin iklim şartlarına uygun olarak belirlenen 24 çeşit buğday, 6 çeşit arpa, 3 çeşit tritikale ve 1 çeşit yulaf olmak üzere 34 çeşitte ürettiğimiz sertifikalı hububat tohumları 2019 yılında 169 bin ton, 2020 yılında 160 bin ton ve 2021 yılında 135 bin ton ülkemiz çiftçileriyle buluşturulmuştur. 2022 yılında ülkemiz çiftçilerine 200 bin ton sertifikalı hububat tohumu satışı hedeflenmiştir.

Ülkemiz sertifikalı buğday tohumu pazarında yüzde 27’lik paya sahip olan kuruluşumuz tarafından hububat tohumu fiyatları tarım sektörü, sivil toplum kuruluşları ile özel sektör tohumculuk firmalarının görüşleri, ülkemizde sertifikalı tohum kullanımının yaygınlaştırılması, bir önceki yıla göre mahsul fiyat artış oranları ve kuruluşumuz tohum üretim maliyetleri dikkate alınarak tespit edilmektedir.

Toprak hazırlığından hasat edildiği ana kadar geçen süreçte verilen emek, titiz çalışma ve teknolojik altyapıyla ağırlıklı sertifikalı hububat tohumu üreten kuruluşumuz, ülke tohumculuğunun bitkisel üretimin bütün dallarında gelişmesi için bir kısım imkânlarını özel sektör ve araştırma kuruluşlarının hizmetine sunmaktadır. Bu kapsamda, özel sektör tohumculuk firmaları iş birliğinde her yıl ortalama 100 bin dekar sulu tarım arazisinde patates, hibrit mısır, hibrit ayçiçeği, pamuk, pancar, sebze ve yem bitkileri gibi sertifikalı tohumların üretimi yapılmakta ve 2022 yılında söz konusu alanın 130 bin dekara çıkarılması hedeflenmektedir.

Tekstil, otomotiv, gıda, kâğıt, savunma, inşaat, havacılık gibi pek çok sektörde kullanım bulan ve son yıllarda kullanım alanı hızla artan endüstriyel kenevir bitkisinin ülkemizde üretiminin artırılması amacıyla ve ham maddeyi işleyecek sanayinin geliştirilmesi konusunda Cumhurbaşkanlığımız koordinasyonunda ilgili bakanlıkların, üniversitelerin ve TÜBİTAK'ın katılımıyla 2019 yılında Türkiye'de Endüstriyel Kenevir Yetiştiriciliği Raporu ve Eylem Planı hazırlanmıştır. Söz konusu eylem planında kuruluşumuza verim ve kalitesi çok iyi durumdaki yerli ve milli çeşidimiz Narlısaray kenevir tohumunun üretilmesi görevi verildi. Amasya Gökhöyük işletmemizde ve Samsun Vezirköprü ilçesi Narlısaray köyü çiftçileriyle sözleşmeli üretimle 2019 yılında 10 ton ve 2020 yılında 50 ton tohum amaçlı mahsul üretimi gerçekleştirildi, talep eden çiftçilere satışları yapıldı. TAGEM tarafından 2021 yılında tescil edilen ve Vezir 55 çeşidi endüstriyel kenevir tohum üretim hakkı alınarak bundan sonraki süreçte ve ülkemizde bir ilk olarak, sertifikalı olarak üretilmesi hedeflendi ve 2022 yılı üretim hedefi 30 ton olarak belirlendi.

İşletmelerimizde damızlık olarak yetiştiriciliğini yaptığımız büyük ve küçükbaş hayvan varlığının kaba yem ihtiyaçlarının tamamı işletmelerimiz üretimlerinden karşılanmaktadır. Diğer taraftan, sertifikalı tohum amaçlı hububat ekiliş alanların münavebeye girmesi ve tarım arazilerinin ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılarak ülkemiz ekonomisine katkı sağlanması amacıyla tarla bitkileri olarak her yıl ortalama 20 bin ton yağlık ayçiçeği, 120 bin ton ikinci ürün dane mısır, 10 bin ton kırmızı mercimek üretimleri gerçekleştirilmekte ve serbest rekabet ortamında ihale yoluyla pazara arz edilmektedir.

İşletmelerimizde genellikle dördüncü ve beşinci sınıf toprak yapısına sahip olan ve tarla bitkileri üretimine uygun olmayan arazilerde tesis edilmiş bahçe bitkilerinde 1.200 ton Antep fıstığı, 18.000 ton narenciye, 290 ton ceviz ve badem gibi ürünlerin üretimleri yapılarak pazara arz edilmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Genel Müdürlüğümüzün diğer önemli bir görev alanı da ülkemizin ihtiyaç duyduğu büyük ve küçükbaş damızlıkların ıslahı ve üretimidir. Sığırcılık ihtisas alanı olarak belirlediğimiz 14 işletmemizde 6 ırkla damızlık sığır yetiştiriciliği faaliyetlerimiz sürdürülmektedir. Bu faaliyetler yürütülürken işletmelerimizi uluslararası standartlara uygun hâle getirmek, hayvan sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde çağın araçlarını kullanmak ve bu hizmetlerin etkin ve sürdürülebilir olmasını sağlamak ana hedefimiz olarak tespit edildi. Bu amaçla, damızlık sığır varlığımız son 10 yılda 17 bin baştan 30 bin başa çıkarıldı, 2022 yılında 33 bin başa çıkarılması hedeflendi. Ülkemiz yetiştiricilerine her yıl ortalama 2.750 baş olarak gerçekleştirilen damızlık sığır satışı 2 kat artırılarak 2021 yılında 5.400 başa çıkarıldı.

Malatya Sultansuyu İşletmemizde 2012 yılında Sperma Üretim Merkezi hizmete açıldı. Yıllık ortalama 220 bin doz olan boğa sperması üretimi 2021 yılında 815 bin doza çıkarıldı. Yurt içi boğa sperması üretiminin yüzde 35'iyle ülkemizin en büyüğü olan kuruluşumuz tarafından, ülkemiz ihtiyacının önemli bir kısmının yurt içi üretimlerinden karşılanması ve yetiştiricilerimizin kullanacağı boğa spermalarının daha kaliteli duruma getirilmesi amacıyla boğa sperması üretiminin 2022 yılında 1 milyon doza çıkarılması hedeflendi.

Hayvancılığımızın diğer bir kolu olan damızlık koyun yetiştiriciliği 10 işletmemizde 11 ırkla sürdürülmektedir. 2010-2021 yılları yatırımlarıyla 103 bin baş olan damızlık koyun varlığımız 225 bin başa çıkarıldı. Ülkemiz yetiştiricilerine her yıl ortalama 10 bin baş olarak gerçekleştirilen damızlık koyun satışımız 2 kata yakın artırılarak ortalama 19 bin başa çıkarıldı, 2022 yılında 24 bin başa çıkarılması hedeflendi. Damızlık koyun yetiştiriciliği faaliyetlerimiz 4'ü yerli saf ırk ve 7'si kuruluşumuzun üniversitelerle yaptığı iş birliği kapsamında yeni elde edilen ırk olmak üzere toplam 11 millî ırkla yürütülmektedir. Aynı iş birliği kapsamında Konya Gözlü İşletmemizde et, süt ve döl veriminin artırılması yönünde ıslah çalışmalarımız devam etmektedir. İşletmelerimizdeki mevcut koyun varlığında ırklar itibarıyla safiyetinin korunması, genetiğinin iyileştirilmesi ve verimliliğinin artırılması amacıyla dışarıdan uzman desteği de alınarak son iki yılda elit sürü sayıları hızla artırılmaktadır.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda keçi sütü ürünlerine olan talebin yükselmesiyle birlikte yoğun bir şekilde artan damızlık keçi taleplerinin karşılanması amacıyla Ceylânpınar İşletmemizde 2013 yılında başlatılan Halep ırkı damızlık keçi yetiştiriciliği bugün itibarıyla 5 bin baş hayvan varlığıyla sürdürülmektedir.

Ülkemiz gen kaynaklarının korunması, gelecek nesillere ulaştırılması adına 1 işletmemizde Ankara tiftik keçisi, 2 işletmemizde Kangal ve Akbaş çoban köpeği, 2 işletmemizde de Asya ceylanı yetiştiriciliği faaliyetlerimiz devam etmektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ülkemiz atçılığının geliştirilmesi ve gen kaynaklarının muhafazası için 3 işletmemizde toplam 1.400 baş hayvan varlığıyla safkan Arap atı yetiştiriciliği yapılmaktadır. Kuruluşumuz yıllardan beri yaptığı ıslah çalışmalarıyla ülkemiz yarış sahalarında koşan ve şampiyonluklar kazanan safkan Arap atlarının büyük bir çoğunluğunu yetiştirmiş ve dünyada haklı bir üne kavuşmuştur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde tutulan soy kütüğü kayıtlarındaki 49 ana ve 12 baba kan hattıyla devam ettirilen safkan Arap atı yetiştiriciliğiyle TİGEM, dünyadaki önemli safkan Arap atı yetiştiriciliğinin ve ıslahının yapıldığı merkezlerden biridir. Türkiye yarış sahalarında koşan safkan Arap atlarının yüzde 24'ünü TİGEM yetiştirmesi atlar oluştururken, kazanılan ikramiyelerin yüzde 34'ünü almaktadır.

Genel Müdürlüğümüz, ana statüsüyle belirlenmiş görev tanımı kapsamında, kaynaklarımızı verimli ve etkin bir şekilde kullanarak faaliyet konularımızda arzu edilen hedeflere ulaşmak için doğru modelleri doğru yaklaşım ve uygun finansal koşullarda hayata geçirecek yapıları oluşturmak, değişim gerektiren yeni yapılanmalara kapı aralayarak üretim, verimlilik ve kalite ekseninde çitasını daha da yükseltme arzusu içerisinde.

Genel Müdürlüğümüz tarafından küçük ve orta ölçekli işletmelerin bir kısmı özel sektör yatırımlarına açılmış, tarımın ihtisaslaşması, işletmecilik kültürünün gelişmesi, bu alanda yeni ve güçlü kurumsal yapılar oluşması için adımlar atılmıştır. Nitekim 2003-2015 dönemi içerisinde yürütülen çalışmalar neticesinde, kuruluşumuzun toplam 36 işletmesinden 1 tanesi kısmi olmak üzere 20 işletmesi özel sektör firmalarının kullanımına açılmış, 2021 yılı sonu itibarıyla 1,1 milyar TL yatırım yapılmıştır. Toplam arazi varlığımızın yüzde 9'unu teşkil eden bu işletmelerde bugün itibarıyla 3.128 personel istihdam edilmektedir. Uzun süreli kiraya verilen işletmelerde dünya ölçeğinde damızlık üniteleri kurularak ülkemizin hizmetine sunulmuştur.

Faaliyetlerimizdeki etkinliğin, verimliliğin, kalitenin ve üretimin artırılması amacıyla yatırım programları kapsamında 2009-2021 döneminde önemli projeler hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda, işletmelerimizde 2009 yılında 210 bin dekar olan sulu tarım arazimiz 4 kattan fazla artışla 2021 yılında 940 bin dekara çıkarıldı. Hâlihazırda, 2021 yılında başlatılan ve devam eden yatırımlarla Ceylânpınar

Tarım İşletmesinde 105 bin dekar ve Karacabey Tarım İşletmesinde 5 bin dekar olmak üzere toplam 110 bin dekar arazinin 2023 yılında sulamaya açılması hedeflenerek kuruluşumuzun toplam sulu tarım arazisi miktarının 1 milyon 50 bin dekara çıkarılması planlandı.

Kuruluşumuz damızlık koyun yetiştiriciliğinde kapasite artırımının sağlanması amacıyla 2019 ve 2021 yıllarında başlatılan yatırımlarla her biri 1.000 başlık olmak üzere toplam 54 adet modern damızlık koyun tesisleri hizmete açıldı. 2022 yılı yatırım programıyla Ceylânpınar İşletmesinde 12 adet damızlık koyun tesisi yatırımlarıyla ilgili süreç başlatıldı ve 2023 yılında hizmete alınması hedeflendi.

Yakıt, zaman ve iş gücünden önemli ölçüde tasarruf sağlayan muhtelif güçte, 2019 yılında 24, 2020 yılında 127 ve 2021 yılında 15 adet olmak üzere toplam 166 adet traktör bağlı ekipmanlarıyla birlikte satın alındı. Alınan bu traktörlerden 115 adedi, toprak işlemede etkinliğin artırılması, gübreleme, ilaçlama ve ekimde tohum, gübre ve ilaçtan tasarruf sağlanması, çapalamada sıra kaybı ve bitki zayıflarının önlenmesi amacıyla otomatik dümenleme sistemiyle tercih edildi.

İşletmelerimizde üretilen mahsullerin tohum hazırlamadan önce toprak üzerinde depolanması nedeniyle yüzde 5-7 oranında zayıfların önlenmesi, işçilik ve zamandan tasarruf sağlanması amacıyla 2019 yılında 31 bin ton kapasiteli çelik silonun kurulması çalışmaları tamamlanarak hizmete alındı. Bu yatırımla birlikte mahsul muhafaza silo kapasitemiz 273 bin tona ulaştı.

Ceylânpınar İşletmemizde 2021 yılında Türkiye'nin en büyüğü olan 30 ton/saat kapasiteli tohum hazırlama tesisi kurulumuna başlandı ve 2022 yılı Haziran ayı sonunda hizmete alınması planlandı. Bu yatırımla birlikte kuruluşumuzun sertifikalı tohum hazırlama kapasitesi 370 ton/saate ulaştı.

Ceylânpınar İşletmemizde yapılan ve yapılmakta olan büyük kapsamlı yatırımlar sonucunda elektrik enerjisi ihtiyacı sürekli olarak artmaktadır. İşletmede ihtiyaç duyulan elektrik enerjisinin gerilim dalgalanmaları ve kesintiler olmadan karşılanması, temiz ve kaliteli enerji arayışı, tarımsal üretim maliyetleri içerisindeki enerji giderlerinin asgari seviyelere indirilmesi amacıyla TÜBİTAK iş birliğinde 2014 yılında başlatılan proje kapsamında yüzde 100 yerli ve milli üretimlerden oluşan 6 megavat gücüne sahip Millî Güneş Enerjisi Santrali 2021 yılında hizmete alındı. Ceylânpınar İşletmemizde 200 megavat gücünde yap-işlet-devret modeliyle güneş enerjisi santralinin kurulması yönünde çalışmalarımız başlatıldı.

TİGEM işletmelerinde istihdam edilmek üzere 2021 yılında 99 ziraat mühendisi ve veteriner hekim, 34 idari personel, 374 geçici ve 77 daimi işçi olmak üzere toplam 584 personel alımı yapıldı.

Kuruluşumuzun profesyonel bir yönetim anlayışıyla faaliyetlerin etkin ve verimli olması, hedeflere ulaşma düzeyi, performansı, fayda maliyet yapısı gibi temel faaliyet hedeflerine ulaşması amacıyla iç kontrol sistemi kurulması çalışmaları başlatıldı, 2022 yılı ikinci yarısına kadar tamamlanması hedeflendi.

Bitkisel üretimimiz başta olmak üzere tarımsal üretim faaliyetlerimizin tüm dallarında kurumsallaşmanın üst düzeylere çıkarılması, üretim, verim ve kalitenin artırılması amacıyla 2019 yılında pilot uygulama için seçilen Bursa Karacabey İşletmemizde iyi tarım uygulaması başlatıldı. Bu uygulama 2021 yılı sonunda tüm işletmelerimizde uygulandı.

Genel Müdürlüğümüz, söz konusu yatırımları ve çalışmaları gerçekleştirirken verimlilik, kalite ve maliyet unsurları arasındaki dengeyi kurmuş, maliyet azaltıcı ve satış artırıcı tedbirleri yerinde ve zamanında almıştır; kuraklık riskinin olumsuz etkilerini ortadan kaldıracak tedbirler bağlamında sulu tarım alanlarını artırmış, daha sağlıklı bir üretim planlaması yaparak ileri teknik ve teknolojilerin

uygulamaya konulmasını sağlamış ve nihayetinde, diğer idari ve ekonomik tedbirlerle birlikte toplam hasıla ve gelirlerde net bir artış elde etmiştir. 2019 yılında 1 milyar TL, 2020 yılında 1,4 milyar TL olan tarımsal hasılamız, 2021 yılında 1,8 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Yukarıda sıralanan tedbir ve tasarruflar sonucu 2017 yılında 59 milyon TL olan kuruluşumuzun zararı 2018 yılında 9 milyon TL'ye düşürüldü, 2019 yılında son altı yıldan sonra 21 milyon TL kâra geçildi. Bu kârlılık, 2020 yılında 77 milyon TL'ye ve 2021 yılında ise 132 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dünyada ve ülkemizde yaşanan pandemi döneminde ve öncesinde tarım başlı başına stratejik önem taşıyan bir sektör hâline gelmiştir. Kuruluşumuz, bu farkındalığın verdiği sorumluluk duygusuyla son yıllarda yapmış olduğu atılımlarla sertifikalı hububat tohumu ile damızlık üretimi ve dağıtımını noktasında artışlar sağlamış, sulama yatırımlarını artırarak devam ettirmiş, mekanizasyonun büyük bir kısmını yenilemiş, tarımda yüksek teknoloji kullanımını, tohum ve damızlık üretimini her alanda yaygınlaştırmıştır. 2022 yılında 405 milyon TL'lik bir yatırımla bu süreci hızlı bir şekilde devam ettirmeyi hedefliyoruz.

Bu duyularla sözlerime son verirken KİT Komisyonu Başkan ve üyelerine, Bakan Yardımcımıza, Sayıştay Grup Başkanı ve uzman denetçilerine, Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı temsilcilerine, Bakanlığımız mensuplarına teşekkürlerimi arz eder, toplantımızın ülkemize ve milletimize hayırlar getirmesi dileğiyle saygılar sunarım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim.

Sayın Genel Müdürüm, sunumunuzu Komisyonumuza gönderirseniz biz de üyelerimize göndeririz.

Peki, şimdi önerilerin görüşmelerine başlıyoruz. Kurumun 2019 yılı Alt Komisyon Raporu'nda 2, 2020 yılı Alt Komisyon Raporu'nda 4 öneri bulunmaktadır.

2019 yılının 1 no.lu önerisi ile 2020 yılının 1 no.lu önerisi benzer mahiyette olduğundan birlikte işleme alıyoruz.

Şimdi daha güncel olan 2020 yılının 1 no.lu önerisini okutuyorum.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 1: Ceylânpınar Tarım İşletmesi arazileri üzerindeki işgallerin önlenmesi amacıyla 5608 sayılı Kanun'la eklenen ve 6486 sayılı Kanun'la değiştirilen 5543 sayılı İskân Kanunu'nun Geçici 4'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası hükmünün uygulanması ve işgal altındaki arazilerin boşaltılarak Ceylânpınar Tarım İşletmesinde teslim edilmesi amacıyla gerçekleştirilmekte olan faaliyetlerin sürdürülmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Genel Müdürüm, yanıt için buyurun.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – 5543 sayılı İskân Kanunu'nun Geçici 4'üncü maddesinin 2'nci ve 4'üncü fıkralarında mülkiyeti TİGEM'e ait olan 140.299 dekar taşınmazın hak sahipliği tespit edilen göçer ailelerin iskânı için bedelsiz olarak tahsis edilmesi, hak sahiplerinin iskânı için belirlenen arazide tüm ifraz, tevhit ve bunlara bağlı gerekli her türlü işlemlerin Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce yerine getirilmesi, hak sahibi ailelere iskânen verilecek taşınmazların teslimini takiben üç ay içinde göçer ailelerin bulundukları arazilerin Ceylânpınar İşletmesi yetkililerine teslim edilmesi hükme bağlanmıştır.

TİGEM tarafından göçer grupların iskânı için Ceylânpınar İşletmesinden 140.299 dekar arazi 2014 yılı Ocak ayı itibarıyla Maliye hazinesine devredilmiştir.

Şanlıurfa Kadastro Müdürlüğünce ortalama 89 dekarlık toplam 676 adet tarla vasıflı parsel ve 5 adet yerleşim bölgesinde 1.067 adet imar parseli oluşturulmuş, tescil işlemleri yapılmış ve hak sahiplerine parsel yerlerini belirtir kura çekimleri yapılarak tapuları teslim edilmiştir ancak kanunda

belirtildiği üzere Şanlıurfa Valiliği tarafından göçer aileler Ceylânpınar İşletmesi arazileri içerisinde çıkarılamamış ve yeni iskân alanlarına gönderilememiştir. Şanlıurfa Valiliğine defaatle yazılan yazılarda İskân Kanunu'nun Geçici 4'üncü maddesi gereği tapuları teslim edilen göçer ailelerinin işletme arazileri üzerindeki ev, baraka, ahır ve benzeri müstemilatı Valiliklerince yıktırılarak Ceylânpınar Tarım İşletmesi Müdürlüğüne teslim edilmiş, hâlihazırda göçer ailelerini yeni iskân yerlerine taşınma işlemi henüz gerçekleştirilememiştir. Hak sahibi göçer aileler yeni iskân yerlerine taşınmadığı gibi, yeni hak sahipliği elde etme amacıyla çevreden fazla sayıda insan, koyunlarıyla işletmeye gelmeye ve yerleşmeye devam etmiştir.

Ceylânpınar İşletmesinde göçer aileler tarafından işletme otlakiyelerini kullanmaları nedeniyle işletmede ilave yemleme maliyeti oluşuyor; hastalık taşıyan hayvanlardan işletme damızlıklarına hastalık bulaşması riski yaşanıyor; işletme, küçükbaş yetiştiriciliğinde hedeflenen kapasiteye ulaşamıyor; sertifikalı tohum üretimi olumsuz yönde etkileniyor; bitkisel üretim alanlarına zarar veriliyor; sulama sistemleri, enerji nakil hatları ve diğer tesislere zarar veriliyor; güvenlik zafiyetleri sık sık yaşanarak adli vakalar yaşanıyor. Bu nedenlerden dolayı işletmede her yıl önemli ölçüde zarar oluşuyor.

Göçer ailelerin kanunda öngörüldüğü üzere yeni iskân alanlarına gönderilerek Ceylânpınar İşletmesi arazisinin boşaltılması konusunda Şanlıurfa Valiliği, İl Jandarma Komutanlığı, Ceylânpınar Kaymakamlığı ve İlçe Jandarma Komutanlığıyla yapılan görüşmelerde göçer ailelerin yeni yerleşim alanlarına taşınabilmesi için 5 yerleşim merkezine altyapı yatırımının yapılması durumunda sorunun çözüme kavuşacağı belirtilmiştir. Göçer sorununun çözüme kavuşturulmasıyla ilgili olarak, Tarım ve Orman Bakanımız tarafından 2019 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız ile İçişleri Bakanlığımızdan göçer ailelerin taşınacağı 5 yerleşim merkezine altyapı yatırımlarının yapılması için gerekli desteğin verilmesi, bölge güvenliğinin sağlanması ve yeni göçerlerin işletmeye girişinin önlenmesi için işletmede iki noktada jandarma karakolu oluşturulması talep edilmiştir.

Göçer sorununun çözüme kavuşturulması konusunda Tarım ve Orman, İçişleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlarımızla ve ilgili bürokratların katılımlarıyla 2019 yılı sonunda yaptığımız toplantıda Ceylânpınar göçer sorununun çözümü için komisyonlar kurularak göçerlerin bulunduğu sahada komisyon marifetiyle durum tespiti çalışmaları yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucu, ilgili Bakanlarımızla 29 Nisan 2020 tarihinde bir değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiş, 10 Ağustos 2020 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanımız Başkanlığında gerçekleştirilen Kabine toplantısında konuyla ilgili bir sunum yapılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından göçer ve bölge halkının sosyal ve ekonomik gelişimine katkı sunacak uygulamalar geliştirilerek sorunun bir an önce çözüme kavuşturulması talimatı verilmiştir.

Ceylânpınar Tarım İşletmesinde yeni göçer girişlerinin önlenmesi, göçer ailelerin otlakie olarak kullandıkları alanların dışında sertifikalı tohum üretim ve işletme, hayvanları otlatma bölgelerine girişlerinin engellenmesi, İşletmede mevcut tesislere herhangi bir zarar verilmemesi amacıyla İçişleri Bakanlığımız tarafından İşletmede 2 noktada güvenlik birliği kurulmuş, 6 yerde gözetleme noktaları oluşturulmuş, İşletme arazileri etrafının 30 kilometre tel çit ve 31 kilometre taş duvarla ihata edilmesi sağlanmış, göçer ailelerin İşletmeye verdiği zararlar minimum düzeye indirilmiştir.

Ceylânpınar İşletmesi için belirlenen stratejik hedeflere ulaşılmasının sağlanması ve İşletmedeki tarımsal üretim potansiyelinin bir an önce ülkemiz ekonomisine kazandırılması amacıyla kanunda öngörüldüğü gibi göçer ailelerin kendilerine tahsis edilen yeni iskân alanlarına taşınması konusundaki çalışmalarımız devam etmektedir.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Sertel.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Sayın Genel Müdür, hoş geldiniz.

Bu göçer ailelerinin Ceylânpınar İşletmesindeki işgal olayı çok uzun yıllardır KİT Komisyonunun gündeminde ve ben neredeyse yedi yıldır TİGEM’i denetlerken bu konuda sürekli söz alıp konuşma yaptım, arkadaşlarımız da yaptı fakat bir türlü çözilemeyen bir sorun bu. Sizin de söylediğiniz gibi, aslında Ceylânpınar bölgesinde TİGEM’in üretiminden hayvanlarının hastalanmasına, işletmede küçükbaş hayvancılığın gerekli büyümeyi sağlayamamasına, bitkisel üretime zarar verilmesine, sulama sistemi, enerji hatlarındaki bozulmalara, tesislere zarar verilmesine kadar çok şeyden siz de yakınıyorsunuz ve millî ekonomimize de zarar veren bir durum söz konusu. Burada, Ceylânpınar’da göçer ailelerin eksiltilmesi noktasındaki alınan tedbirlerin ve uygulamaların yetersiz kaldığı anlaşıyor. Yani bu olay çok uzun yıllardır sürüyor, 2020 yılında Sayın Cumhurbaşkanının işte bu konuda tedbirler alınacağından falan söz etmesinden, 2019 yılındaki toplantıdan söz ediyorsunuz. Burada da tabii ki güvenlik önlemleri alınmalı, buna kimse karşı çıkmaz ama mesele güvenlikle çözülecek gibi de değil çünkü merkezî yapı, iktidar o göçer ailelerine gerekli ekonomik koşulları, gerekli yerleşim alanlarını ve onların rahatça yaşayabilecekleri alanları oluşturmadığı sürece Ceylânpınar’daki arazinin boşalması söz konusu olmaz, olamaz. Siz de bahsediyorsunuz, yeni göçerlerin önlenmesinden bahsediyorsunuz. Şimdi, siz, tabii, bunu önlemek için o bulguya verdiğiniz cevapta aileleri başka yerlere taşıyamadığınız gibi, çit çekmekten, taş duvar örmekten, güvenlik noktaları oluşturmaktan da bahsettiniz. Bütün bunların da devletimize büyük bir maliyet yüklediği gerçeği var. 30 kilometre tel örgü diyorsunuz, 31 kilometre taş örgü; bunların kurma maliyeti ne oldu? Bu, kurum kasasından mı çıktı, yoksa başka güvenlik önlemleri çerçevesinde Bakanlıktan mı çıktı? Bunu öğrenmek isterim.

Göçer ailelerin sayısı konusunda bize bilgi verir misiniz? Ne kadarlık bir alan işgal altında? Göçer ailelerin sayısı ve bunlarla ilgili görüşmeler konuşmalar, ikna yolları hangi noktada? 2022 yılı için soruyorum bunu. 2021’i de geçtik, 2022’deyiz. Bu ailelerin işgal ettikleri yerin, Ceylânpınar İşletmesinde kalması doğru ve uygun diye görüyorsunuz, biz de öyle görüyoruz ama bu şekilde devamını kurumsal olarak bir zarar görüyorsunuz. Ya Ceylânpınar işletmeleri o bölgeleri, o arazileri, o kısmı bu göçerlere bırakacak, satacak ya da bir formül bulacak; bu formül çok önemli.

İstanbul Milletvekilimiz Mahmut Tanal zaman zaman Meclis gündemine getiriyor ve konuşuyor “Ceylânpınar’da şu kadar koyun gözüaltına alındı.” diyor, “Şu kadar hayvana el konuldu, hayvan sahiplerine iade edin.” diye çağrılarda bulunuyor. Yani sorun burada büyük Sayın Genel Müdür. Bunun çözümü için 2022 yılında geline nokta ve olumluya yönelik çözüm yolu sizce nedir? Bu konuda bilgi rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Sertel.

Öneriyle ilgili başka söz almak isteyen var mı? Yok.

Sayın Genel Müdürüm, konuyla ilgili Sayın Sertel’in sormuş olduğu ve yapmış olduğu değerlendirmeye ilgili, geneli üzerindeki görüşmeler tamamlandıktan sonra size söz verdiğimde açıklama yaparsınız.

Şimdi, Sayıştayın öneriyle ilgili görüşünü alalım.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – İzlemede kalmasının uygun olacağını değerlendiriyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2019 yılının 2 no.lu önerisi ile 2020 yılının 3 no.lu önerisi benzer mahiyette olduğundan birlikte işleme alıyoruz.

Şimdi, daha güncel olan 2020 yılının 3 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 3:

TİGEM’de yoğun bir şekilde görülen hayvan hastalıklarının ve ekonomik kayıpların önüne geçilebilmesi için hastalık nedenleri araştırılarak hayvan sağlığının korunmasına yönelik tedbirlerin alınması, bunun yanında teşhis edilen hastalıkların tedavisine yönelik etkin bir tedavi sistemi kurulması suretiyle erken reforme olma ve verim düşüklüğü probleminin önlenmesi; hayvanların barındırıldığı ahır ve fiziki ortamların temizliği, havalandırılması ve rahat hareket etmesini sağlayacak doğal ortamların oluşturulması konusuna önem verilmesi; Karacabey Tarım İşletmeleri Müdürlüğünde yaşanan brusella hastalığının diğer işletmelerde de yaşanmamasını teminen gerekli önlemlerin alınması ve özellikle mecbur kalınmadıkça işletmeler arasında hayvan nakilleri yapılmaması.

Ülkemizde yaygın olarak görülen, ekonomik kayıplara neden olmasının yanı sıra sürdürülebilir hayvancılık faaliyetlerini olumsuz etkileyen brusella hastalığıyla ilgili Tarım ve Orman Bakanlığının yapmış olduğu mücadeleye rağmen ülke genelinde hastalık seyrinde artış olduğu konusu ve TİGEM Karacabey Tarım İşletmeleri Müdürlüğünde yaşanan gelişmeler de anlatılarak hastalıkla mücadele konusunun tekrar gözden geçirilmesi amacıyla Bakanlık nezdinde girişimlerde bulunulması.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yanıt için buyurun Sayın Genel Müdürüm.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Genel Müdürlüğümüze bağlı işletmelerde görülen hayvan hastalıkları konusunda yürürlükte olan mevzuatlar çerçevesinde gerekli çalışmalar yapılmaktadır. İşletmelerde hastalıkların önlenmesine yönelik her türlü biyogüvenlik tedbirleri alınmakta, titizlikle uygulanmakta ve hastalıklardan korunmak için yıllık aşı-test uygulama programına uygun olarak aşılanmaktadır. Hastalanan hayvanlar en uygun tedavi yöntemleriyle tedavi edilmektedir. Özellikle, Bruselloz ile Mücadele Yönetmeliği kapsamında yayımlanan 2019/6 no.lu genelgeyle TİGEM işletmelerinde brusella aşılama ları hem deri altı hem de konjunktival olarak yapılmıştır ancak Bakanlığımızca yayımlanan 2022 Yılı Hayvan Hastalıklar ile Mücadele ve Hayvan Hareketleri Kontrolü Genelgesi ve 2022/5 sayılı Brusellanın konjunktival Aşı ile Eradikasyonu Genelgesi’yle deri altı aşı uygulamasına son verilerek 2 doz konjunktival aşı uygulamasına başlanmıştır.

Aynı zamanda, üniversitelerin veteriner fakültesi, mikrobiyoloji ana bilim dalı öğretim üyelerinden alınan öneriler doğrultusunda hayvan hastalıklarıyla ilgili etkin mücadele çalışmalarına devam edilmektedir.

Her yıl gerçekleştirilen sürü yenileme oranı, damızlık hayvanlarda ölüm, mecburi kesim ve reformeye ayrılan hayvan sayılarının ana kadroya oranı olarak ifade edilmektedir. Sürü yenileme oranı, damızlıktan çıkışların belirlenmesinde önemli bir tespit olarak kullanılmaktadır.

Sığırcılıkta Amerika ve AB ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde sürü yenileme oranı yüzde 20-35 arasında değişmektedir. TİGEM Hayvancılık İşleri Teknik Yönergesi’nde ise bu oran yüzde 25 olarak belirlenmiştir. İşletmelerimizde brusella ve üç gün hastalıklarının etkisiyle de sığırlarda 2019

yılında yüzde 34 olan sürü yenileme oranı, 2021 yılında yüzde 27'ye düşürülmüş; bu oranın TİGEM Hayvancılık İşleri Teknik Yönergesi'ndeki düzeylere indirilmesi yönündeki çalışmalarımız devam etmektedir.

Damızlık sığır yetiştiriciliği yapılan işletmelerimizdeki mevcut tesisler otomasyona dayalı temizlik, havalandırma, düzgün bir zemin, gölgelik ve diğer fiziki yapılar hayvan refahını sağlayacak şekilde planlanarak yapımları gerçekleştirilmiştir. Sıcak iklime sahip Ceylânpınar ve diğer sahil işletmelerinde hayvanlarda sıcaklık stresi yaşanmaması için soğutma sistemleri kurulmuştur. İşletmelerin tamamındaki tesislerde hayvanların bakım ve besleme dışındaki zamanlarda doğal ortamlarda bulunması amacıyla özel gezinti alanları oluşturulmuş, hayvancılık tesislerinin tamamı kedi, köpek ve yabani hayvanların girişlerini önleyecek şekilde tel örgülü çitlerle ihata altına alınmıştır. Bu yapılan işlerle ilgili 2019 ile 2021 yılları arasında toplam 77 milyon TL yatırım ödenekleri kullanılarak işletmelerde hayvan refahına yönelik eksiklikler tamamlanmıştır.

Damızlık sığır yetiştiriciliği yapılan işletmelerin tamamında biyogüvenlikle ilgili en ileri teknolojilerle donatılmış fiziki yapılar oluşturulmuş ve etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Ancak tesislere her türlü giriş ve çıkışların kontrol altına alınmasına ve tüm aşılama ve aşılamaların yapılmasına rağmen yaban hayatı, rüzgâr, hastalık bulaştıran vektörler gibi elde olmayan sebeplerden dolayı zaman zaman hastalık bulaşları gerçekleşebilmektedir. Hastalıkların görülmesi durumunda ise gerekli tedbirler alınmaktadır.

Karacabey işletmesinde yaşanan brusella hastalığının diğer işletmelerde de yaşanmaması için kadro artırımı ve kapasite kullanımı amacıyla işletmeler arası hayvan hareketleri asgari düzeye indirilmiştir. Zaruret olmadıkça besi materyali dışında işletmeler arası hayvan nakillerinden kaçınılmasına azami ölçüde özen gösterilmektedir. İşletmelerde brusella ve her türlü hastalığın görülmesi durumunda, mevzuat gereği Bakanlığımıza gerekli bildirimler yapılmaktadır. Bakanlığımız, söz konusu hastalıkların çıkması durumunda mevzuat gereği bölgede uygulanması gereken tedbirleri almakta ve ihtiyaç hâlinde gerekli yeni mevzuatsal düzenlemeler yapılmaktadır. En son 2021 yılı Ekim ayında Ceylânpınar Tarım İşletmenizde damızlık koyunlarda görülen akabane hastalığının bildirimi sonrası İzmir Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü uzmanlarından oluşturulan heyet işletme ve bölgede gerekli incelemeleri yapmış ve ülkemizde bir ilk olarak akabane hastalığına karşı aşı geliştirme çalışması başlatılmıştır. Hayvan hastalıklarıyla ilgili olarak Bakanlığımızla gerekli iş birliği ve çözüm arayışlarına devam edilmektedir.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ederim.

Sayın Sertel, buyurun.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Evet, bu Bornova benim oturduğum yer İzmir'de. Burada bu aşıyla ilgili, akabaneye ilgili son durum nedir? O konuda bana ayrıntılı bir bilgi verirseniz... Akabane hastalığına karşı aşı önemli.

Yalnız burada, kurumda, yine, hastalıklı, bu sakat ölen hayvanların mecburi kesime gönderildiğini biz biliyoruz ancak Sayıştay bu konuda bir iki yıldır mecburi kesim sayılarının arttığına dikkat çekiyor, hatta yüksek olduğuna dair de uyarılarda bulunuyor size; mecburi kesimlerin her geçen yıl yükselmesi nedeniyle yöneticilerle, personelle ilgili detaylı bir araştırma yapılması gerektiğini de vurguluyor yani demek ki çalışmaları yeterli görmüyor ki size bir uyarıda bulunuyor, yine de ölüm oranlarının yüksekliğine dikkat çekiyor. Şöyle ki 2020 yılında TİGEM genelinde 695 baş sığır, 6.498 baş koyun, 562 baş keçi, 26 baş at, 173 baş ceylan, 25 baş köpek olmak üzere 7.979 baş damızlık hayvan ölmüş.

1.119 baş sığır, 150 baş koyun ve 24 baş ceylan olmak üzere de 1.293 baş hayvan mecburi kesime tabi tutulmuş. Sayıştaya göre toplam hayvan varlığınızın, yani TİGEM'in varlığının yüzde 10'u ya ölüyor ya da zorunlu kesime gidiyor, yüzde 10 oranında; bu gerçekten ciddi bir oran. Bu nedenle de 2020 yılında sizin 55,5 milyonluk bir zararınız olmuş. Bu mecburi kesim sayınız 2021 yılında acaba azaldı mı, geriye doğru mu seyretti, ileriye doğru mu seyretti? Bunu bilmiyoruz tabii ama soruyoruz, siz de söylersiniz; toplam rakamı ve işletmelere göre, bunları adet ve yüzde olarak bize verirsiniz iyi olur. 2021 yılında tüm işletmelerinizde ölen hayvan sayısını soruyorum. Sayıştayı dediği gibi, mevcut kesimlerin ve ölümlerin yüksek olmasıyla ilgili bir araştırmanız var mı yoksa bir araştırma açmayı düşündünüz mü ya da araştırıyor musunuz? Bu konuda 2021 yılı Ocak ayı sonuna kadar kapsamlı bir rapor hazırlayacağınızı belirtmiştiniz. Bu raporu bitirdiniz mi? Bittiyse bahse konu raporu da bizim KİT Komisyonu üyeleriyle paylaşmanızda bir sakınca yoksa paylaşmanızı rica ediyorum.

Mecburi kesilen hayvanların Et ve Süt Kurumu fiyatlarının da altında personele veya piyasaya satıldığı belirtiliyor. 2021 yılından mecburi kesimden dolayı personele veya piyasaya satılan et miktarını ve kilogram satışlarını ayrıntılı olarak bize bildirmenizi rica ediyorum.

Ölümler ve mecburi kesimlerden dolayı 2019, 2020 ve 2021 yılında toplam kaybınız ne oldu? Onu istiyorum.

Yine, 2018 yılında Karacabey Tarım İşletmesinde görülen brusella hastalığından dolayı toplam 1.830 baş hayvanın şartlı kesime gönderildiği, bu hastalık nedeniyle oluşan zararın da 49 milyon 621 bin TL olduğu belirtiliyor. Karacabey Tarım İşletmesi günümüz itibarıyla bu hastalıktan tamamen temizlendi mi, bruselladan? Bugün itibarıyla brusella veya başka hastalığa sahip hayvan sayınız kaç? 2021 yılında hastalıklar nedeniyle işletmelerinizde ölen veya şartlı kesime gönderilen hayvan sayısı kaç oldu? Hangi işletmenizde, hangi hastalığa bağlı, hangi cins hayvan öldü? Günümüz itibarıyla brusella hastalığı nedeniyle ölen ya da şartlı kesime gönderilen hasta sayısı veya dolayısıyla kurumun zararı ne kadara ulaştı? Şartlı kesimlerle elde edilen et miktarı toplamı ne oldu? Şartlı kesime gönderilen hayvanların etleri hangi şekilde değerlendirildi? Bu etler hangi miktarlarda, hangi kurumlara verildi veya ne kadarı piyasada satıldı? En çok hayvan ölümü hangi hastalıktan oluyor? O konuda da bilgi rica ediyorum. Bu, onun önüne geçmek için yurt içi, yurt dışı arayışlarınız hangi aşamada? Bu konularda ayrıntılı olarak bana, kurumsal olarak da KİT Komisyonuna bilgi verirsiniz...

Teşekkür ediyorum, iyi çalışmalar diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Sertel.

Buyurun Sayın Öztürk.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, TİGEM'deki hayvan hastalıklarının ve bu hastalıklar nedeniyle telef olan hayvan sayılarının yüksek olması üzerine verdiğiniz cevapta benim dikkatimi çeken kısım bu, 2022 yılında Tarım Bakanlığının yeni bir genelgesi olan Hayvan Hastalıklarıyla Mücadele ve Hayvan Hareketlerinin Kontrolü Genelgesi gereği artık brusellayla ilgili deri altı aşı uygulamasına son verildiği ve 2 doz konjunktival aşı uygulamasına başlandığı ve bu konuyla ilgili de üniversiteyle de bir çalışma olduğu söyleniyor ama piyasadaki veteriner arkadaşlardan da öğrendiğim kadarıyla deri altı aşı uygulaması zaten neredeyse sekiz on senedir yok, onun yerine göz damla aşısı yapılıyor. Bir yandan da brusella hastalığı aşısı hayvana ömründe bir defa vurulur, özellikle gebe hayvana vurulmasının çok büyük bir risk olduğu ifade ediliyor. Dolayısıyla bu 2 doz aşı uygulaması başka ülkelerde var mı, hiç yaşanıyor

mu? Hatta, hatta başka ülkelerde var mı derken Avrupa’da brusella hastalığı neredeyse görülüyor. Biz, bu brusellayla ilgili mücadele noktasında neden başarısızız? Bunu uzun süredir neden bir türlü atlatamadık? Avrupa’da neredeyse oran olarak sifıra yakın olan bir hastalığı neden bitiremiyoruz?

Bir yandan da bakıyoruz, dışarıdan gelen hastalığımız var. Burada bahsettiğimiz “üç gün hastalığı” ülkemizde son yıllarda görülen bir hastalık. Dolayısıyla, bu da şu anda dışarıdan canlı ithal hayvan gelmediğine göre neden hâlâ bitirilemiyor? Buna da bakmak lazım.

Benim özellikle burada söz almamın ana sebeplerinden biri de şu: Çok açıkçası alt komisyondan nedense üst komisyona taşınmamış olan, yine, buna bağlantılı bir durum üzerinden ben aslında söz almak istiyorum. TİGEM’in yapmış olduğu bir Embriyo Projesi var ve bu Embriyo Projesi’yle ilgili Bakanlık müfettişleri zarar tespit etmişler, aynı zamanda 2020 yılı 9.1.16 numaralı Sayıştay bulgusunda Sayıştay da zarar tespit etmiş ama ben özellikle sizin verdiğiniz cevaplara baktığımda böyle hayretler içinde kaldım. Niçin? Zaten kurumun kendi bütçesinde olmayan bir yatırımı kanunen yapması da uygun değil, bunu kredi üzerinden yapmaya çalışmışsınız, 15 bin hayvanla bu işe başlanmış ve açıkçası “Hayvancılıkta Büyük Devrim” diye lanse edilmişti ve o dönemdeki bu zararın kurumun yöneticileri tarafından karşılanmasıyla ilgili Sayıştayın görüşü olmasına rağmen bu konuda Bakanlık tarafından nedense onay verilmedi. Ama cevabınızda “Proje başlangıçta kayıtlarda 14.522 baş olarak yer alan hayvan sayısının gerçekte 13.289 baş olduğu ve bunun yönetim kurulu kararıyla sehven yanlışlık yapıldığı” gibi çok basit bir açıklama ama ben bu açıklamanın içinde aradaki farkın 1.233 baş hayvan olduğunu, dolayısıyla bunun gerçekte sehven yazılmadığını, işte biraz önceki bahsettiğimiz hayvan hastalıklarıyla ilgili bir telef olma durumu söz konusu ise bunun neden açıklanmadığını ve bir yandan da baktığımızda, bu kurum zararında sizin de açıkçası bu Embriyo Projesi’nin dışında, Sperma Projeniz de zaten var, dışarıya da sperma üzerinden de çalışma yapıyorsunuz ama nedense bu hayvanların, kalan hayvanların “Uygun olanların satılmasına; kalanların ise kesime sevk edilmesine karar verilmiştir.” dediğinizde bunun kaçığı uygundu ve -satışla zararın bir kısmını karşılamaya çalıştınız- kaçığı kesime sevk edildi, neden kesime sevk edildi? “Şartlı kesim” dediğimiz açıkçası kamuoyunun çok fazla bilmediği aslında tüberküloz ve brusella hastalıklarından dolayı ağırlıklı olarak şartlı kesim de yapılabilir ve veterinerler veya sizlerin toplum sağlığına uygun raporuyla bu kesimlerin yaptırıldığı... Bu kesimler sonuçta kesildikten sonra nerede kullanılıyor? Biraz önce denetimini yaptığımız Et ve Süt Kurumunda bu kesimler yapılıyor mu? Veya askeriye gibi alanlarda bu etlerin toplumda kullanılması konusu var mı? Bunları açıkçası kamuoyunun da bilmesinde fayda olacağını düşünüyorum.

Bir yandan da buradaki rakamlarınızın üzerinden gittiğimizde bu Embriyo Projesi’nde maliyetin 138 bin küsur olduğu, 94 milyon 127 bin de gelir elde edildiği... Bu gelirin ne olduğu yani hayvan satışlarından kaynaklı geldiğini de söyleyebilirsiniz ama bir yandan baktığımızda hiç mi embriyo transferi yapılmadı? Kaç tanesinde bu aşılama yapıldı da tuttu ve bu embriyolardan açıkçası fayda sağlandı? Çünkü açıkçası projenin başlangıcına baktığımızda, vasfı düşük hayvanların alınmasına gerek var mıydı? Bu vasfı düşük hayvanlara yüksek kaliteli et ve süt ırkı embriyosu yaparak bu projeden hayvan ıslahını geliştirmeye çalıştığınızı biliyoruz. Dolayısıyla, bunları dışarıdan 15 bin hayvanın birden alınıp birdenbire hiçbir şey yokmuş gibi projenin iptali, projenin iptali çerçevesinde de bu kadar oluşan zararın sanki hiçbir şey yokmuş gibi Bakanlık tarafından da göz ardı edilmesi bu yurt dışı hayvan ithalinde acaba bir önceki Bakanın yakın akrabalarından birilerinin olup olmadığı sorunlarını da, kamuoyunda bilinen soruları da aklımıza getiriyor. Bu konularda cevap vermenizi rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ederiz Sayın Öztürk.

Sayın Sarıbal, size söz vereceğim. Tabii, öncelikle üyemiz olan milletvekili arkadaşlara söz veriyoruz ama siz misafirimizsiniz, size burada söz veriyoruz, onu da hatırlatmak istedim.

Buyurun.

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Çok teşekkür ederim yani “Az konuşun.” diyorsunuz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yok, estağfurullah, buyurun. Süremiz belli zaten, rica ederim, buyurun.

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Yok, çok konuşmayacağım zaten.

Biraz önceki durumla da olay meydana çıktı.

Sadece şunu soracağım, daha önce Alt Komisyonunda detaylı tartışmalar yapmıştık zaten bununla ilgili: Embriyo meselesi o zaman ısrar etmemize rağmen üst komisyona getirilmedi ama hakikaten çok önemliydi. Orada tam bir hukuk skandalı ve hakikaten TİGEM’de yaşanan çok olumsuz bir olay olarak karşıda durmakta, büyük bir fotoğrafta açık bir şekilde durmakta.

Yine, yakın tarihte bu çiçek aşısına BVD virüsünün karıştığı, bundan dolayı Türkiye sürü varlığının yüzde 20’sinin tehlike altında olduğu, bu konuda şeffaf bir açıklamanın yapılmadığı, özellikle özel bir laboratuvarından alınan aşidan bunun kaynaklandığı ve bu hastalıkla ilgili tedavi sürecinde antibiyotik kullanılıp ve ardından şartlı kesim olduğunda insan sağlığına çok ağır zararlı olduğuna dair kamuoyunda veterinerler tarafından da çeşitli bilgiler aktı. Ama ne yazık ki Bakanlık bunlarla ilgili bizi rahatlatacak, toplumu rahatlatacak bir açıklama yapmadı. Tam da o günlerde bu ölümlerle ilgili, hayvan hastalıklarıyla ilgili bir genelge değişikliği yapıldı. Daha önce ölen hayvanlardan analiz zorunluluğu getirilirken o değişiklikle de bir anda analiz zorunluluğu da kaldırıldı. Bu önemli bir işti, gıda sağlığını ve gıda güvenliğini etkileyen temel bir konuydu. Bu konuyla ilgili bir açıklama yapmanızı bekliyoruz. Elbette, sizi TİGEM olarak bireysel olarak çok bağlamamakla beraber ama Tarım Bakanlığının ve TİGEM’in de hayvancılık yaptığı bir alanda önemli bir konu olarak durmaktadır. Belki de soruyu şuradan sormak daha doğru olabilirdi: TİGEM işletmelerinde böyle bir şeye rastlandı mı, rastlandıysa ne yaptınız? Bununla ilgili düşünceleriniz nedir diye sormak isterim.

Yine aynı şekilde biraz önce konu edildi, Karacabey’de brusella meselesi kapandı mı kapanmadı mı? Önemli bir işletme, günlük 50 ton süt elde edilen ve ıslah çalışmaları yürüten bir TİGEM bugün orada hayvancılık yapabiliyor mu, yapma aşamasına geldi mi?

Elbette bu hastalıklar meselesini konuşurken burada en önemli faktörün ırklar ve koruyucu aşı meselesinin olduğunu görmek zorundayız ama galiba bütün mesele, bu kadar kamu kurumu kontrolü altındayken, TİGEM’ler bu tür bir sürü tedbiri alıp bununla baş edemiyor iken Türkiye’deki sürü varlığının hakikaten bu işle nasıl baş ettiğini sorgulamak lazım, konuşmak lazım. Böyle bir sürece bakıldığında TİGEM’lerin yeni ırkların, özellikle yerli ırkların üstün genlerini tutup eksik kabul edilen verimlilik açısından, diğer özellikler açısından elde ettikleri genlerle beraber aslında daha uygun ırkları ortaya çıkarıp, yöresel ırkları, ülkemize uygun ırkları ortaya çıkarıp hastalıklara karşı da bu tür bir güven mekanizması, sağlıklı mekanizma oluşturulması gerekmez mi; bu konuda kendinizi nerede görüyorsunuz, yeterli misiniz?

Son olarak, mera hayvancılığının en doğru hayvancılık olduğunu, açık alanlarla hayvancılığın yapılması gerektiğini çok net bir şekilde görüyoruz. Oysa iktidar özellikle 2004, 2005, 2006, 2007’den sonra Türkiye’de kapalı işletmeciliği öngördü ağır bir şekilde ve “Tamamen modern ahırlar kuracağız.” diyerek beş yıldızlı oteller yaptı ama içinde yaşayanların hayvanlar olduğunu unuttu. Bugün sürü yenileme oranının yüzde 25 olmasını uygun buluyorsunuz bilimsel açıdan ama ben sadece Bursa örneğinden verebilirim ki kocaman kocaman işletmeler beş yılda 3 defa sürünün bütünü yenilediler.

Tarımla hiç işi olmayan aileler, tekstilciler, sanayiciler, doktorlar yani bir tek metrekaare birim alanı olmayan o insanlar sıfır faizli krediler alarak kapalı modern işletmeler kurdular ama bugün o işletmelerin ne yazık ki yerinde yeller esiyor, Anadolu'nun her tarafı boş hayvan barınakları ve mezarlıklarıyla dolu, dolu. 300 başlık işletmede 20 baş var, 200 başlık işletmede 10 baş var. Tümünü kapatırsa borç meselesi üzerinden, yatırım kredileri üzerinden geriye doğru bir dönüm yapmak zorunda. Dolayısıyla bu konularda kısaca ne düşünüyorsunuz? TİGEM bu konuda bize göre asli görevini yapmak yerine, siz de söylediniz, kiralama yöntemiyle kâr yoluna gidiyor. Daha önce yine konuştuk, Karacabey TİGEM'de 1 dönüm arazi 5 bin liraya kiralandı, daha sonra bunların bir kısmından vazgeçildi ve TİGEM 238 bin ton tohum ürettiğini söylüyor, sadece buğdayda 1,5 milyon ton tohum kullanıyoruz. Bütün bunları göz önüne aldığımızda TİGEM asli görevine gerçekten dönecek mi, yoksa işe sadece kâr meselesi üzerinden bakmaya devam mı edecek? Bir taraftan TİGEM'ler kâr etmeye devam ederken biz buğday, canlı hayvan... Bu arada, gözünüz aydın olsun, 20 bin angus hayvanı şu anda limana yanaştı, Uzak Doğu'dan getirildi, onu da Komisyon üyelerine söyleyelim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Sarıbal.

Buyurun Sayın Yaşar.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) - Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Komisyonun kıymetli üyeleri, Sayıştayın değerli temsilcileri, kurum yöneticileri; öncelikle hoş geldiniz.

Ben sadece madde üzerinde şu an konuşmak istiyorum. Tabii, soruları detaylıca arkadaşlarımız sordu gerek Denizli Milletvekilimiz Yasin Öztürk Bey, yine İzmir Milletvekilimiz, Bursa Milletvekilimiz Orhan Bey. Aynı tekrara düşmemek için şunu sormak istiyorum: Tabii, 2019 yılını biz şu an denetliyoruz, şu an 2022'deyiz. TİGEM'in asli unsurlarından biri de model oluşturmak yani Türk hayvancılığına, Türk çiftçisine bir model oluşturmak. Şimdi benim anladığım şu: Siz kendi hastalıklarınızla baş edemiyorsunuz yani sonuç itibarıyla ne olduğu konusunda şu an şahsen benim bir fikrim yok yani 2019'dan nereye geldiniz, bununla ilgili ne tür tedbirler aldınız? Rakamlarla, bizde bir adet işte: "Uluslararası standartlarda şu şu aralıkta olursa bu kabul edilebilir." gibi. Bu, bence normal vatandaşın öne süreceği öngörülerdir yani ama asıl olanın, model olanın, modeli geliştirenin, bu işte önder olanların bunların çok çok daha altında olması lazım ki en azından model olabilsin. Dolayısıyla özellikle hastalıklar konusundan bahsediyoruz, bu hastalıkların araştırılması lazım; kaynağı nedir, neden... Herhâlde -muhakkak- bunların üzerinde duruluyordur ama bunlarla ilgili çözüm üretmek de bence sizin en büyük görevlerinizden biri diye düşünüyorum.

Tabii -yer yurt meselesi de dâhil- Türkiye'de yani bu hayvan varlığının hep arttığından bahsediyoruz ama maalesef bugün normal tüketicinin et fiyatlarına ulaştığı rakamların neredeyse 2 kat, 3 katına çıktığını da biliyoruz. Yani madem bu ülke tarım açısından fazla sorun yaşamıyor, hayvan varlığı açısından fazla bir sorun yaşamıyor neden zaman zaman ithalata ihtiyaç duyuyoruz; işte şimdi "20 bin baş angus daha bekliyor." diyorsunuz? Yani şunu söyleyeyim: Yani bugün değil ama geçmişte bu ithalatlar da yapıldı, et ithalatı dahi yapıldı, bence Türkiye'nin artık bunlardan uzak olması lazım. Bu, kesinlikle bizim bugün için kabul edebileceğimiz bir husus değil. Türkiye'nin meraları, arazileri, ekilebilir, biçilebilir alanları buna fazlasıyla yeterli. Eğer burada bir eksiklik varsa ben bizim eksikliğimiz olarak algılıyorum yani bu coğrafyanın, Türkiye'nin kesinlikle et ithal eden canlı hayvan ithal eden bir ülke konumunda olmaması lazım. Burada da asıl görev sizlere düşüyor Sayın Genel Müdürüm; bununla ilgili modelleri oluşturmak, yerli ırklar veya bu işin, bu coğrafyanın yapısına uygun hangi ırkları geliştirecekseniz, hangi ırklar üzerinde çalışacaksınız çalışmanız lazım. Aslında

bugün bunları konuşuyor olmak bile bence Komisyon için, bizim için züldür. Bu milletin zaten bir geçmişi var, bugüne kadar da bu işlerin artık çözülmüş olması lazım gelir diye düşünüyorum. Onun için, artık burada somut şeylerle, rakamlarla konuşmak lazım, arkadaşlarımızın da ifade ettiği gibi. İşte “2019’daki durum buydu, bununla ilgili şu, şu, şu tedbirleri aldık, hastalığı yok ettik.” gibi. İşte buna benzer “İşte, şu, şu ırkları geliştirdik, hayvan varlığını bunların üzerinden buraya taşıdık.” İşte embriyodan bahsediyorsunuz, tohumculuktan bahsediyorsunuz, nereden nereye geldiğinizi biz şahsen görmek istiyoruz, rakamlarla konuşmak lazım, rakamların üzerinde durmak lazım.

Tekrara düşmemek için arkadaşların sorduğu soruları tekrar etmek istemiyorum, aynı cevapları Komisyonun bütün üyelerine de göndereceksinizdir diye de düşünüyorum.

Görevinizde başarılar diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki teşekkür ederim Sayın Yaşar.

Buyurun Sayın Yavuzylmaz.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 27 Mayıs 2015 tarihinde Beştepe’de düzenlenen Arap Atı Tanıtım ve Hipoterapi Merkezi ile TİGEM işletmelerindeki tesislerin toplu açılış töreninde yaptığı konuşmada Katar Emirinin 53 Arap atı hediye ettiğini açıkladı. Ben de bu Katar tarafından hediye edilen 53 Arap atının akıbetini sordum. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay’ın verdiği yanıt şu, diyor ki: “Soru önergisinde bahsi geçen atların muhafazası ve bakımı Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) tarafından yapılmaktadır.” diyor. Bu doğrultuda ben de soruyorum: Katar Emirinin hediye ettiği 53 atın toplam piyasa değeri nedir? Bu arada, niye Katar Emiri de sürekli Cumhurbaşkanı’na hediyeler getiriyor, hediye ediyor onu da anlamak mümkün değil ama neyse. Bu atların hediye edildikleri yıldaki yaşları ve cinsleri nelerdir? 2022 yılı itibarıyla bu atların kaç tanesi yaşamaktadır, kaç tanesi ölmüştür? Kayıp at var mı? Bugün itibarıyla bu atlar nerededir, hangi çiftlikte bulunmaktadır? Ve en önemli sorulardan biri, bu atların masrafları hangi kurumun bütçesinden karşılanmaktadır? Yani AK PARTİ ve Katar ilişkilerinden bir yandan rahatsız olurken, diğer taraftan da Katar’ın atlarının masraflarını bile vatandaşlarımız ödemek zorunda kalıyor. Dolayısıyla da bu hediyelerin... Yani daha önce de Katar Emiri bir adet Boeing 747-8 Tipi bir uçak hediye etmişti, 53 adet de Arap atı hediye etti. Acaba Sayın Cumhurbaşkanı bunların karşılığında Katar Emirine ne hediye etti? Eğer bilginiz dâhilindeyse bunu da açıklayıp Türkiye kamuoyunu bilgilendirelim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Kara.

ESİN KARA (Konya) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Komisyonumuzun değerli milletvekilleri, sayın yönetim kurulu; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Söz attan açılmışken ben de konuşmamı yapıp geneli üzerine konuşma yapmayacağım. Daha önceki yıllarda TİGEM toplantılarımızda da birkaç defa dile getirmiştik, Tarım Bakanlığımıza da soru olarak sormuştuk; at konusu. Evet, Türk atı. At Türklerde bir hayvan olarak görülmedi, Türkler için çok değerliydi; destanlarımıza girdi, savaşlarda bizim kanadımız oldu. Kâşgarlı Mahmut’un dediği gibi, at, Türk’ün kanadıydı ve Türk büyüklerinin her biri atlarına isim vererek onları değerlendirdiler; Oğuz Kağan’ın Alacası vardı, Kül Tigin’in Başgusu vardı, Alparslan’ın Aktolgası vardı, Atatürk’ün Sakaryası ve muharebe yıllarında bindiği Çankaya vardı. Biz “Türk atı genlerinin korunması” diye bahsetmiştik, dedik ki: Ahal teke, evet, Türk’ün evcilleştirmiş olduğu ilk at türüdür ve Stalin tarafından dünyada soykırıma uğrayan tek hayvandır. Çünkü günde 200 kilometreden fazla yol yapabildiği için o dönemde Ahal Teke, Stalin tarafından soykırıma uğrayan tek at cinsiydi ve Türk tarihine baktığımız zaman,

200'den fazla at cinsine sahip olduğumuzu görmekteyiz. Yerli ırklarımızı oluşturmamız gerekiyor. Aslında yerli ırk Türk atlarının da birçoğunun neslinin tükendiğini görüyoruz. Mesela bizim Anadolu atı, Ayvacık midillisi, Canik atı, Cirit atı, Çukurova atı, Hınıs, Karakaçan, Malakan, Trakya, Rahvan, Semer, Tırıs, Uzunyayla, Başkır, Deliboş, Hazar, Yomut, Türkmen atları aslında burada isimlerini saymadığım ve bir kısmı da gerçekten yok olmuş at cinslerimiz var. Bizim önergemiz de şuydu: Biz İngiliz atı ya da Arap atlarının genleri değil, yarışlara artık “Şu Türk atıdır.” diyebileceğimiz bir ırk cinsiyle girelim istiyoruz. Türk atının, safkan bir Türk atının oluşabilmesi için çalışmalarınız var mı? Evet, Arap atları üzerine çalışmalarınızı okuduk. 49 ana, 12 baba kan hattından devam eden 1.400 tane at bulunduğunu söylemişsiniz ama safkan, geriye yönelik Ahal tekeye benzer bir at tekrar eski Türk atını canlandırabilir miyiz, bununla ilgili bir çalışmanız var mı?

Bir de biz artık çocuklarımızı sosyal medyadan, ellerindeki tablet ve telefonlardan kurtarmayı istiyoruz ama bunlar için de en güzel şey çocuklara ruhsal terapi olabilecek olan at biniciliğidir. Bu konuda da TİGEM üniversitelerle iş birliği yaparak, onları da destekleyerek çocukların da binebileceği daha çok atı ya da binicilik sporunu çok daha yaygın olarak yapabileceğimiz şekilde yaygınlaştıramaz mı? Hani, bu federasyon ya da kulüpler üzerinden çekilerek üniversitelerde -ufak tefek çalışmalar var ama üniversiteler, veterinerlik fakülteleriyle olabilir- tesisler kurulamaz mı diyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI MEVLÜT KARAKAYA – Teşekkür ediyoruz.

Başka söz isteyen var mıydı? Yok.

Sayıştayın önerisiyle ilgili görüşünü alalım.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – İzlemede kalmasının uygun olacağını değerlendiriyoruz Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI MEVLÜT KARAKAYA – Sayıştayın önerisiyle ilgili görüşü izlemede kalması yönünde.

Oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Sayın Başkan, bir düzeltme yapmak isterim. 20 bin angus daha önceki bir tarihte gelmiş, yeni değil; onunla ilgili düzeltme yapmak isterim.

OTURUM BAŞKANI MEVLÜT KARAKAYA – Evet, bu daha önceden gelmiş olan bir...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – 2019'da...

OTURUM BAŞKANI MEVLÜT KARAKAYA – Böylelikle, 2019 yılı önerilerinin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi 2020 yılı önerilerinin görüşmesine başlıyoruz.

Kurumun 2020 yılına ait 1 ve 3 numaralı önerileri görüşmüştük. Bu nedenle, 2020 yılının 2 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 2:

Ekonomik bir geliştiricilik için, üretimi gittikçe azalan yerli sığır ırklarının genetik potansiyelinin korunmasının yanında, hastalıklara dayanıklı, meralardan yararlanma kapasitesi yüksek, verimli yeni sığır ırklarının oluşturulması amacıyla çalışmalara başlanılması.

OTURUM BAŞKANI MEVLÜT KARAKAYA – Sayın Genel Müdür, cevaplamak üzere buyurun.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Ülkemizde yetiştiriciliği gittikçe azalan yerli sığır ırklarının genetik potansiyelinin korunması adına Bakanlığımızın TAGEM birimi tarafından (2021/43) no.lu Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği kapsamında, ülkemiz hayvancılığının geliştirilmesi, sağlıklı üretimin artırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması, yerli hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması ve geliştirilmesi, kayıt sistemlerinin güncel tutulması, hayvancılık politikalarının etkinliğinin artırılması ve hayvan hastalıklarıyla mücadele için yetiştiricilerin desteklenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, ülkemizde yıllar yılı yetiştiriciliği yapılan boz ırk, yerli kara, yerli güney sarısı, Doğu Anadolu kırmızısı, Kilis Güneydoğu Anadolu kırmızısı ve Zavot sığırı ırklarında toplam 13.500 baş hayvan, genetik özelliklerinin yerinde korunması amacıyla destekleme kapsamına dâhil edilmiştir.

TÜİK verilerine göre, ülkemizin 1991 yılında toplam 12 milyon baş civarında olan sığır varlığının yüzde 56'sını oluşturan yerli ırklar daha sonraki yıllarda sürekli olarak bir düşüş göstermiş, 2021 yılına gelindiğinde yaklaşık 18 milyon baş olan sığır varlığında bu oran yüzde 8'lere kadar düşmüştür. Ülkemizdeki yerli ırklardaki sığır sayısının sürekli olarak düşmesindeki esas etken, hayvan yetiştiricilerinin verim ve kalite yönünden üstün olan ırkları tercih ederek, ellerindeki mevcut yerli ırkları bırakarak kültür ırkı veya melez ırklara eğilim göstermeleridir.

TİGEM işletmelerinde 1984 yılına kadar yüzde 50'si kültür ırkı, yüzde 50'si yerli ırklarla damızlık sığırı yetiştiriciliği faaliyetleri sürdürülmüştür. Yerli ırkla çalışılan işletmelerde damızlık talebinin gelmemesi nedeniyle 1984-1987 yılları arasında yerli ırk damızlık yetiştiriciliği sonlandırılarak, kültür ırkı damızlık sığır yetiştiriciliğine geçiş yapılmıştır.

TİGEM'de geçmiş yıllarda kültür ırkları ile yerli sığırlar arasında melezleme çalışmaları yapılmış; Karacabey Tarım İşletmesinde boz ırk ile “brown Swiss” arasında melezleme sonucu Karacabey esmeri; Ceylânpınar Tarım İşletmesinde ise güney sarı kırmızı ile simental arasında melezleme çalışmaları yapılmış, elde edilen bu ırklara yetiştiriciler tarafından maalesef talep gelmemiştir. Bu ırklara talep gelmemesi üzerine Ceylânpınar Tarım İşletmesinde 2003 yılında ve Karacabey Tarım İşletmesinde 2007 yılında, yerli ırklarda sığır yetiştiriciliği sonlandırılmıştır.

Günümüzde, yetiştiricilerimizin tamamının et ve süt yönüyle gelişmiş kültür ırklarını tercih etmeleri nedeniyle, yeni geliştirilmiş yerli ırklara teveccühlerinin ne kadar olacağı bilinmemektedir. Ancak, ekstansif beslemeye tabi tutulan damızlık sığır yetiştiriciliği yapılan işletmelerde, kültür ırkı dışındaki ırklara damızlık talebinin olmayacağının yanında, ekstansif yani otlatılarda beslemeye tabi yetiştiriciliği yapılan yerlerde bir ıslah sonucu elde edilecek sığırlardan üretilecek ürünlerin, coğrafi işaretli ürünlere dönüştürülmesi durumunda damızlık talebinin gelebileceği değerlendirilmektedir.

TİGEM işletmelerinde mevcut yerli ırklarla damızlık yetiştiricinin yapılması durumunda, yetiştiricilerimizden damızlık talebi gelmeyeceği gibi, mevcut kültür ırklarıyla sürdürülen damızlık sığır yetiştiriciliği faaliyetlerini de olumsuz yönde etkileyecektir. Ancak, yerli ırklar ile kültür ırklarının melezlemesi sonucu, ülkemiz şartlarındaki otlatıya alanlarından yararlanma kabiliyeti yüksek, hastalıklara dirençli, süt-et verimleri ve kalitesi çok iyi yeni yerli ırkların elde edilmesi süreci genomik test kontrolü yapılmak kaydıyla asgari on beş yıl içerisinde gerçekleştirilebilecektir. Böyle bir ıslah çalışmasının ise Bakanlığımız araştırma enstitüleri ve üniversiteler iş birliği çerçevesinde hazırlanacak bir araştırma geliştirme projesi kapsamında yapılması gerekmektedir. Bu tür bir projenin uygulamaya konulması konusunda Bakanlığımız ve üniversiteler nezdinde görüşmelerimiz devam etmektedir.

Arz ederim.

OTURUM BAŞKANI MEVLÜT KARAKAYA – Teşekkür ediyorum Sayın Genel Müdür.

Öneri üzerine söz almak isteyen, Komisyonumuzun değerli üyeleri...

Sayın Sarıbal, buyurun efendim.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Bence çok önemli bir konuyu konuşuyoruz TİGEM’ler üzerinden ama aslında Türkiye hayvancılığını etkileyen temel bir meseleden bahsediyoruz; yerli ırklar meselesi ve verimlilik meselesi. TİGEM de ne yazık ki eğer havlu atmışsa işimiz gerçekten zor çünkü Türkiye’de yurt dışından dışı hayvan getirerek sürüsünün genetik yapısını değiştirebilecek akıl ne yazık ki ilk bizim siyasilerimizde oldu ve 1987 yılında ilk kez 70 bin -umarım sayıda hata etmem- Holstein düve getirilerek ve belirli bölgelere dağıtılarak aslında Türkiye hayvancılığının canına o zaman kastedildi. Bunu çok net bir şekilde söylemek lazım. Daha sonra da yine 2007-2008 yıllarında canlı hayvan ithalatına başlandığı andan itibaren yine bir verimlilik meselesi, yine bir dışarıdan besi hayvanı, kasaplık hayvan ve damızlık hayvan olmak üzere, özellikle damızlık hayvanlarda Holstein ırkının ısrarla talep edilmesi ve bu ülke topraklarına getirilip ona bağlı da damızlık işletmelerinin kurulması Türkiye hayvancılığının en büyük ve en önemli problemidir.

Bugün geldiğimiz noktada süt hayvanlarının 2007-2008 yılında kasaba gitmesi, yine 2019-2020-2021 yılında kasaplara gitmesi süt hayvancılığının, süt fiyatları ve yem fiyatları arasındaki dengenin bir türlü tutturulamaması ve özellikle yem fiyatlarının çok yüksek olması nedeniyle getirilen hayvanların üretim, verim kapasitesiyle Türkiye’de onlardan alınan miktar karşılaştırıldığında aslında bir verimsizlik ortaya çıktığını çok net bir şekilde görüyoruz. Daha somut, daha açık söyleyeyim: Türkiye hayvancılığı 1980 yılı, 44 milyon insan var ve yaklaşık olarak 84 milyon canlı hayvanımız var küçükbaş, büyükbaş. Bugün 90 milyon insan varlığımız var, 54 milyon küçükbaş var, 18 milyon büyükbaş -doğru kabul edelim TÜİK’in rakamlarını- 72-73 milyon hayvan varlığımız var ve ne yazık ki bu ülkede et sorunu da süt sorunu da olduğu yerde, devam ediyor. Bunun temel kaynağı şu: Siz Hollanda’da yılda 14 ton, 13 ton, 15 ton süt aldığınız bir hayvanı getirip burada sade süte dayalı bir üretim yapıp ondan da 6 ton, 7 ton ortalama alıyorsanız o verimlilik değildir; o, o hayvan ırkının kapasitesini, verimlilik kapasitesini kullanamamaktır. Doğru tespit, Türkiye’de kombine ırklara ihtiyaç var. Hiçbir ülke, bilimin, aklın yanında olan hiçbir bilim dünyası dışı hayvan getirerek kendi sürüsünü yönetmez, orada yeni bir ırk yaratmaz. Bu doğru değildir ve Türkiye bunun bedelini şu anda ağır bir şekilde vermektedir. Özellikle yapılan hayvan ahırlarının yanlışlığı, tamamen içeriye, entsansif yani bağlı ya da tamamen kesif yeme dayalı hayvancılık ve bugün yaşadığımız, neredeyse artık doğrudan hastalık meselesinin aslında özü tam da bu. Bu aslında bir verimsizliğe atılmış en büyük adımdı. Ne yazık ki TİGEM’ler de verdiğiniz rakamlarda bunu yapmış ve melezleme meselesini, ıslah etme meselesini artık yerel kaynaklar üzerinden kapatmış. Bu tarihî bir yanlıştır Sayın Başkan, ısrar etmelisiniz Sayın Müdürüm, devam etmelisiniz. Bugün bu yaşadığımız hastalıkların temel kaynağı bu ve Türkiye’nin derhâl bu kapalı şirket tarımı modelinden sıyrılıp orta ve küçük ölçekli çiftçiliği canlandırıp o, tamamen meraya dayalı bir hayvancılık yapmak zorundadır. 2002’den bugüne kadar TÜİK 146 milyon dönüm mera alanından ne 1 metrekare ileri gitmiş ne 1 metrekare aşağı gelmiş. Enteresan bir rakam değil mi? 2002, 146 milyon dekar; 2022, hâlâ 146 milyon dekar, olacak iş değil, hepimiz biliyoruz. Geçtim onu. Tarım Bakanlığı diyor ki: “Bende 128 milyon dönüm mera tahsisi var, ben bu kadarını tespit ettim.” Ama gelin, görün, bu 128 milyon dönüm mera varlığının bile sadece ve sadece yüzde 9’u ıslah edilmiş yani bizde kaba yemde de işletmeler dışarıya bağlı, ne yazık ki zaten yemde de yüzde 60 oranında ham madde dışarıdan gelmekte, oraya bağlıyız. Şöyle bir şey söyleyeyim, belki bu daha iyi anlaşılır geldiğimiz ağır tablo açısından: Şimdi, Toprak Mahsulleri Ofisi yurt dışından buğdayı 6 bin liraya, 5.500 liraya -neyse-

alıyor 1 tonunu, onu iç piyasaya, un sanayisine -ekmek fiyatları artmasın diye- 2.650 lira yani yarı fiyatla veriyor, sübvans ediyor. Sayın Komisyon üyeleri, Sayın Müdürüm, Sayın Başkan; 2.600 liraya buğdayı TİGEM'den alan un sanayisi undan çıkan kepeği...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – TİGEM'den mi dediniz, Toprak Mahsulleri Ofisinden mi?

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Toprak Mahsulleri Ofisi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – TİGEM'den dediniz.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Özür dilerim. TMO. TMO'dan alıp... 2.600 liraya aldığı buğdayın kepeğini 4.250 liraya yem sanayisine satıyor, ne güzel değil mi(!) Normalde olması gereken nedir? Buğdayın 2.650 liraysa kepek onun yarı fiyatı 1.350 lira olması lazım tonu, gelenekseldir bu, yıllardır böyle oluyor, aynı şeker pancarında olduğu gibi. Şeker pancarının tonunu 420 liraya aldı şeker fabrikaları, posasını çiftçiye 75 kuruş ile 1 lira arasında sattılar yani 750 lira ile 1.000 lira arasında. Şimdi burada inanılmaz bir sorun var yani böyle hani normal falan değil.

Hayvancılıkta da bu şöyle: Yem sanayisi ile çiftçi karşı karşıya geliyor. Süt ısrarla zamlandırılmaya çalışılıyor, böyle bir paradigma yok. Bakın, yine bir örnek vereceğim: Geçen yıl bu zamanlar asgari ücret 2.825 lira, geçen yıl bu zamanlar çiğ sütün fiyatı 2,8 lira, bir asgari ücretli aldığı maaşla 1.008 litre yani 1 ton artı 8 litre çiğ süt almakta; bugün asgari ücret 4.250 lira, süt 7,5 lira, bir asgari ücretli 566 litre süt alabiliyor, 442 litre süt alamaz durumda; şimdi gerçek bu. Şimdi, burada TİGEM'lere çok büyük sorumluluk düşmekte ve hepimizin meslektaş olarak kafa yorması gerekiyor. Ben bir çiftçi ve ziraat mühendisi olarak bunu söylüyorum, mesleğimde fakültede zootechnist ama daha sonra sebze ve meyvecilik yapan birisi olarak bunu söylüyorum, canım acıdığı için bunları söylüyorum. Eğer biz meraya dayalı hayvancılığı geliştiremezsek, meralarımızı ıslah edemezsek Sayın Başkan, bunun için su yönetimi, meraları aktif hâle getirmek, meraya uygun bizim yerli hayvan modelimizi devreye sokamazsak, kusura bakmayın, bu er geç patlayacaktı, şimdi de zorla yaşıyoruz. Nasıl yapıyoruz bunu? Sürekli süte zam yaparak. İyi de süte zam yapıyoruz da o sütü alacak bir kitle olması lazım. Çiğ süt olarak alacak, peynir olarak alacak, yoğurt olarak alacak, kaymak olarak alacak, tereyağı olarak alacak. Bu kitlenin geliri belli, sütün fiyatı sürekli artıyor, ya bir denge tutturmak lazım. Bir tarafta üretici zarar etmemeli, öbür tarafta da tüketici onu olabildiğince insanca yaşayacak miktarda alabilmeli. Yani bir yılda, bir asgari ücretli aile bir aylık maaşıyla 442 litre süt daha az alıyorsa orada çok büyük bir problemden bahsetmemiz gerekiyor. Aslında doğru bir yola doğru girmişti Sayın Başkan, bir önceki zamanda 5,70 artı 1 lira prim vermişlerdi. 5,70 süt fiyatı, 1 lira prim. Bu, iyiliğe işaret etti, biraz umutlandık, hakkı teslim... Doğru bir iş yapıldı, bir miktar; aradan bir ay geçti, o 1 liralık prim 20 kuruşa indirildi, süt fiyatına 1 lira zam yaptı diye aslında 80 kuruş geri alındı, 7,5 liraya çıkarıldı. Oysa başından itibaren süt-yem, et-yem paritesi yem üzerinden desteklenseydi bugün o 442 litrelik mesele olmayacaktı ve tüketici bunu alacaktı ama ham maddede dışarıya bağlıysak... Bugün buğday, arpa, mısır, özellikle soya gibi ürünlerde, bunlarda -dolara bağlı- dışarıdan ithal ettiğimiz için böyle bir sorunu yaşıyoruz. Bunu ortadan kaldıracabilmenin yolu TİGEM'lerin ciddi bir çalışmasıyla sağlanabilir. O zaman da söyledim, şimdi de eleştiriyorum gene, eğer gidip hâlâ -Karacabey TİGEM arazisini jokey kulübüne verdik, geçtim- ceviz dikiyorsak, hâlâ badem dikiyorsak burada çok önemli bir sorun var, bir anlayış sorunu var. Yani bu, hayvancılığın olmamasına dair bir tutumdur, hayvancılığı önemsememeye dair bir tutumdur; Türkiye'nin insanının hayvansal protein açısından, hayvansal gıdayı tüketmesi açısından önemli bir krizdir. Biz, hiçbir zaman... Ben kendi adıma şunu çok net söylüyorum, hiçbir zaman yadsımıyorum: Devlet, hükümet gerektiğinde zarar eder, önemli olan o zararı kimin için ettiğiniz.

Biraz önce yoktuk, olmadı, bazı tartışmalar hakikaten usul açısından sorun olduğu için ayrıldık. Yani, bizim orada da çok önemli bir sorununuz var. Eğer biz stoklayacağımız eti 11 kuruştan stoklayacağımız yere 45 kuruşa stokluyorsak, kurumu 220 milyon lira zarara uğratiyorsak ve hiçbir şey olmamış gibi elimizi kolumuzu sallayıp geziyorsak hepimizin işi zor arkadaşlar, hepimiz bunu düşünmek zorundayız; bu kadar yetki, bu kadar şey olmamalı diyorum. Dolayısıyla burada yerli ırkların mutlaka...

Direnin, bakın, devam edin; bizim meralarımız da iklim yapımız da bölgeler arası farklılıklarımız da yerel çeşitlere uygundur. Nasıl Karadeniz'in simentali, Doğu Anadolu'nun karası, Doğu Anadolu'nun kırmızısı, Karacabey'in montofonu... Devam edin Sayın Başkanım, Sayın Müdürüm, devam edin; bu ırklarla, mevcut Holstein'la bu süreç gitmeyecek. On yıl içerisinde en az 2 defa, 3 defa sıfırdan kendini yenileyen işletmeler biliyorum ben, isim de verebilirim. Dolayısıyla yerli ırk çalışmasının devam etmesi gerekir. Mera ve sahaya bağlı hayvancılığın mutlaka ve mutlaka devam etmesi gerekir.

Elbette verin, hiç itirazım yok. Yol da yapın, köprü de yapın, şunu yapın, bunu yapın; bunlara kimsenin itirazı yok. Eğer toplumun daha refah, daha mutlu bir hayatı olacaksa yapılmalı, itirazım yok. Ha, tartışırız onu, zaten tartışıyoruz, eleştiriyoruz pahalı, ucuz meselesi üzerinden. Ama değerli Komisyon üyeleri, değerli Başkan, değerli Müdürüm; eğer biz çiftçiyi desteklemezsek, o garantiyi çiftçinin ürününe vermezsek, o garantiyi yerli hayvandan para kazanacak biçimde vermezsek tabii kimse yerli hayvan yetiştirmez. İster ki 500 kilo et alsın, ister ki 70 kilo süt alsın; alamaz, alamayacağını siz de biliyorsunuz, ben de biliyorum. Siz, 14 tonluk üretim kapasitesi olan bir hayvandan 6 ton, 7 ton süt alarak orada sürü varlığını devam ettiriyorsanız kendi kuyunuzu kazıyorsunuz demektir. Bir anlayışa, bir zihniyet değişikliğine ihtiyaç var. Yerli ırkların üstün genlerini tutun, kesinlikle vazgeçmeyin, devam edin.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Sarıbal.

Buyurun Sayın Karakaya.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Yani, ben, öncelikle Sayın Sarıbal'a teşekkür ediyorum; hakikaten, Türkiye'deki hayvancılıkla ilgili ana sorunları çok güzel ifade etti.

İşin doğrusu ben de bu yerli ırklarla ilgili olarak TİGEM'in yaklaşımını garipsedim. Sayıştay denetçilerimiz sürekli olarak özellikle bu konuya çok ciddi bir şekilde dikkat çekiyorlar. Toplam popülasyon içerisinde yerli ırk günden güne de azalıyor. Elbette, ekonomik anlamda konuya bakacak olursak, burada, mevcut şartlarda mukayeseli olarak baktığımızda kültür ırklarının tercih edileceği ya da edildiği bir gerçektir. Ancak, burada hastalıklardan bahsediyoruz, birçok konudan, verimden bahsediyoruz; yerli ırklar bizim kendi doğamıza, kendi sahamıza, kendi suyumuzla alışık, hastalıklara alışık ırklar. Dolayısıyla buradaki mesele yerli ırkların ticarette kullanılması değil, esas itibarıyla TİGEM ticari bir kuruluş da değil. TİGEM'in kendisine -Sayın Genel Müdür, sizin de başta ifade ettiğiniz gibi- ana statüde yüklenmiş olan belli işlev ve görevler var, onlardan biri de bu damızlıkların yetiştirilmesi. Tabii, bu konu geçmişte de dikkate alındı, 2000'li yılların başlarında özellikle, işte, ne bileyim Hollanda Holstein'dan bahsediyoruz, diğer birçok ülkenin yerli ırklarından bahsediyoruz. O zaman dendi ki: "Peki, Türkiye'de de yerli kara var, boz ırk var, Doğu Anadolu kırmızısı var, Güneydoğu Anadolu kırmızısı var, Karacabey montofonu var." Dolayısıyla şu anda adını saymadığımızı daha birçok... Demin Esin Kara Vekilimin ad konusunda söylediği ırklarda olduğu gibi buradaki mesele bu ırkların geliştirilmesidir; bu melezlenir, başka şekilde bu gelişimler sağlanır onu ben bilmiyorum,

o, tabii ki, işin uzmanı olanların... Ve 2000’li yıllarda da bu konuda hem üniversite hocalarının da işin içine dâhil olduğu, TİGEM’in de içinde olduğu bu yönde bir çalışma oldu. Tabii, o dönemin gazetelerine dönüp bakacak olursak böyle ciddi de bir eleştiri oldu. “Türk ineği ırkçılık mı?” vesaire gibi olayı bu şekilde algılayanlar da oldu. Ya “Türk ineği” demeyin de “yerli inek” deyin. Yani buradaki mesele, bizim kendi şartlarımıza, kendi bitkisel ürünümüze, kendi yemimize, kendi arazi şartlarımıza uygun bir hâle getirilmesi, bu yönde geliştirilmesi ve gen kaynaklarının korunması. Bugün belki bazı şeylerin yetmediğini söyleyebiliriz, teknolojik olarak uygun olmadığını, yetişmediğini ama yarın biz bu gen kaynaklarını kaybettiğimizde nereden bulacağız? Burada TİGEM’in asli bir görevi olduğunu düşünüyorum ki Sayıştayın da bu konuyla ilgili burada yapmış olduğu önerilerin çok yerinde olduğunu... Bizim buradaki işimiz burada para kazanmak değil; biz işimizi, bize verilen görevi yapacağız, ancak bunu yaparken de kârlılık ve verimlilik esaslarına dikkat edeceğiz, değilse dışarıda da özel sektörde çok rahatlıkla daha para kazandıracak ırklar üzerinden faaliyetlerini devam ettirebilirler.

O açıdan, hayvancılık -biraz önce Süt Kurumunda da ifade ettim, burada ifade etmekte de fayda var- bizim, tarımsal gelirler içerisinde oransal olarak payını daha yukarı çekmemiz gereken bir alandır. TİGEM’in de burada önemli bir mesuliyeti, önemli bir görevi olduğunu düşünüyorum. Düşünmekten ziyade, bu, TİGEM’in de varoluş gayesidir. Bu anlamda bu destekleri yapmak durumundadır, hem bitkisel üretim yönü var hem hayvansal üretimle ilgili, özellikle damızlık yetiştirmeyle ilgili çok önemli görevleri var. Çok da güzel işler yapıyor, yaptı, geçmişte de bunun örneklerini gördük, elbette bundan sonra da yapacak. Hayvancılık konusunda şunu kabul etmek lazım: Hükümet son dönemlerde hem tarımsal destekler anlamında, özellikle de hayvansal destekler konusunda gerçekten de cömert davrandı, mevcut imkânlar çerçevesinde önemli desteklerde bulundu. Yani bunları bir yere yönlendirecek... Burada görünmeyen bir el gibi TİGEM’in bu yönlendirmeleri yapması gerektiğine inanıyorum. Onun için, yani “Yerli ırktan para kazanılmaz, böyle bir şey yaparsak bunu kimse talep etmez.” şeklindeki bir yaklaşımı, doğrusu, Sayın Genel Müdürüm, ben de çok doğru bulmadım. Bu konuyla ilgili bir daha düşünülmesi gerektiğini düşünüyorum yani bu gen kaynaklarını biz koruyamaz isek yarın belki teknoloji geliştiğinde, belki şartlar değiştiğinde çok geç olmuş olabilir, bu açıdan önemli.

Bakın, bundan yirmi sene önce buğdayın tonu dünya piyasalarında en fazla 120 dolar/ton idi. Biz çiftçiye iç piyasada 257 dolar fiyat verdiğimizde, o günkü gazeteleri açın bakın, eleştiri şuydu, tepki şuydu: “Kardeşim, dışarıdan 120 dolara buğdayı getirmek varken 250 dolar ödemek neyin nesi? Dolayısıyla bunu yapacağınıza dışarıdan 120 dolara getirin, 100 dolar da çiftçinin cebine açıktan para koyun, daha faydalı.” Oysa bugün geldiğimiz noktada buğdayın tonu 500 doların üzerine çıktı, 600 dolar oldu ve dolayısıyla buğday yok. Yani deponuzda buğday olmadığında kimse size o fiyattan, 600 dolardan da buğdayı satmaz zaten kritik zamanlarda... Ki geçen pirinçte de oldu; dün “Neden pirinçe, çeltiğe tarife dışı engeller veya başka türlü engeller, Dünya Ticaret Örgütünün kurallarına aykırı engeller koyuyorsunuz?” diye sizi uluslararası arenada şikâyet edenler, tahkime götürülenler bugün “Ben kendi insanımı düşünmek zorundayım.” diyerek ihracatlarına engel ya da kısıtlama veya yasak getirebilmektedirler. Onun için, biz eğer tarımsal faaliyetlerde hakikaten bir yere gelmek istiyorsak...

Yalnız, şunun altını da çizmekte fayda var: Lütfen, biraz tarım misyonuyla bu konuya yaklaşalım. Biz tarımsal gelirler içerisinde hayvancılık gelirlerini daha yukarıya çekmeden bu işin içerisinden çıkamayız yani bitkisel üretimle elde ettiğimiz arpayı, yemi -kaba yem ya da her neyse- bunları hayvanın boğazından geçirip ete, süte, yağa, peynire dönüştürmediğimiz sürece bir katma değer oluşturamayız; bu katma değer oluşmadan da bir gelir söz konusu değil. “Tarımsal faaliyetlerin katma değeri düşük.” demek büyük bir yalandır, daha doğrusu bir eksiktir. Tarımsal faaliyetlerin katma değeri tarımsal faaliyeti yapana düşüktür ancak ülke ekonomisini bütün olarak aldığımızda, ekolojik dengesinden çevreye kadar hepsini dikkate aldığımızda tarımsal faaliyetlerin ülkeye, ülke ekonomisine, çevreye,

geleceğe olan katma değeri hiçbir sektörde yoktur. Tarım sektörünü sadece ekonomik bir sektör gibi değerlendirmemek lazım. Evet, yapana katma değeri düşüktür ancak ülke açısından baktığımızda, temel sektör olarak konuyu ele aldığımızda tamamen farklıdır. Biz bunu yürütmek zorundayız, devam ettirmek zorundayız; bu, yaşam için acildir, gereklidir. Bugünkü dünyada, bugünkü konjonktürde artık bunun anlaşılabilir olduğunu görüyoruz.

Onun için, Sayın Genel Müdürüm, TİGEM'in çok değerli üst düzey yöneticileri; ya, bu konuları para olarak görmeyin. Bu konuları, bu ülkenin geleceği olarak, bu ülkenin bekası olarak görelim diyorum.

Ben tekrar, emeği geçen, bu çalışmalara katkı veren ve verecek olan herkese teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, biraz uzun oldu ama tarımsal desteklerle ilgili -hayvancılığın bu kadar çok desteklendiği özellikle son dönemlerde- biraz da anlayış olarak kurumların bu işin önünde koşması gerektiğine inanıyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Karakaya.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yaşar, geneli üzerinde mi konuşacaksınız?

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Geneli üzerinde.

POLAT TÜRKMEN (Zonguldak) – Geneli üzerinde de mi konuşacağız?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yok, şimdi bitmek üzere, ondan sonra...

POLAT TÜRKMEN (Zonguldak) – Geneli üzerinde ben de...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Yok, geneline daha geçmedik ama ben sorduğum için “Geneli üzerinde.” dedi Sayın Yaşar.

POLAT TÜRKMEN (Zonguldak) – Tamam.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Genel Müdürüm, değerlendirmeleri ve soruları duydunuz, geneli üzerinde görüşmeler neticelendikten sonra, size söz verdiğimde bunları yanıtlarsınız, not aldınız zaten.

Evet, Sayıştayın öneriyle ilgili görüşünü alalım.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – İzlemede kalmasının uygun olacağını değerlendiriyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki.

Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi 2020 yılının 4 no.lu genel önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Öneri 4:

2020 Yılı Sayıştay Denetim Raporu'nda yer alan diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun yanıt için.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Sayıştay Raporu'nda yer alan diğer bulgu ve önerilerin yerine getirilmesinde azami hassasiyet gösterilecektir.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Böylelikle önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi geneli üzerinde görüşmelere geçiyoruz.

Geneli üzerinde söz almak isteyen üyelerimize söz vereceğim.

Buyurun Sayın Yaşar.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Teşekkür ederim Başkanım.

Kurumun değerli yöneticileri, tabii, sizin bulunduğunuz TİGEM'in -başta arkadaşlarımız hep üzerinde durdu- bir model olması lazım, model geliştirmesi lazım. Bu arada Mevlüt Başkanımın konuşmasında geçen konuların hepsine de imzamızı atarız. Yani ilk defa bir muhalefet gibi konuşmanın da faydası var.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Muhalefet değil, yani bu konuşma...

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Doğruları söylediniz, aynen katılıyorum. 2000’li yıllarda da... Yusuf Gökalp’ı da buradan hayırla anmak lazım, yaşıyor, Allah uzun ömürler versin. İlk defa bu konuyla ilgili biliyorsunuz “Ayşe”, “Fatma” diye ırklar geliştirmişti. O zaman “İrkçilik mı yapıyorsunuz?” dendiğinde 2000 yıllarında Yusuf Gökalp Bey de Tarım Bakanıydı. Bu manada tohumculuk sektörü de dâhil kendi ırklarımızın geliştirilmesi açısından çok ciddi çalışmaları vardı.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Ciddi bir yerli ve millî kampanya devam ediyor Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminde.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Başlamıştı keşke o gün... Şimdi değil, o zamandı hocam. Keşke bugün de dediginiz...

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Hayır, şimdi de var.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – İnşallah üzerine ilave olur ama şu an görüyoruz ki gerek mevcut yapı içerisinde işte, TİGEM’in ürettiği, pazardaki tohumculuktaki payı yüzde 30’lardan, yüzde 27’lere düşmüş. Kaldı ki bugün tohum konusunda da yurt dışına çok ciddi rakamlar ödediğimizi zaten hepimiz biliyoruz. Yani bunu, yerli ırktan vazgeçilmesini tabii, benim de doğrusu diğer arkadaşlarımız gibi anlamam mümkün değil, tam tersine geliştirmemiz lazım. Yüzyıllardır bu coğrafyada hangi şartlarda ne şekilde yetişiyorsa her türlü hastalıklara bağışıklığı dâhil zaten bir yapı var, bunun üzerine de muhakkak bir şeylerin ilave edilmesi lazım.

Esin Hanım’ın söylediği at konusu vardı. Bu konuyla ilgili mesela Türkmenistan’da At Bakanlığı var, sadece bununla ilgili bir bakanlık var. Türkmen atlarına, Ahal Teke atları da dâhil ülkeden çıkışına yasak koydular, ülke dışına çıkmıyor. Sayın Cumhurbaşkanımıza da bu konuda hediyeler olmuştı, onlar da TİGEM’de mi? Hazır yeri gelmişken biz de soralım, her Cumhurbaşkanımıza geleneksel olarak Ahal Teke atları hediye edilir. Tabii, onların dayanıklılığı, şusu, busu tartışılmaz. Hakikaten...

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Ya, 53 at da hediye edilir mi?

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Şimdi, o ayrı bir şey. Ben Türkmen atlarından bahsediyorum. Türkmenistan her Cumhurbaşkanımıza... 53 değil, birer tane hediye edildi. Yani Türkmen atlarından bahsediyorum.

Aynı şekilde onların böyle özel bir ırkı da var, Alabay. Bizim Kangal'a benzer bir köpek ırkları da var, onu da koruma altına aldılar. Şunu söylemek istiyorum: Yani bugün, belli ülkeler kendilerine has olan ırkları koruma altına alıyorlar, ülkeden dışarıya çıkışına da yasak koyuyorlar. Hâlbuki biz tam tersine yerli ırkların geliştirilmesinden vazgeçiyoruz gibi anlaşıldı konu. Bunu doğru bulmadığımızı buradan bir kez daha altını çizmek istiyorum.

Tabii, bu önemli konulardan bir tanesi de kenevir meselesi. Sayın Cumhurbaşkanı gerek Samsun'da yaptığı konuşmada gerek başka yerlerde yaptığı konuşmada özellikle Samsun bölgesinin, bizim Havza ve Vezirköprü bölgesinin kenevir ekimine uygun görüldüğü, burada ekimin yapılacağı, kenevirin yaklaşık 40-50 dalda kullanılabildiğini, sanayi sektöründe, tıp sektöründe bunların kullanıldığını, bunun ülkeye çok ciddi kaynak sağlayacağını söylemişti ama maalesef TİGEM'in bu konuda neler yaptığını biz bilmiyoruz. O ilk beyanatlardan sonra belli oranda ekim alanları oluştu ama maalesef şu an yerlerde sürünüyor. Yani bir şeyi desteklerken muhakkak onunla ilgili sanayi altyapısını da getirmek lazım. Siz keneviri ürettiniz, bunu kim alacak, nasıl işleyecek, ne yapacak? Bunun altyapısını oluşturmadığınız takdirde bugün, işte, bu kenevir ekiminden sonra özellikle Samsun'da belli tüccarlar geldiler, satın aldılar, onun da parasını ödemediler, onlar da battı gitti, bugün de ne olacağına dair bir fikir yok. TİGEM nasıl tohumculuk, hayvancılık konusunda önderlik ediyorsa tahmin ediyorum kenevirle ilgili görev de sizin ilgi alanınızda. Bununla ilgili neler yapıyorsunuz? Yani hem bunun kendine özgü tohumları var işte, yine aynı şekilde Vezir, bu tohumlardan bir tanesi ama bunun öncesinde muhakkak bununla ilgili sanayinin o bölgede kurulması lazım ki çiftçi bunu ürettiği zaman nereye satacak, kime satacak şimdiden belli olması lazım.

Yine, özellikle biz tarım sektöründe şunu düşünüyoruz, yani gelecekte inşallah iktidar nasip olursa bizim tarım programımızda şu var: Çiftçi daha ekmeden önce bunu kaç satacağını, girdilerinin ne olacağını bilecek. Yani o zaman otomatikman zarar diye bir şey söz konusu olmaz. Aynı zamanda tarım planlaması yapılırsa işte, Çukurova'da pamuk ekiliyorsa, Orta Anadolu'da buğday ekiliyorsa bu programlamalar, bu strateji düzgün tespit edilir, daha işin başında çiftçiye hangi girdilerinin ne kadar olacağı ve bunu ne kadara satacağı konusunda rakamlar orta yere baştan söylenirse çiftçi böyle dört gözle açıklanacak taban fiyatları beklemez, taban fiyatları üzerinde de bir münakaşa ve müzakere söz konusu olmaz. Bu, dünyanın her tarafında böyle, aslında bizim yeni bulduğumuz bir şey de değil. Bunun adı üretim planlaması, satış stratejisi ama Mevlüt Başkanın sözüne de aynen bire bir katılıyorum. Tarım sanayisi, tarım sektörü stratejiktir, savunma sanayisi kadar önemlidir, savunma sanayisine ne kadar önem ve değer veriyorsak gıda sektörüne de, tarım sektörüne de aynı önemi vermemiz lazım. Bugün paramız olsa dahi çoğu şeyi alamayacağımızı zaten görüyoruz. Yani bugün başta buğday konusu olmak üzere işte, Ukrayna ve Rusya zaten bu işin yaklaşık yüzde 50'sini üretiyor ama işte, bugün gemiler Karadeniz'e çıkamıyor. Yani paranız olsa dahi gıdaya ulaşmanızın çok zor olacağını herkes biliyor ama maalesef bugünkü Hükümetin yaptığı politikalar sonucu bizim hem ekilebilir alanlarımız gittikçe azalıyor hem çiftçi sayımız gittikçe azalıyor aynı zamanda da çiftçilerin yaş ortalaması artıyor. Yani bugün çiftçilerin yaş ortalaması 55'in üzerinde.

İkincisi de bu, ekmekten vazgeçtiği andan, şehre taşındığı andan itibaren bunun geri dönüşü olmuyor. Yani geliyorsunuz artık insanlar şehirde de çalıştığı ortama alışıyor, tekrar köye gidip çiftçilik yapma imkânı maalesef orta yerden kalkıyor. Bugün, Türkiye'deki köyleri şöyle hep beraber... Burada bir sürü Anadolu milletvekili var, bizim bölgelerimizde de böyle, köylerimiz huzurevine döndü, huzurevine. Yani köyden, kapıdan içeri giriyorsunuz hep belli yaşı üzerinde insanlar kaldı, tarımla uğraşan hiç kimse kalmadı. Hâlbuki tarım para kazanılır hâle gelmiş olsaydı muhakkak insanlar da buna, faaliyetine devam ederdi.

Özellikle küçük ve orta boy işletmeler, Sayın Genel Müdürüm, bunlar çok önemli. Köyde insanlar kapısında 2 inek, 2 tane işte neyse bulundurur, etinden, sütünden istifade eder, düğününü de onunla yapar, bayramını da onunla yapar, buradan artırdığını satar ve götürür. Bunları ayakta tutmadığınız sürece, Türkiye’deki büyük işletmelerle biz bu işin altından kalkarız mantığının ben doğru olmadığını düşünüyorum. Özellikle küçük ve orta boy işletmelerin net bir şekilde desteklenmesi lazım.

Tabii, bunu söylerken yem sektöründe özellikle şu an yüzde 60 oranında zaten dışa bağımlıyız. Yani bizim yem konusu, et konusu, süt konusu, bunlar temel ihtiyaçlar, temel gıda maddeleri, aynı hava, su gibi. Bunların, bu ülkede yaşayan 84 milyonun tamamının, asgari ücretlinin dâhil kolay ulaşabileceği fiyatlarda olması lazım. Bunun da bir tane yolu var, üretim. Onun için üretimin önündeki her türlü engeli orta yerden kaldırmamız lazım. Bazen kurumlar... Biz her zaman burada kârla, zararla da sizi değerlendirmeyiz, tam tersine siz, yaptığımız çalışmalarla tohumculuğu geliştirirseniz, embriyoyu geliştirirseniz, yem bitkilerini geliştirirseniz, hayvancılığı geliştirirseniz... Ülkenin zenginliği sizin, bizim, hepimizin zenginliğidir, böyle algılamak lazım. Yani biz, sizi daha çok tarıma yaptığınız katkılarla buradan anmak istiyoruz ama görüyoruz ki siz kendinize ait arazilerde dahi yani şu an yüzde 30’unu sulayabiliyorsunuz veyahah ıslah ettiğiniz arazi miktarı oldukça düşük. Sizin orası bir laboratuvar, yani siz kendi arazilerinizde gerekli çalışmayı yapamazsanız, gerekli teknolojik faaliyetleri yapamazsanız millet ne yapsın? Şimdi, bazen burada da gündeme getiriyoruz işte, Atatürk Orman Çiftliğinin kuruluşuna baktığımız zaman o günün şartlarında Türkiye’nin en çorak arazileriydi. Eğer burası ıslah edilebilirse Türkiye’de farklı alanlarda ıslah edilemez araziler de yok diyebilirdik. Atatürk, o gün Atatürk Orman Çiftliğini kurdu, orada tarımsal faaliyetlere başladı ama biz bugün küçülte küçülte tahmin ediyorum neredeyse yüzde 50’sini kaybettik Atatürk Orman Çiftliğinin. Yani “dokunulamaz” dediğimiz arazileri, “yanından geçirilemez” dediğimiz arazileri bugün maalesef yarıya kadar indirdik. Sizin dediğimiz gibi göreviniz inşallah... Yani mesela, yine, Atatürk Orman Çiftliğini bir laboratuvara bugün bile çevirme şansınız var. Tabii, bu arada, sulama konusu... Bugün, su kaynakları, dünyada bir defa, su kaynakları azalıyor, Türkiye’de su kaynakları azalıyor, bunu zaten başlı başına çalışmanız lazım, başlı başına bir alan, başlı başına bunun üzerinde durmanız lazım. Teknolojik olarak da dâhil artık suyu minimum kullanan bitki türleri neyse bununla ilgili bir çalışmanız var mı? Şimdi, bütün bunları kullanırken enerji yani bir enerjiyle bütün bunları yapmanız lazım. İşte, 6 megavat bir güneş enerjisi yaptığını söylediniz, tamamen millî ve yerli. Mesela, nasıl millî ve yerli bilmiyorum yani güneş enerjisinde kullanılan malzemelerin çoğu dışarıya bağımlı. Yani herhâlde siz yerli bir şirkete yaptırınca adına “yerli” dediniz. Yoksa, oradaki reflektörler, şunlar bunlar önemli bir miktarı dışa bağımlı. Dolayısıyla şuradaki sizin TİGEM arazilerine de baktığımız zaman bunların önemli bir kısmı Türkiye’de belli oranın üzerinde güneş alan bölgeler. Yani Türkiye’de diyelim ortalama güneşlenme 1.700-1.800, bu Ege’de daha az, Karadeniz’de daha az, güney yarım kürede daha fazla, arazilerinizin çoğu da bu tarafta. Dolayısıyla bu alanda, ciddi oranda güneş enerjisi üretebilirsiniz, bununla ilgili daha net çalışmalar yapmanız lazım. Yani 6 megavat bu sizin söylediğiniz bütün hadiselerin içerisinde devede kulak bile değil. Yani bugün sizin kullandığınız yer altı suyunu -muhakkak onunla da sulu tarım yapıyorsunuz- muhakkak yaygınlaştırmalısınız. Çünkü Türkiye’nin, bugün, özellikle, dışarıya ödediği dövizlerin önemli bir kısmı enerjiye ödenen rakamlar, bunlar tümüyle yenilenebilir enerji kaynakları, bunları bizim maksimum kullanmamız lazım ki burada, tarımsal amaçlı kullanmada da belki bir model oluşturabilirsiniz. Sizin bu oluşturduğunuz modelle diğer çiftçilerimiz de bunun üzerinden bu çalışmayı yapabilirler, belki devlet de şimdi bu enerjiyi bir miktar destekliyor, oradan da bir mesafe katedilebilir. Dolayısıyla orada bayağı gerilerdesiniz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Toparlayalım Sayın Yaşar.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Toparlıyorum Başkanım.

Ümit ediyoruz ki bundan sonra en azından kendi enerjinizi kendiniz üretir hâle gelirsiniz diye düşünüyorum. Tabii, biz, hep burada “Çiftçiye destekleyelim.” diyoruz ama bütçenin yaklaşık yüzde 1,5’ünü ta 2000’li yıllardan beri... Mevlüt Başkanım, bu ilk defa çiftçiye verilen destekler 2000’li yıllarda yani siz o dönemi savunmayınca üyesi olarak bize düşüyor, ilk defa destekler o zaman verilmeye başlandı.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Ben o dönemin Genel Müdürüydüm efendim.

BEDRİ YAŞAR (Samsun) – Hocam, ben de milletvekiliydim derken yani o gün başlamıştı bu destekler ama bugün bile bu rakamlar çiftçiye ödenmiyor, hâlâ ödenmiyor. E, ödenmediği zaman da nasıl bu işlerin altından kalkacak? Yani lafla, sözle değil, icraatla bizim bu işleri yapmamız lazım. Hepimiz diyoruz “Çiftçi desteklensin.” hepimiz diyoruz “Üretici desteklensin.” ama inşallah bundan sonra gerçek manada desteklensin. Bundan sonraki toplantılarda, Sayın Genel Müdürüm, işte 2025 yılı hedefiniz, 2030 yılı hedefiniz yani kademeli olarak nereye gidiyorsunuz, üretimde nereye gidiyorsunuz, tohumda nereye gidiyorsunuz, yerli ırkları geliştirmekte nereye gidiyorsunuz, bunlarla ilgili rakamlar üzerinden konuşmakta fayda var. Bugün, insanlar elli yılını, yüz yılını planlıyor, biz ancak önümüzdeki üç beş yılı konuşuyoruz, hâlbuki hepimiz burada geçiciyiz. Netice itibarıyla, sizler de bu makamlarda geçicisiniz, sizden sonra geleceklere bir iz bırakmanız lazım, yol yapmanız lazım ki sizden sonra gelenler enerjisini hiç olmazsa bu olumsuzluklarla tüketmesinler diyorum.

Ben, başarılar diliyorum. Ümit ediyorum, önümüzdeki toplantıda bu söylediğimiz sorunları aşmış, yeni hedeflere yelken açmış bir TİGEM’le muhatap oluruz. Özellikle, kenevir konusunu detaylarıyla beraber sizden bekliyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Yaşar.

Buyurun Sayın Peköz.

KEMAL PEKÖZ (Adana) – Teşekkür ederim Başkanım. Hazırnu saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, “tarım ve hayvancılık dediğimiz” zaman özellikle son dönemlerde yaşanan çatışmaları da hesaba katarsak ya da iklim değişikliklerini hesaba kattığımız zaman da bir ülke için ne kadar önemli olduğu her gün hemen hemen her yerde tartışılıyor, konuşuluyor ve biliniyor ama biraz önce arkadaşlarımız da ifade ettiler; 78 milyar lira çiftçiye ve hayvancılığa destek verilmesi gerekirken 25 milyar 800 milyon lira destek verildiği bir yerde istenen düzeyde bir destekten söz etmek mümkün değil. Üç sene önce köye gittiğim zaman -arada bir gidiyorum, sık sık gidemiyorum- bir arkadaşın 12 tane büyükbaş hayvanı vardı, geçen sene gittiğimde 3 tane kalmıştı “Niye sattın inekleri, ne güzel yazın gelenler oluyordu ve onlara sütü istediğin fiyattan da veriyordun, para da kazanıyordun. Niye yaptın?” dedim. “Çocuk Kanada’ya gitmek istedi, ona harcadık. Çocuğu Kanada’ya gönderdik.” dedi. Bir yandan böyle, bir yandan asgari ücret ki aklık sınırının altında bir asgari ücretle Türkiye’de şu anda insanlar çalışıyor, ona rağmen gençler maalesef buna razı oluyor ve tarım alanında gelecek görmedikleri için çalışmıyor. Tarım alanında çalışan insanların yaş ortalaması şu anda 56, her yıl da artıyor. Yine, köye gittiğim zaman sordum, benden daha genci yoktu, en gençleri bendim ve 72 yaşındayım. Yani 75, 80 ,90 yaşında insanlar köylerde oturuyorlar. Dolayısıyla da kimse ne bir şey ekiyor ne de bir şey biçiyor. Bu durumda, gelecekte tabii nelerle karşılaşacağımızı görmemek için saf olmak lazım, bu çok ciddi bir problem.

Onun ötesinde, şimdi, bazı şeyler var, sorularım da var. Sudan’la 2012 yılında bir karar alındı TİGEM arasında. 2014’te Ankara’da anlaşma imzalandı, 2018’de de de Resmî Gazete’de yayınlandı ve yürürlüğe girdi. Ortaklaşa tarım yapmak üzere bir üzere bir şirket kuruldu, yüzde 80’i Türkiye’ye

ait, yüzde 20'si Sudan'a ait -66 milyon 500 bin lira da sermayesi var- fakat şu ana kadar herhangi bir faaliyet olmadığını biliyorum varsa arkadaşlar bize izah ederler. Fakat şu anda bununla ilgili hem maaş olarak hem ikramiye olarak hem danışmanlık hem ticaret odası gideri, vergi vesaire, amortisman vesaire diye de harcamalar yapılmaya devam ediliyor; bununla ilgili bir gelişme var mı? Sudan'la ilgili yapılan anlaşmada tarımda bir gelişme oldu mu? Bunu bir öğrenmek istiyorum.

Onun ötesinde, kârlardan söz ediliyor. Mesela, 2019 yılında 20 milyar 800 milyon lira, 2020'de de 76 milyar 850...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Peköz, daha sonra, bundan sonraki kurumun konusu ama o konuştuğunuz.

KEMAL PEKÖZ (Adana) – Her zaman...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Evet, peki, tamam siz devam edin o zaman ben hatırlatmış olayım.

KEMAL PEKÖZ (Adana) – Evet, tamam, teşekkür ederim.

Bunun “faaliyet dışı kârlar” olduğu ifade ediliyor da onu merak ettim. Faaliyet dışında ne yapılabilir ki kâr elde edilebilir? Yerli ırk, gerek tarımda gerek hayvancılıkta çok önemli, bunun başka bir şeyle karıştırılması da hiç doğru değil. Coğrafyamıza, havamıza, iklimimize, suyumıza uygun ırkların mutlaka geliştirilmesi ve bunların sürekli hâle getirilmesi, geleceğimiz açısından çok önemli. Çünkü burada telefât var. İşte -arkadaşlar söyledikleri için rakamlara tekrar girmiyorum- “Şu kadar hayvan öldü, şu kadar da telef oldu.” vesaire deniyor, bunların tahmin ediyorum ki önemli bir kısmı yerli ırk olmadığı için, muhtemelen hastalıklara dayanıklı olmadığı için bunlar yaşanmış, bunların da dolayısıyla bertaraf edilmesi lazım. Yerli ırkların, iklimimize uygun, koşullarımıza uygun ırkların geliştirilmesi gerekir.

Tarım işletmelerinde yeteri düzeyde insan çalıştırılmadığı, onun için de istenen düzeyde verim alınamadığı ifade ediliyor, zaman zaman basına da buna benzer şeyler çıkıyor. Mevsimlik işçilerin istihdam edilmediği, bunların yetersiz olduğu ifade ediliyor. Bu konuda bir gelişme var mı? Genç Çiftçi projesi vardı, onun işleyişi ne şekilde? Şu anda, zaman zaman basında bununla ilgili de hatalı uygulamalar olduğu ifade ediliyor. O konuda da eğer bir bilgi verilirse doğrusu memnun oluruz.

Bir de Ceylanpınar Tarım İşletmesindeki bu işgal mi demek lazım, ne demek lazımsa ona, bunun önlenmesi için duvar vesaire, ihata duvarları vesaire yapıldığı söyleniyor ama bu bir türlü önlenemiyor, bunun önlenmesi için daha sonuç alıcı ne gibi çalışmalar var? Bu konuda da bilgi verilerse sevinirim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Peköz.

Buyurun Sayın Türkmen.

POLAT TÜRKMEN (Zonguldak) – Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli üyeleri, TİGEM'imizin Sayın Genel Müdürü ve çalışma arkadaşları, Sayıştayımızın değerli temsilcileri ve kurumlarımızın saygıdeğer temsilcileri; ben de sizleri saygıyla selamlıyorum.

Tarım, tabii, bugün konuştuğumuz konu. Tarım, dünyada bugün değil dün de çok kıymetliydi, bugün daha kıymetli hâle geldi, görünür hâle geldi, bunu konuşuyoruz.

Arkadaşlarımız, tarımla ilgili eksikleri, noksanları söylüyor ama bir taraftan artışları, verilen gayretleri de söylemek lazım. Dünyada artan gıda ihtiyacı, pandemi ve son zamanlarda baş gösteren savaş nedeniyle ham madde tedariki ve gıda arzında yaşanan sıkıntılar gıda sektörünün daha da stratejik bir hâle gelmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, hayvan yetiştiriciliğinde sayısal artıştan ziyade, hayvan başına verimliliğin artırılması ve yüksek genetik kapasite önem kazanıyor. Hayvan

başına verimliliğin artırılması ve yüksek genetik kapasiteye sahip hayvanların elde edilmesi, üstün vasıflı boğa spermelerini kullanarak suni tohumlamaların yaygınlaştırılmasıyla mümkün olmaktadır. Bu amaçla hizmet etmek üzere TİGEM, Sultansuyu Tarım İşletmesinde kurmuş olduğu sperm üretim laboratuvarında 2012 yılında üstün vasıflı boğa spermi üretimine başlamış ve yıllık 220 bin doz olan üretim kapasitesini 2021 yılında 815 bin doza yükseltmiştir. Bu miktarla yurt içi boğa spermi üretiminin yüzde 35'ini karşılayan TİGEM'in bu yöndeki çalışmalarını artırarak devam ettirmesi ülkemizin hayvancılığının gelişmesi açısından önemli görülmektedir. Gelecekte bu sperm artışlarının artırmasını nasıl planlıyorlar diye de kendilerine sormak isterim ve böyle çalışmalarında da başarılar diliyorum değerli TİGEM'in Genel Müdürüne ve onun ekip arkadaşlarına, çalışma arkadaşlarına.

Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Türkmen.

Buyurun Sayın Ceylan.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) - Teşekkür ederim Başkanım.

Önce, TİGEM yönetimine şükranlarımı sunuyorum, güzel bilgiler verdiler, katılımcı bütün arkadaşlara teşekkür ediyorum.

TİGEM, bir okul gibidir aslında TİGEM'de çalışmanın Bakanlık nezdinde bir şans olduğunu düşünüyorum, orada görev alanların çok başarılı hizmetler yaptığına da şahit oluyoruz. Temennim şu: Eskiden olduğu gibi, tarım kesiminde işe başlayan mühendis arkadaşlarımızın TİGEM'de göreve başlatılıp, burada o bilgi birikimlerini ve tecrübelerini artırarak diğer kurumlarda, diğer birimlerde değerlendirilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum; eski uygulamanın devam etmesini temenni ediyorum.

Bir konuya daha değinmek istiyorum: Aslında konu, TİGEM'i dolayısıyla ilgilendiriyor ama bunu da açıklamak zorundayım, şunun için açıklamak zorundayım: Anlatacağım konuları değişik ortamlarda dile getirdim, özellikle İklim Değişikliği Komisyonunda da dile getirdim fakat bu konularla ilgili bir değişim olmadığı için, hâlâ yapılan yanlışlıkların devam ettiğini düşündüğümünden dolayı burada dile getirmek durumundayım, bunu sizlere aktarmak istiyorum.

TİGEM Yönetim Kurulu üyesi, aynı zamanda Orman Genel Müdürü Bekir Karacabey aramızda, hoş geldin Bekir Bey. Genel Müdürlük görevine 2017 yılından bu yana devam ediyor, yaklaşık beş yıldan bu yana "Orman Genel Müdürlüğü" gibi Türkiye'nin çok önemli bir kuruluşunun başında görev yapıyor.

Şimdi bu dönemde neler yaşandığını kısaca aktarmak istiyorum: Bu dönemde odun üretimi rekor seviyeye ulaştı yani ağaç kesimi, vatandaşın anlayacağı şekilde. 2017 yılında 18,5 milyon metreküp olan odun üretimi, önce 2020 yılında 28,5 milyon metreküpe çıkarıldı, 2021 yılında yani geçen yıl da 35 milyon metreküpü aştı yani bu artış yüzde 100, dört beş yıl içerisinde odun üretimi yüzde 100 arttı. Bu rakama, geçen yıl yanan rekor orman yangınlarından elde edilen odun üretimi de dâhil değil, onun ne kadar olduğunu Sayın Genel Müdür bilir. Ülkemiz ormanlarının sadece yüzde 40'ında üretim yapılıyor, hepsinde yapılamıyor. Odun üretimi, hektarda yüzde 40'ında yapıldığı için ülkemizde 4 metreküpü aşıyor, hâlbuki dünya ortalaması 0,8 metreküp; Avrupa ortalaması 2,5; Kanada -ki ormanların yoğun olduğu bir yer- 0,47; Rusya 1,1 metreküp civarında üretim yapıyor ama biz onlardan fazla üretim yapıyoruz. Bu haliyle dünyada odun üretiminden ve ormanlarımızın yıllık servet artışından fazla üretim yapılmaktadır yani ağaç kesilerek rekorlara koşulmaktadır. Küresel iklim değişikliğinden en çok etkilenecek ve dünyanın en önemli yutak alanlarından olan ormanlarımız için maalesef küresel iklim değişikliğiyle ilgili yeterince bir politika geliştirilememiş ve klasik statükocu

ormancılık faaliyetlerinin devam ettiğine de şahit oluyoruz. Nitekim, küresel iklim değişikliğinden en çok etkilenecek bölgelerin başında gelen İç Anadolu Bölgesi'nde bile ve yüzde 150 meylin üzerindeki ormanlarda “doğal gençleştirme” adı altında tıraşlama kesimi yapılmaktadır. Bu ve benzeri alanlarda başarılı olması mümkün olmayan doğal gençleştirmeyle doğal orman alanlarımızın yok olmasının önü açılmaktadır. Böylece bunun, bölgelerin çoraklaşmasını ve erozyonu tetiklemesi söz konusudur.

Aynı şekilde, özellikle küresel iklim değişikliğinden kaynaklanan ani ve yoğun yağın yağmurlardan oluşacak sel afetlerinden koruyacak olan alanlar da yine ormanlardır. Maalesef, bu önemli husus da dikkate alınmayarak bu tür tehlike arz eden havzalarda bile yoğun ağaç kesilerek odun üretimi yapılmaktadır. Bu üretimle ormanlar, su tutma özelliğini önemli oranda kaybettiği için özellikle Karadeniz Bölgesi'nde büyük sel felaketleri yaşanmıştır, geçen yıl Kastamonu Bozkurt'ta yaşanan sel felaketinde görüldüğü gibi. Ormanlardaki odun üretiminden elde edilen tomruk ve odunlar selle birlikte Bozkurt'ta sürüklenerek köprüleri, menfezleri tıkayarak ve baraj oluşturarak asrın en büyük felaketlerine sebep olmuştur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Vekilim, toparlayalım mı?

NEVZAT CEYLAN (Ankara) - Toparlıyorum.

Binlerce metre küp tomruk, denize sürüklenmiştir.

Orman alanlarında artık anıt özelliğini taşıyan ağaç da kalmamıştır. Geçen yıl Mersin'de asırlık yüzlerce anıt ağaç, ardıc ağaç kesilerek âdeta bir doğa katliamı yaşanmıştır.

Bir konu daha var: Biyokütle enerji santrallerinde ormanlarda kesilen ağaçların kökleri çıkarılarak yakılmasına izin verilmektedir. Bu kökler, ekosistemin bir parçasıdır ve ormanlardaki erozyonu önlemekte önemli fonksiyonları olduğu için göz ardı edilmektedir. Orman Genel Müdürlüğü'nün ağaç işleme sektörünün ihtiyaçlarını gidermek gibi bir görevi olmamalıdır. Bu sektörün ihtiyaçlarını ormanlar zorlanarak karşılanmasına karşılık, sektör, ürünlerini büyük oranda yurt dışına ihraç ettiği için, özellikle yerli mobilya sektörü, ihtiyacı olan hammaddesini karşılamakta zorlanmıştır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Vekilim, bunları Plan ve Bütçede söyleseniz...

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Bereket, girişimlerimizle, bu ürünlerde tomruk ve kereste ihtiyacını karşılama getirilmiştir.

Orman ürünleri tüm dünyada stratejik bir ürün olarak kabul edildiği için hem üretimi kısıtlanmış hem de yurt dışına ihracatında kısıtlamalara gidilmiştir. Ülkemizde maalesef bu durumun tersine bir yol izlendiği görülmüştür. Ülkemizde ormanları koruma alanlarımız dünya ortalamasının çok altındadır. Özellik arz eden bir orman alanının koruma statüsüne kavuşturulmasına Orman Genel Müdürlüğü izin vermezken, aynı duyarlılığı maden iznini verirken göstermemektedir. Eskiden, orman teşkilatı ormanları orman köylüsünden korurken, artık orman köylüleri ormanlardaki aşırı ağaç kesiminden dolayı orman teşkilatından ormanları korumak için ciddi mücadele vermektedir.

Malumunuz, orman yangınları bir afettir, orman yangınlarıyla mücadelede liyakat, tecrübe, heyecan, araç gereç ve hazırlık son derece önemlidir. Büyüyen her yangında geç müdahalenin önemli olduğu unutulmamalıdır. Elbette küresel iklim değişimi ve meteorolojik olaylar da yangının büyümesine vesile olmaktadır ama hiçbir mazeret geçen yıl yaşanan, tarihimizin en büyük yangınlarının mazereti olamaz. Nitekim, bizzat şahit olduğum bir yangına, bir saatten daha uzun sürede müdahale edildiği için yangın büyümüş ve kontrol altına alındığı düşünüldükten sonra dahi tekrar yangın alevlenerek yanan alan kadar orman alanı yanarak yaklaşık bin hektar orman kül olmuştur. Bu rekor orman yangınlarının yaşanmasının ve diğer bahsettiğim konuların, TİGEM Yönetim Kurulu üyesi olan Orman Genel Müdürü Bekir Karacabey'in beş yıldır görevde olduğu dönem de olduğunu da özellikle hatırlatmak istiyorum.

Komisyonumuzu saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederiz Sayın Vekilim.

Buyurun Sayın Sarıbal.

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Kısa kısa TİGEM’le ilgili bazı...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Beş dakikayı geçmemek üzere...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Beş dakika, tamam Başkan, öyle olduğunu tahmin ediyorum.

TİGEM, Türkiye’nin geçmişi, bugünü ve aslında geleceği açısından çok önemli bir kurum. “Okul” diyoruz “laboratuvar” diyoruz ama şunu çok net görüyoruz: Tarım ve gıda, özel sektöre, piyasa ekonomisine, küresel düzene, şirketlerin keyfine bırakılacak bir alan değildir. Bugün “Bu ülkede gıda krizi yok.” diyenler ya da “Kıtlık yok.” diyenlere söylenecek tek şey şudur: Eğer bir anne markete gittiğinde, manava gittiğinde, bakkala gittiğinde ailesinin temel ihtiyaçlarında kısıtlama yaparak alıyorsa, 1 kilo et alacağına 300 gram alıyorsa, 1 kilo peynir alacağına 200 gram alıyorsa orada bir gıda krizi vardır; hatta, rafta gördüğü gıdayı parası olmadığı için alamıyorsa orada bir gıda kıtlığı vardır. O yüzden, bunu özellikle söylüyorum: Bir ülkenin, bir devletin, bir iktidarın temel sorumluluğudur toplumunun, insanının gıda ihtiyacını karşılamak. Yeterli ve dengeli, bitkisel üretim ve hayvansal üretim, bitkisel protein, hayvansal protein, enzimler, vitaminler ve benzerleri yani bir yetişkin insanın günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek, toptan temel ihtiyaçlarının oluşturabileceği bir gıda zincirini, gıda birikimini mutlaka iktidar ve devlet sağlamalıdır.

Ben, TİGEM’lere bir iktidar, bir şirket, sığ bir politik aracı olarak bakmıyorum; TİGEM’ler çok az kalmış devlet kurumlarıdır. Her şeye rağmen, özel sektörle çalışsanız bile, özel sektöre sözleşmeli kiraya verseniz bile ben öyle görüyorum, hâlâ mülkiyet sizde. O yüzden, iyi düşünmek lazım. Şunu yapmalı: TİGEM asli görevine dönmeli. TİGEM’in asli görevi, bitkisel ürünler için ıslah yapmaktır; buğday, tritikale, nohut vesaire gibi temel ürünler için. Bu görevini tekrar çok acilen, hızlıca yerine getirmelidir, en önemli görevi bu. Patatesle, soğanla, şununla bununla, özel sektöre de hiçbir ilişkiye girmemelidir, kendisi üretmelidir. Sizin özel sektörle ürettirdiğiniz, özel sektörün sizin arazilerinizde sizinle birlikte ürettiği tohum çiftçiye ucuz gitmemektedir. Buğday seferberliğine ihtiyacımızın olduğu bir dönemde ne yazık ki TİGEM’lerden salçalık domates üreten, TİGEM’lerden soğan tohumu, patates tohumu üretenler çiftçiye yine en pahalı şekilde verdiler. Oysa TİGEM’lerin görevi, en zor dönemde Türkiye’nin gıda sorununu çözebilecek hayvansal açıdan ve bitkisel açıdan temel gıda maddelerinin tohumunu bitkisel üretim olarak... Hayvansal üretim olarak küçükbaş ve büyükbaşın ıslah mücadelesini ve bitkisel olarak tohumları koruyan... Biliyorsunuz, bir tohumu korumanın en önemli yolu onu sürekli ekmektir. Eğer siz bir tohumu ekmiyorsanız onu koruyamazsınız, aynen biraz önce “Hayvancılıkta büyükbaş ve küçükbaşta yerli ırkları artık üretmiyoruz.” dediğiniz gibi. Dolayısıyla buradan sürece böyle bakmak lazım, yerel tohum mekanizmasını sağlamak lazım. Sertifikalı olsun veya olmasın, liberal düzenin dayattığı şu sertifika tescil meselesinden kopalım artık. Siz de biliyorsunuz, bizim 28 Avrupa ülkesinde olmayan biyoçeşitliliğimiz var.

Küresel ısınma ve iklim değişikliğini söylediler, çevremizde bizi bekleyen bir sürü kriz var, su krizi var, iklim krizi var, ekonomik kriz var; bütün bu krizlere karşı bugün, en çok konuşulan iş tarım ve gıda. Bunun için, TİGEM’lere özel görevler düşmektedir, bunu mutlaka ve mutlaka yerine getirmelidir. Bakın, Başkan “Hayvancılığa, şuna buna yatırım yaptık, büyük destekler verdik.” dedi diye söylüyorum, değerli Komisyon üyeleri, yaptığınız desteklemeler... “Çok önemli hayvansal desteklemeler yaptık.” Olabilir, yapmışsınızdır; ben şuna bakarım: Bir desteklemenin hedefi ve amacı vardır, eğer siz

yirmi yıl, otuz yıl, kırk yıl, elli yıl yaptığınız desteklemeler sonucunda bir hedefiniz var ve o hedefe ulaşamıyorsanız o desteklemenin çokluğunun ve azlığının hiçbir önemi yoktur, boşa gitmiş yıllar ve ömür demektir o. O yüzden, bir destekleme modelinin çok para, az para olması değil, o destekleme modelinin hedeflediğiniz amaca ulaşip ulaşmadığı önemlidir. Eğer biz destekleme modelinizle bugün, bütün halkımızın her hafta evine 2 kilo et alabileceği bir mekanizmayı kurabilseydik baş üstünde yani bugün asgari ücretli istediği kadar eti ve sütü evine götürebilseydi o destekleme gerçekten amacına ulaşmıştı, saygı duyulurdu elbette ama bugün rakamın büyüklüğü, küçüklüğü üzerinden değil, toplumun gıdaya yeterli bir şekilde ulaşip ulaşmadığıyla ilgilidir.

Enerji meselesi söylendi, yapılabilir ama kısaca şunu söyleyebilirim: Tohumları koruyun, yerel tohumları üretin, özel sektörden kopun, tekrar iddianızı ortaya koyun çünkü siz Türkiye Cumhuriyeti'nin kurumusunuz, kesinlikle ne bir siyasete ne küresel ekonomiye ne ranta ne kâra teslim olun. Bu ülke sizleri ya tarihi süreç içerisinde önemli bir yere koyacaktır ya da bu toplum, gıda yoksulluğu içerisinde yine çok önemli bir yere koyacaktır diyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Kartal.

İRFAN KARTAL (Van) – Sayın Başkan, çok kıymetli TİGEM Genel Müdürlüğü ve Sayıştay mensupları; hepiniz hoş geldiniz. Toplantının hayırlara vesile olmasını diliyorum.

TİGEM bölgemin ekonomisinin lokomotifi çünkü ilimizin yüzde 74'ü tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. Tarım ve hayvancılık stratejik, hatta hayati bir sektördür bizim için. Tarıma ayrılan arazilerin yüzde 20'sinin kullandığı bir bölgede bunu nasıl artırabiliriz? TİGEM olarak sizden gerekli çalışmaları öğrenmek istiyorum.

Yine, tarıma dayalı ihtisas bölgesinin tüzel kişiliğini kazandığı bir OSB ve Tarımsal Araştırma Enstitüsü kurulmuştur ilimizde, bunlar ilimiz için önemlidir çünkü ilimizin yüzde 74'ü tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. Hatta, bölgemiz, geçmişte Türkiye'nin tarım ve hayvancılık bakımından en çok geliri olan ve vatandaşın geçimini sağladığı zengin bir bölgeydi.

Yün ve deri konusunda... Gerçekten, bölgemizde, şu anda, yün kırkıldığı zaman toplanmıyor, dağlarda serbest olarak bırakılıyor ve deri bir hafta, bir sene önceden toplanmaya çalışılıyordu. Bunları toplama ve değerlendirme için acaba TİGEM'in, TAGEM'in yapabileceği bir şey var mıdır? Bölge geliri için önemli iki sektördür bunlar.

Yine, bölgedeki -daha evvelki toplantılarda dile getirdiğim- Erciş Altındere Tarım İşletmesi, 20 bin hektarlık bir alan, maalesef, bu atıl durumda, şu anda kullanılmıyor, kiralayan kesim de bunu çeşitli gayelerle kullanıyor ve hatta gayrimeşru bir gelir elde edip, 68 koyun gösterip... Bunların sözleşmelerinin feshinin yapıpı bölgenin tarımında aktif hâle getirilmesi. İğdır Aralık'taki Kazım Karabekir Tarım İşletmesi kirasını bile ödemiyor, bunlar maalesef, bugüne kadar elde kalıyor. Oysaki Kazım Karabekir Tarım İşletmesi 700 rakıma sahip İğdır için büyük bir işletmeydi, geçmişte bölgenin en iyi gelir sağlayan işletmesiydi. Ben özellikle, göreve yeni başlayan Sayın Bakan Yardımcımız İbrahim Bey'den de ve kadrosundan da Genel Müdürümüzden de bunların dikkate alınarak... Çünkü daha evvelki iki konuşmamda da bunları dile getirmiştim, maalesef, bunların sözleşmelerinin feshi ve bölge tarımına kazandırılmaları bölgemiz için önemlidir.

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum, hayırlı günler olsun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Kartal.

Buyurun Sayın Sertel.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Ben Sayın Kartal’a teşekkür ediyorum; o bölgede, tarıma açık, hayvancılığa açık bölgede kendi iline sağlamak istediği destekleri bütün yalınlığıyla ortaya koydu.

Gerçi, TİGEM’in ormanlarla pek ilgisi yoktu ama Nevzat Ceylan’a da teşekkür ediyorum; ormanlar, orman yangınları ve ormanlarımızı koruma konusundaki duyarlılığı çok önemliydi. Burada Genel Müdürü bulunca Sayın Nevzat Ceylan içini döktü bir anlamda, uzun uzun ormanlarımızı anlattı. Biz geçtiğimiz İzmir yangınları sırasında Türk Hava Kurumunun uçakları havalimanında bekletilirken İzmir ormanları, Marmaris cayır cayır yanarken feryat ediyorduk, Bekir Pakdemirli de uzaktan seyrediyordu orman yangınlarını. Bunu bir AK PARTİ milletvekilinin ağzından duymak, ormanlara yapılan kötü davranışı arkadaşımızın söylemesi gerçekten tutanaklara da girdi, iyi de oldu.

Şimdi, TİGEM’e geliyorum. TİGEM’de genç çiftçilere TİGEM aracılığıyla 300 koyun dağıtma projesi vardı. Sayıştay raporunda bu koyun dağıtımıyla ilgili ciddi sıkıntılardan bahsediliyor. Sayıştay “Özellikle Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından ithalat ve iç tedarik yoluyla temin edilerek çiftçilere dağıtılan hayvanların temini süreçlerinde mevzuata aykırı ve kurumu zarara uğraticı çok sayıda uygulama yapılmıştır, hatalı uygulama yapılmıştır.” diyor. Sayıştayın sıraladığı bu hatalı uygulamaları ana başlıklarıyla sıralayayım ve sorumu sorayım: “Satın alma usulleri mevzuatın gereğini karşılamamıştır, koyunların mevzuata göre doğrudan üreticilerden alınması gerekirken, bu, üretici olmayıp ürün toplayarak pazarlamasını yapan firmalardan gerçekleştirilmiştir.” diyor. Şimdi, burada üretici olmadığı hâlde piyasadan koyun toplayarak TİGEM’e satan kimlerdir, kimdir; bunun açıklanması lazım. TİGEM’in bu koyunları kimlerden aldığını bize söylemesi lazım. Bu projede hangi kişi ve kurumlardan kaç adet koyun satın alındığını ve bu alımlar için ne kadar ödeme yapıldığını da ayrıntılı bir biçimde öğrenmek isterim.

Yine, yüklenicilerle imzalanan sözleşmelerin değiştirilmesinden söz ediyor Sayıştay, diyor ki: “Proje kapsamında dağıtımı öngörülen hayvanların ırkları, menşesi, yaşları gibi nitelikleri sözleşme ve teknik şartnamede belirlenmiş olmasına rağmen, uygulama sürecinde yüklenicilerin bu nitelikteki hayvanları temin edememesi gerekçe gösterilerek ek sözleşmeler imzalamak suretiyle değiştirilmesi...” “O menşede de hayvan bulamadık, o ırkta hayvan bulamadık, size başka hayvan verelim.” diye bir uygulamanın içine girildiğinden söz ediyor. Bu projenin ana yüklenicileri kimdi; TİGEM Genel Müdürü bunu açıklarsa memnun olacağım. Ayrıca, sözleşme şartları değiştirilerek menşesi, ırkları, yaşları farklı olan kaç adet hayvan alındı TİGEM’e; bunu öğrenmek istiyorum. TİGEM’in bu değişikliklerden dolayı zararı ne kadar olmuştur; bunu da açıklamasını rica ediyorum.

Yine, Sayıştay burada çok dikkatle altını çizerek bir maddeyi söylüyor “sözleşme hükümlerinin uygulanmaması” diyor. Sözleşmelerde yüzde 6 teminat alınması hüküm altına alınmasına rağmen koyun verilen bazı kişilerden hiç teminat alınmadığı, bazılarında da yüzde 6’dan düşük teminat alındığı görülüyor. Yani burada işi yaparmış gibi, hayvancılığı geliştirmiş gibi birilerinden teminat almadan hayvancılık yapmayanların da bu işe katılarak bu hayvanlar üzerinden o kişilere maddi menfaat sağlamak gibi insanın aklına kötü şeyler de gelmiyor değil, olmuyor da değil. Proje kapsamında hayvan alıp ödeme sorumluluklarını yerine getirmeyen kaç kişi var, kaç kuruluş var; onları bize açıklamanızı rica ediyorum. Bu kişilerden TİGEM’in alacakları var. Bu alacaklar ne kadar oldu; onu öğrenmek istiyorum. Yine, teminat alınmadığı için TİGEM’den aldığı hayvanların parasını ödemeyen kaç kişi var, bu kişilerden TİGEM’in alacağı kaç liradır? Projenin yararlanarak hayvan alan kaç kişinin teminatı paraya çevrilmiştir? Bu teminatların toplam tutarı nedir?

Yine, bir maddeye Sayıştay dikkat çekiyor, bu madde çok önemli, diyor ki: “İptal edilen alım nedeniyle maliyetlerin artması: 2018 yılında yurt içi hayvan alımlarında teknik şartnameler hazırlanarak firmalara gönderilmiş, teklif mektupları alınmış, teminatlar yatırılmış olmasına ve tekliflerin geçerlilik

süresi devam etmesine rağmen bu tekliflerde oluşan fiyatlar dikkate alınmadan ve alım ihalesi iptal edilmeden 14/5/2018 tarihli ve 179 sayılı Yönetim Kurulu Kararı'yla daha yüksek yeni alım fiyatları belirlenmiştir. Yönetim Kurulu kararının ekinde fiyatların belirlenmesine dayanak teşkil edecek fiyat araştırma tutanakları sözleşme ve teknik şartname örnekleri gibi herhangi bir belge de bulunmuyor. İptal edilen alım sonrası hazırlanan yeni teknik şartnamede ise istenilen hayvan niteliklerinde önemsiz değişiklikler yapılarak, örneğin, sığırların 8-15 aylık yaşının 9-15 ay olarak, olması gereken en az 200 kilogram iken 210 kilogram olarak değiştirilmesi gibi tekrardan alım yapılıyor. Yapılan yeni alım ve iptal edilen alım karşılaştırıldığında birim fiyatları üzerinden maliyetin 10 milyon 971 bin 700 lira arttığı görülüyor.” Yani 10 milyon 971 bin 700 lira artıyor. Sayıştayın bu maddede sıraladıklarına göre burada bir sıkıntı var yani bir maddi sıkıntı var, 10 milyon 971 bin lira uçuyor gidiyor havaya. Yani bu konuyla ilgili bir soruşturma var mı yok mu, merak ediyorum ve soruyorum: Sayın Genel Müdür, bu konuda herhangi bir soruşturma açtınız mı? Teknik şartnamenin ve hayvanların niteliklerinin değiştirilmesinin temel sebebi ne, niye değiştirdiniz, ne oldu? Yani bunları açıklamazsak, gerçekten ortaya gerçeği koyamazsak, bu denetlemede Sayıştayın da bize verdiği önerileri ve uyarıları dikkate almazsak kurumu düzgün yönetemeyiz ki, hep zarara doğru gideriz. O dönemki yönetimin yaptığı bu değişikliklerden dolayı 10 milyon 971 bin lira zarar oluşmuş; bu zarar karşılandı mı? Bununla ilgili bir soruşturma yapıldı mı ya da bu zarara uğratanlarla ilgili, o paranın tahsilatıyla ilgili bir çalışma var mı yok mu; bunları açıklamanız lazım. Yani ört ki ölem; para gitti, arkasından baktık kaldık. Böyle bir Türkiye yok, böyle bir olay yok, böyle bir durum olamaz. Yani giden halkın parası, milletin parası, Türkiye'nin parası. Yani bunda bilerek belki zarar ettirilmedi ama -şartname değiştirilince zarara uğrayacağını- sonucunda orada bir kusur, bir hata varsa bunun mutlaka bulunup ortaya çıkarılması lazım.

Ayrıca, Sayıştayın, oldukça önemli gördüğüm ancak üst Komisyona çıkarılmayan bir maddesi daha var. 300 koyun projesiyle ilgili genel sorularım olacak. Genç çiftçilere 300 koyun projesi kapsamında toplam kaç koyun dağıttınız? Dağıtılan koyunların illere ve bölgelere göre sayısal dağılımı nedir? Örneğin, Van'da ne kadar dağıttınız, Kars'ta ne kadar dağıttınız, Erzurum'da ne kadar dağıttınız, Ardahan'da ne kadar dağıttınız -İzmir'de, Hatay'da, Diyarbakır'da, Muş'ta, Zonguldak'ta- hangi ilde ne kadar koyun dağıtıldı? Bu projenin TİGEM'e toplam maliyeti ne oldu? Projeden yararlanan toplam kaç kişi oldu, kaç ödeme şartlarını yerine getirdi? Projeden kaynaklı alacak tutarınız nedir?

Yine, Esin Hanım bahsetti ve gerçekten çok önemli bir üretim alanı olan at üretimine yönelik Sayın Genel Müdür siz de konuşmanızın giriş kısmında dediniz ki: “Türkiye yarış sahalarında koşan saf kan Arap atlarının yüzde 24'ünü TİGEM yetiştiriyor.” Çok güzel ve kazanılan ikramiyelerin de yüzde 34'ünü TİGEM'in yetiştirdiği atlar alıyor. Son beş yılda sizin yetiştirdiğiniz atlardan kazanılan ikramiye tutarını merak ediyorum.

Yine, sunumumuzda son üç yılda 166 traktör aldığınızı söylediniz; hayırlı olsun, güzel, iyi. Bu traktör alımlarını hangi ihale yöntemiyle gerçekleştirdiniz? Doğrudan alım mı yaptınız yoksa açıktan bir ihaleye mi girdiniz, ihale yoluyla mı aldınız? Aldığınız traktörler yerli üretim miydi, ithal miydi, hangi üretime göre nasıl bir traktör tercihiniz oldu; onları merak ediyorum. TİGEM'de bu doğrudan temin yöntemiyle alımı gerçekleştirilen ürünler nelerdir? Bugüne kadar doğrudan temin yoluyla yaptığınız harcama nedir ve doğrudan temin yoluyla yaptığınız harcamalardaki firmalar hangileridir? Bunları da bize dokümantasyon olarak vereceğinizi umuyorum.

Gübre, mazot gibi maliyetlerdeki artışla birlikte çiftçinin büyük sıkıntıda olduğunu sizler de biliyorsunuz. Bu maliyet artışları mutlaka TİGEM'i de zarara, sıkıntıya sokmuştur; onu da merak ederek soruyorum: 2019-2020 Ekim döneminde yani geçen yıl toplam ne kadar arazide ekim yapıldı?

Ekim yapılan araziler için geçen yıl gübre ve mazot fiyatları ne kadar gerçekleşti? Bu seneki gübre ve mazot maliyeti size ne kadar yansıdı? Birim üretim maliyetinin ve üretimden elde edeceğiniz gelirin geçen seneye göre ne kadar artmasını bekliyorsunuz?

Son iki sorum: TİGEM Ceylânpınar işletmesinde TÜM EMEK-İŞ Sendikasına üye olan işçilere mobbing uygulandığı, emekçilere yönelik sudan sebeplerle disiplin süreci işletildiği, görev yerlerinin değiştirildiği yönünde bize TİGEM'in içinden şikâyetler geliyor. Bu iddialar doğru mu? Bununla ilgili bir araştırma, soruşturma açtınız mı?

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ramazan ayı öncesinde yaptığı açıklamada “Şu anda ne yazık ki kırmızı eti fırsata dönüştürmek isteyen bazı fırsatçılar var. Bu konuyla ilgili Tarım Bakanım la konuştuk, dedi ki: ‘Elimizdeki, TİGEM çiftliklerimizdeki kesimlik hayvanları bir an önce keselim ve bu ramazan ayında evlere bir defa kıymanın da kuşbaşı etin de girme fırsatı olsun.’” demişti. Siz, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bu talimatından sonra TİGEM bünyesinde kaç adet hayvanı kestiniz? Bu hayvanların kaç tane büyükbaş, kaç tane küçükbaş? Hayvan kesimi yapıldıysa etler hangi fiyatlardan piyasaya verildi? Hani böyle hastalıklı hayvanları da kesiyorsunuz ya, kesilen hayvanlar onlardan mıydı yoksa yaşı ve hasta hayvanlar mı kesildi?

Her Komisyon da sorduğum gibi size de soruyorum: TİGEM’de çalışan engelli vatandaşımızın sayısı kaç? Kanunlara uygun bir sayı mı? Artırmayı düşünüyor musunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Sertel.

Buyurun Sayın Kaşıkçı.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Sayın Başkanım teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, Sayın Genel Müdürüm, çok kıymetli TİGEM yönetimi; ben de öncelikle hepinize hayırlı günler diliyorum, Komisyon toplantımıza hoş geldiniz.

Bugün, Türk tarımı ve hayvancılığıyla ilgili çok güzel bir toplantı geçirdik. Gerek Sayın Genel Müdürümüzün sunumu gerekse buradaki kıymetli milletvekillerimizin Türk tarımı ve hayvancılığıyla ilgili eleştirileri veya önerileri gerçekten çok kıymetliydi, çok değerliydi; bizler de ziyadesiyle burada faydalandık.

Sayın Genel Müdürüm, Hatay Reyhanlı ilçemizde yaklaşık 6.600 dönüm TİGEM'in bir arazisi vardı; gerçekten çok değerli ve çok kıymetli bir araziydi. Bu konuyla ilgili birkaç sorum olacak, yazılı olarak da cevaplandırılmasıyla ilgili sizden ayrıca ricada bulunuyorum. Amik Ovası'nın tam orta yerinde, Suriye sınırına çok yakın bir mesafede ve mümbit araziydi bu TİGEM arazisi. Ancak TİGEM işletmelerinin, Reyhanlı işletmelerinin zarar ediyor olmasından dolayı kurumunuz burayı proje karşılığı kiraya verdi. Daha çok endüstriyel tarım ürünlerinin ekildiği bir alandı ancak bu alan... Hataylı bir hemşehrimizdi hatta burayı kiralayan, onların geliştirdiği bir proje vardı, o proje “Buraya meyve ağacı dikelim.” tarzındaydı, TİGEM'in 6.600 dönüm arazisine yaklaşık 400 bin adet meyve ağacı dikildi. Yeni bir kiracı geldi, o da bu ağaç sayısını daha da artırıyor. Biz Hatay'da yaşayan insanlar için buradaki temel problem şuydu: Hatay Ovası pamuk, mısır gibi tarım ürünlerinin çokça ekildiği ve Türkiye'nin ihtiyacının da büyük bir kısmını karşılayan bir ova ydı ancak TİGEM'in Amik Ovası içerisinde meyve ağacı ekimine başlamasıyla beraber bölgedeki çiftçilerimiz de meyve ağacına doğru bir dönüş eğilimi gösterdiler. Bugün, yüzlerce çiftçimiz binlerce dönüm birinci derece tarım alanında meyve ağacı ekmeye başladılar. Ben ziraatçı değilim ancak şöyle bir husus var; Malatya ilimiz kayısı bahçelerinin, kayısı ağaçlarının olduğu bir yer ve geçiminin çok büyük bir kısmını kayısı ağaçlarından ve ondan elde ettiği meyveyle devam ettiriyor. Hatay'da Amik Ovası'nda stratejik tarım ürünlerinin

ekildiği -pamuk gibi mısır gibi ürünlerin ekildiği- böylesine önemli bir ovada meyve ağacı ekmek doğru bir tercih miydi? TİGEM'in bu yöne eğilimi vatandaşlarda da "TİGEM yapıyorsa doğru yapıyordur, biz de buraya doğru yönelelim." -maalesef üzülererek söylüyorum- dedirtirdi. Böyle tepsi gibi dümdüz birinci derece tarım alanlarımızda şu an meyve ağaçlarını görmeye başladık; kayısı ağaçlarını, nar ağaçlarını. Bunlar daha kırsal bölgelerde yapılabilirdi diye düşünüyorum bu konuyla ilgili -artık geri dönüşü yok bu söylediğimin biliyorum çünkü 500 bin ağaç ekildi yani buradan geriye dönmeyen de getireceği çok önemli bir külfetin olacağını düşünüyorum- buna yönelik geçmişte bir planlama yapıldı mı, yapılmadı mı? Bu ağaç hikâyesine nasıl başladık? Bu konuyla ilgili bizlere bir bilgi verirseniz sevinirim.

Bir diğer meselem de: Hayvancılıkla ilgili de çok güzel sunumlar dinledik çok değerli milletvekillerimizden. Ancak onun öncesinde -Sayın Orman Genel Müdürümüz de burada- Hatay biliyorsunuz orman alanının çok yoğun olduğu bir ilimiz, Amanos Dağları tam Hatay'ın merkezinden geçip ikiye ayırıyor şehrimizi. Dolayısıyla bizlerde son üç yıldır çok yoğun orman yangınlarıyla karşı karşıya kaldık, çok önemli miktarda da ormanlarımız -üzülerek söylüyorum- yandı. Ancak bir hususun altını çizmek istiyorum, -ben Sayın Genel Müdürümü burada gördüğüm için söylüyorum, biraz önce de farklı eleştiriler yapıldı- ben Orman Genel Müdürlüğümüze bağlı başta Genel Müdür olmak üzere, personelin "Bir ağacı nasıl kurtarabiliriz?" diye nasıl büyük bir gayretle çalıştığını orada sahada gördüm. Orman Genel Müdürümüzün uykusuz kaldığı geceleri de biliyorum, orada dağın başında çadırda nasıl kaldıklarını da biliyorum. Bence kurumlarımıza yönelik bu şekilde eleştiri elbette yapalım ama kurumlarımızda bu manada cesurca orman yangınıyla mücadele için görevli olanların da hakkını iade edelim. Ben orman yangınlarının içerisinde bulundum, gerçekten çok korkunç bir afet yani bir Orman çalışanının hortumu alıp da o ateşin içerisine girmesi gerçekten çok büyük cesaret, görmeden uzaktan bu konularla ilgili eleştiri yapmak doğrudur ama yakinen görmüş biri olarak söylüyorum, Sayın Genel Müdüre ve tüm Orman teşkilatımıza da ayrıca teşekkür ediyorum. Elbette Hatay Büyükşehir Belediyesinin de itfaiye teşkilatı geldi, onlar da kahramanca mücadele etti. Onların dışında sivil halkımız da vatandaşlarımız da herkes eline ne geldiyse "Bir tane ağaç kurtaralım."ın derdine düştü. O süreçte sıkça tartışılan bir konu vardı biliyorsunuz: "Orman arazileri acaba bilerek mi yakılıyor, burada bir rant mı elde edilecek?" diye. 1 metrekaresinde en ufak bir rant elde edilmedi, aksine 100 ağacımız yandıysa Orman Genel Müdürlüğümüz oraya bin ağaç dikti; bunun resmi de Hatay'da var, isteyen herkes de görebilir, herkese de bunu verebilirim.

Sayın Genel Müdürüm, -hazır Orman Genel Müdürümüz de buradayken- Hatay'da Amanos Dağları eteklerinde yaşayan vatandaşlarımız var, bizim o Amanos Dağları'nın eteğinde yüzlerce köyümüz var ve çok büyük köyler bunlar yani bin nüfusu olan, 5 bin nüfusu olan öyle büyük yoğunlukta vatandaşımızın yaşadığı köyler bunlar. Bu köylerde hayvancılık noktasında daha çok besi hayvancılığı yapılıyor. Aslında, bu köylerimizin hepsinin mazisinde keçi yetiştiriciliği vardı fakat Orman Genel Müdürlüğü tarafından alınan kararlar uyarınca keçi yetiştiriciliği terk edildi. Koyun için ideal mera alanı olmadığı için vatandaş büyükbaş hayvana döndü, orada da bir besi şeklinde büyükbaş hayvan beslemeye devam ediliyor. Fakat her gittiğimiz köyde "Keşke imkân olsa da biz keçi yetiştiriciliğine tekrardan devam etsek." diyen vatandaşlarımızla -bizi gördüğü zaman bu suallerle- çok sık karşılaşıyoruz. Onlara gerekli bir bilimsel bir açıklama da yapamıyoruz yani "Keçiler ormanlarımız için zararlı." sözü artık son zamanlarda çok sıkça tartışılır oldu. Hatta geçenlerde Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerden bir bilim heyeti Manavgat ilçemize yanan orman alanlarını gezmeye gelmişler, -ben basından okuduğumu söylüyorum, gerçeği bilmiyorum, Sayın Genel Müdürüm daha iyi bilir- O arada orman yangının olduğu bir alan ve o alanın hemen yanında yanmayan bir bölge görmüşler, "Burada bu bölge acaba niye yanmadı?" diye sorunca da, burada bizim Toroslar'da yaşayan Yörtüklerin keçi

yetiştirdiğini ifade etmişler. Sizin tecrübenize güvenerek söylüyorum, siz hayvancılık konusunda da önemli bir kurumsunuz. Ormanlarımıza, gerçekten, keçi yetiştiriciliği zarar veriyor mu? Yoksa tersine, ormanlarımızın korunması yönünde bir katkı sunduğu da konuşuluyor çünkü. Bu konuyla ilgili bizleri de bilgilendirirseniz bölgede yaşayan vatandaşlarımıza bunu ifade edebiliriz. Sağ olsun Sayın Genel Müdürüm “Daha yaşlı ağaçların olduğu yerlerde aslında bu yapılabilir.” türünden bize orada bir izahatta bulunmuştu. Bu manada, bu orman köylülerimizin oralarda yaşamlarına devam etmesi için TİGEM’in böyle bir desteği olabilir mi bu vatandaşlarımıza; küçükbaş hayvan, özellikle keçi desteği olabilir mi, böyle bir çalışma olabilir mi? Gerçekten, vatandaşlarımızın köylerini terk etmemesini istiyoruz. Onların orada kalması için de -mera alanları olmadığı için- maalesef hayvancılıktan başka bir seçenekleri yoktur.

Sayın Genel Müdürüm, ben size ve ekibinize tekrar başarılar diliyorum. Ancak son olarak, Türkiye’nin son zamanlarda yaşadığı büyük bir problem var, bu büyük problemle ilgili “TİGEM acaba ne düşünüyor?” diye de merak etmiyor değilim, o da sokak hayvanları konusu. Bu konu, artan bir önemle artık sürekli gündeme taşınmaya başladı. Başiboş -tırnak içerisinde söylüyorum- sokak hayvanlarının sayısının bu kadar artmasının endişe verici bir boyuta gelişi... Bu konunun çözümüyle ilgili Sayın Cumhurbaşkanımız geçtiğimiz günlerde bir açıklama yaptı “Buradan belediyelere sesleniyorum: Belediyeler bu konuda ön alsın.” denildi ancak belediyeler de bu işin çok masraflı, külfetli olduğundan yakınıyorlar. Sizin bu manada, bizim yerli köpek ırklarımızın da korunmasıyla ilgili çok önemli çalışmalar yaptığınızı biliyorum. Sokak hayvanları konusunda sizin tavsiyeleriniz nelerdir, bu konuyla ilgili varsa bir çalışmanız bizlerle paylaşmanızı da ayrıca sizden rica ediyorum.

Tekrar başarılar diliyorum hepinize.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Kaşıkçı.

Buyurun Sayın Yavuzyılmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Evet, aslında, burada yani toplantıların başından beri sanki böyle, herkes biraz rol yapıyor gibi geliyor bana çünkü Tarım ve Orman Bakanlığında işler aslında hiç de iyi gitmiyor. Şimdi, nereden anlıyoruz? Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Yavuzyılmaz, niye başkalarının davranışını böyle yorumluyorsunuz? Nasıl rol yaptığını niye söylüyorsunuz? Herkes konuşmasını yapıyor yani.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Neden müdahale etmek zorunda hissediyorsunuz?

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Deniz Bey, hepimizi tiyatrocu olmakla suçladınız ya.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama lütfen, siz konuşanlara tamamen...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Üzerine alınan alınır, alınmayan alınmaz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama sürekli zan altında bırakmak, töhmet altında bırakmak... Olmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kimse kendisini öyle hissetmesin, kimse töhmet altında hissetmesin kendisini.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – E, niye rol yaptığını söylüyorsunuz?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Açıklayacağım.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Çok ayıp ya.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ayıp bir şey ama ya.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, dinleyin, ne ayıbı ya?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ayıp, lütfen ya, lütfen ya.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Her şeye müdahale ya, bu nedir ya? Bu kadar, ne yani?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama ortaya “Rol yapıyorsunuz.” diyorsun. Ben arkadaşlarımın, üyelerimizin...

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Sarıbal mı yaptı rolü, kim yaptı?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bak, Sarıbal da konuştu.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – E, tamam, Sarıbal üzerine alınmıyor, siz niye almıyorsunuz?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama ben üyelerimizin hakkını korumakla yükümlüyüm.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Siz niye almıyorsunuz?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Tamam da ben sizin hakkınızı...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – İşiniz bizi kesmek ya.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Hayır, sizin hakkınızı korumakla yükümlüyüm.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, sebebini dinleyin, konuşmam bitince bir görüşünüz varsa ifade edin.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – O zaman, siz de...

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) – O zaman sonunda söyleyin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Engel oluyorsunuz yani.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Sen konuşmuyorsun ki hakaret ediyorsun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olmaz ki böyle canım ya, Allah Allah.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Rol yapmak ne demek ya?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Rol yapmak ne demek ya?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ne demek ya?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – E, biz size soruyoruz yani.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Siz olumsuz bir anlam yükleyip onu düşünüyorsunuz.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Deniz Bey, ben de bir konuşma yaptım, ben teşekkür ettim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Edin.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Şimdi bu vallahi olmadı.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, siz niye üzerinize almıyorsunuz?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – E, canım, konuşuyor herkes, herkes konuşuyor, niye üzerine alınmasın?

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) – Nevzat Bey eleştirdi, o teşekkür etti...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Allah Allah, yani gerçekten diyorum bak, sansürlüyorsunuz, müdahale ediyorsunuz, olmuyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ya, niye sansürleyelim?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Neyi, hangi gerekçeyle...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ya, şimdi Sayın Sertel rol mü yaptı, Sayın Sarıbal rol mü yaptı?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Onlar üzerlerine alınmıyorlar.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Bir dakika...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Onlar alınmıyor, siz niye alınıyorsunuz?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Hayır, üyelerimizin hakkını korumak benim görevim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Siz niye alınıyorsunuz ya? Üyelerinizden üzerine alınan olursa cevap hakkını kullanır, cevabı verir. Ben neyi, hangi gerekçeyle...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – E, teker teker versinler o zaman.

Sayın Kaşıkçı, üzerinize alındınız mı?

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Alındım efendim, alındım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, bir dakika, bir dakika kardeşim! Ben neyi, hangi gerekçeyle söylediğimi daha açıklamadım ya, böyle bir şey olur mu? Niyet okuyamazsınız.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Bir dakika, ben üzerime alınıyorum.

AHMET KAYA (Trabzon) – Arkadaşlar, bir izin verin konuşsun arkadaş.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ne demek ya? Ben hangi gerekçeyle konuştuğumu söyledim mi, ne demek ya?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Türkmen, siz rol mü yaptınız, konuşma yaparken rol mü yaptınız?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Böyle bir şey olur mu ya? Ya, engelliyorsunuz...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Karakaya, rol mü yaptınız?

Sayın Sarıbal, rol mü yaptınız?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Allah Allah, siyasi bir mecradayız ya, bu kadar da yani her kelimenin anlamı daraltılmaz yani.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Ama siz konuşmalarınızın içerisine bu tür kelimeler serpiştiriyorsunuz, serpiştirerek de buranın insicamını, dengesini ve uyumunu bozuyorsunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Şimdi, beni dinlemediniz, benim milletvekillerini kastettiğimi nereden çıkarıyorsunuz?

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – “Hepiniz.” dediniz ya.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Nereden biliyorsunuz? Böyle şey olur mu ya? Allah Allah ya, böyle şey olur mu ya? Bu kadar müdahale olmaz ama yani. Pes ya.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun Sayın Yavuzyılmaz, buyurun devam edin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Evet, şimdi, tabii, bu kadar engellemeye rağmen ben yine de konuşayım.

Şimdi, Tarım ve Orman Bakanlığında işler yolunda gitmiyor, açık ve net ortada. Neden? Tarım ve Orman Bakanı görevden affını istemedi mi? Görevden affını istedi. 4 Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı da onunla birlikte ayrılma mı, alınma mı görevden, hepsi de aynı anda alınma mı? Alındı. Ya, burada bir sorun var, yokmuş gibi mi davranalım? Şimdi, bakıyorum buraya... Kaldı ki Sayıştay da Tarım ve Orman Bakanlığı raporunda olumsuz görüş verdi istediği, talep ettiği bilgilerin şeffaf bir şekilde kendine verilmediğiyle ilgili olarak ve ben de KİT Komisyonu üyesi olarak suç duyurusunda bulundum, arkasından da görevden af istemeler, görevden alınmalar... Dolayısıyla burada, aslında, hiç de normal olmayan koşullar altında Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı olan kuruluşların denetimini yapıyoruz.

Şimdi bakıyorum ben, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) Sait Kocabay Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdür Vekili; vekâleten, vekâleten görevde. Şimdi gelelim ikinciye: Yine Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı -bugün denetleyeceğiz- Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi; Hasan Gezginç, Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdür Vekili, vekâleten. Bitmedi, güya Et ve Süt Kurumunun Genel Müdür Vekili Mustafa Kayhan; o da güya Genel Müdür Vekili, Yönetim Kurulunda bile değil. Arkadaşlar, ne oluyor, tarım böyle mi yönetilecek? Vekâleten görevlendirmeler, yeni göreve gelmeler.

Şimdi, Tarım ve Orman Bakan Yardımcılarına bakıyorum, öncekiler de aynıydı, şimdikiler de aynı. 4 Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı var. Biraz önce ifade edildi, Türkiye'nin ormanları cayır cayır yanıyor. Yandıktan sonra fidan dikeceğiz tabii, daha da fazla dikelim ama bir tilki, tavşan, sincap dikemezsiniz, orada yok olan o habitat kadar hızlı bir habitat tesis edemezsiniz. Bu ormanların yanmasına engel olmaktır Orman Genel Müdürünün asli görevi; öncelikli görevi budur, engel olmak, tedbirler almaktır, bunları sağlamaktır. Eğer bir ülkedeki orman yangınları geçtiğimiz yıllarla kıyaslandığında aşırı derecede büyük bir yükseliş içindeyse bu orman yangınının yayıldığı alanın genişliği hesap edildiğinde burada bir tedbirsizlik, burada bir görevin gereğini yerine getirmeme vardır.

Şimdi, bakalım, 4 Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı var, 4'ü de şu anda Yüksek Komiserler Kurulu üyesi. Şimdi, burada bilen bilmeyen arkadaşlar vardır "Yüksek Komiserler Kurulu" deyince... Yani adının içinde bir "yüksek" kelimesi var yani hani, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu vardı eskiden, öyle yüksek yani yüksek, önemli. "Komiserler" diyoruz, "komiserler" deyince ne demek? Hani, kolluk kuvvetleri, iç güvenlik vesaire, onun gibi bir anlamı mı var acaba? Hayır, o da yok. "Yüksek Komiserler Kurulu" demek at yarışları ve müşterek bahisleri düzenleyen, safkan İngiliz ve Arap atlarının soy kütüklerini inceleyen, bu konuda çalışmalar yapan bir Kurul.

Şimdi, ben bunu soru olarak da yönelteyim: Yani 4 Bakan Yardımcısının 4'ünün de bu Kurulda olması bir zorunluluk mu yani böyle bir şart mı var? Niye 4'ünün de 4'ü orada ve neden oraya 4'ü de mesai harcamak zorunda? Tarım ve Orman Bakanlığında liyakatli kadrolar mı yok? Orada bu görevleri ifa etsinler, Yüksek Komiserler Kurulunda yer alsınlar, böyle bir durum. Şimdi, bunlar normal değil ve dolayısıyla da ben de sormak durumundayım: TİGEM'in Yönetim Kurulunda yer alan üyelerin -Yönetim Kurulu Başkanının, Genel Müdür Vekilinin, vesaire- aylık maaşları nedir, ücret nedir, ikramiye alıyorlar mı? Başka bir kamu görevleri var mı, varsa buralardan ne kadar maaş, ücret, vesaire temin ediyorlar? Özel sektörde görevleri var mı -bunu da sormak durumundayım çünkü bunun olduğunu da şahit olduk, o yüzden soruyorum- buradan elde ettiği gelirler var mı, varsa neler? Yine, toplantıya eşlik ettiği için Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı da burada, ben kendilerine de soruyorum: Kendilerinin Yüksek Komiserler Kurulu dışında bir başka kamu görevi var mı, özel sektör görevi var mı? Yüksek Komiserler Kurulundan ne kadar ücret alıyorlar, hangi koşullarda alıyorlar? Toplantı başı mı, aylık mı ve toplantı başı ücreti ne kadar, aylık ne kadar oradan gelir geliyor? Ve 4 Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı aslında bu orman yangınlarıyla ilgilenmesi gerekirken, bunlara tedbir alması gerekirken, Türkiye'de tarım bitmişken, bütün mesaisini yirmi dört saat buraya vermesi gerekirken hangi özelliklere sahipler ki Tarım ve Orman Bakanlığındaki diğer bürokratlar Yüksek Komiserler Kurulunda görev alamıyor, kendileri görev alıyor? Bunun da kendilerinden açıklanması istiyorum.

Şimdi, konusu açıldı, burada Tarım ve Orman Bakanlığıyla ilgili birkaç boyut konuşuldu; Orman Genel Müdürlüğü konusu vesaire, bunun gibi. Ben de özellikle Milli Parklar Genel Müdürlüğü konusunda iki cümle söyleyeceğim. Milli Parklar Genel Müdürünün neler yaptığını biliyor musunuz? Bakın, Milli Parkların uzun devreli gelişme planlarındaki mutlak koruma bölgelerinin statülerini değiştirdiler ve Kumlubük ve Cennet Adası'nda, bu alanı aslında imara yani yapılaşmayı artırıp burayı açtılar. Bu

doğal güzelliği olan ve ülkede aslında tapusu kimin adına kayıtlı olursa olsun hepimize miras bırakılan bu doğal güzellikleri âdeta bazı yerlere kanalizasyon eden tedbirler aldılar. Lütfen inceleyin; burada büyük bir rant görüyoruz, çalışıyoruz, bu konuyla ilgili belgeleri toplamaya da devam ediyoruz. Bizden önce siz gereğini yapın ve bu uzun devreli gelişim planlarında yapılan hatayı tekrar değişiklik yapmak suretiyle düzeltin, buradan bir rant çıkmasın. Bunun arkasında çok değişik yapılanmalar olduğunu biz tespit ettik.

Bunun dışında, ben Kuruma -dediğim gibi- vekâleten üst düzey yöneticiler atandığında Kurum adına çok üzüldüğüm yani çünkü gelen ve karar alıcıların kendilerini kalıcı hissetmeleri lazım yani sürekli koltuğa oturmaktan, biraz oturup “Ha kalktım, ha kalkacağım.” şeklinde bir durumla ki muhtemelen büyük bir baskı ve rekabet alanı var ki orada oraya bir türlü atanamıyor. Bu koşullarda bir Genel Müdürün ne yapacağına öz güvenli bir şekilde karar vermesi de çok zor. Özellikle Tarım ve Orman Bakanlığı konusunda AK PARTİ kırmızı alarm veriyor yeterli kadrom yok şeklinde veya içeride büyük bir çatışma var şeklinde bir sinyal veriyor, benim genel analizim bu noktada. Bunların dışında da çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Yavuzılmaz.

Evet, böylelikle geneli üzerinde görüşmeleri tamamladık.

Şimdi, sözü Sayın Genel Müdürümüze vermeden önce bazı hatırlatmalarda bulunmak istiyorum.

Sayın Genel Müdürüm, sayın üyelerimizce sorulan sorulara yazılı olarak cevap verilmesini gerektiren konularla ilgili cevaplarınızı tutanakların Türkiye Büyük Millet Meclisi “web” sayfasında yayınlanmasından itibaren on beş gün içinde bütün üyelerimize Komisyon Başkanlığımız aracılığıyla iletebilirsiniz.

Sayın Genel Müdürüm, şimdi sayın milletvekillerimizin sorularını yanıtlamak üzere sözü size veriyorum. Yanıtlarınızı yazılı da verebilirsiniz, sözlü de verebilirsiniz.

Buyurun.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Çok değerli milletvekillerim burada gerçekten önemli değerlendirmeler yaptılar hem TİGEM bazında hem de ülkemiz tarım sektörünün genel durumu konusunda. TİGEM’le ilgili değerleri, değerlendirmeleri bizler aldık, kendimize not ettik, bunlarla ilgili özellikle teknik veriye dayalı konularla ilgili daha geniş ve kapsamlı bir bilgilendirmeyi müsaade ederseniz yazılı olarak vermeyi düşünüyoruz.

Yalnız, tabii ki, ben, bazı açıklamaları da buradan yapmadan geçemeyeceğim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Bizim, TİGEM’in ana statüsüyle belirlenmiş en önemli faaliyet konusu hem konuşma metinlerinde hem de Sayın vekillerim tarafından dile getirildi. Bizim birincil ve öncelikli faaliyet konumuz, ülkemiz tarım sektörünün ihtiyaç duyduğu temel girdilerden, sertifikalı tohum ve üstün vasıflı damızlıkların üretilmesi, ülkemiz yetiştiricileriyle, üreticileriyle buluşturulması birinci önemli ve öncelikli faaliyet konumuz. Bu kapsamda, özellikle -son- 2009 yılından bu tarafa TİGEM bu konuda gerçekten devrim niteliğinde yatırımlar yapmıştır, bunları konuşma metninde söyledim. Bizim, şu an 36 işletmeden 20 tanesi -küçük ölçekli işletmeler- özel sektör firmalarına, işletmelerine otuz yıllığına kiraya verildi 2003-2015 yılları arasında. Bu verilen arazilerin miktarı bizim toplam TİGEM arazi varlığının yüzde 9’luk bir kısmını oluşturuyor. Bu kiraya

verdiğimiz işletmeler, TİGEM'in birinci önemli öncelikli faaliyet konusu olan sertifikalı tohum ve üstün vasıflı damızlık üretiminde yeterli düzeyde gelişmeyen, ıslah edilmeleri yüksek maliyetli yatırım gerektiren küçük ölçekli işletmelerdi. Şu an bizim arazi varlığımızın yüzde 91'i 17 adet işletmemizde ki özellikle Ceylanpınar işletmemiz ki TİGEM arazi varlığının yarısını oluşturuyor. Uzun süreli kiraya vermekle biz şunu kazandık: Sayın Başkanım, biz, gelişmiş özel sektör işletmecilik kültürünü bu işletmeleri kiraya vermekle tarım sektörüne kanalize etmiş olduk; artı, yüksek yatırım gücünü de yine tarım sektörüne kanalize etmiş olduk. Bunlar örnek işletmeler oldu, gerçekten bu işletme sayıları bu işletmeler kurulduktan sonra hızlı bir şekilde gelişti; artı, özellikle buradan elde edilen kiralalarla TİGEM kendi işletmeciliğini yaptığı 17 işletmede özellikle son on iki yıl içerisinde devasa yatırımlar yaptı. Şunu net olarak ifade ediyorum: Şu an 17 işletmemizin tamamında yer altı su potansiyelleri belirlenmiş, gerekli etüt çalışmaları tamamlanmış, yer altı su kaynağı potansiyeli olan tüm işletmelerimizin sulama yatırımları yüzde 100 tamamlanmıştır ancak DSİ yatırımlarına dayalı olarak DSİ ana kanalından alacağımız sulama suyuyla sulamaya açılacak yatırımları DSİ yatırımlarına paralel yürütme zorunluluğumuz var; o nedenle, önümüzdeki dönemde kısmet olursa o yatırımları da tamamlayacağız. Şunu net olarak ifade ediyorum: TİGEM'de 2009 yılı öncesi 210 bin dekar olan sulu tarım alanı şu an 940 bin dekara çıkarılmış, tamamında en modern, dünyada geçerli olan, en fazla kullanılan basınçlı sulama sistemleri kullanılıyor; "center pivot", "lineer" sistem, yarı sabit yağmurlama sistemi, damla sulama sistemi. Kesinlikle cazibeyle, vahşi sulama sistemiyle TİGEM'in tek bir dekar sulanan alanı yok, bunu net olarak ifade edeyim.

Üretim planlamamıza gelince; biz, şu an 17 işletmemizin 3,3 milyon dekarlık arazisinin 2 milyonluk dekarını tarla bitkileri üretim arazisi olarak kullanıyoruz. Bu tarla bitkileri üretim alanının 940 bin dekarı sulu, maalesef geri kalan kısmında kuru tarım uygulaması var. Az önce belirttiğim gibi yer altı su potansiyeli olan tüm işletmelerimize sulama yatırımları tamamlandı. O nedenle biz üretim planlamamızı mecburen bu tespitleri çerçevesinde yapıyoruz, her yıl düzenli olarak iş programlarımızı yapıyoruz, üretim planlamamızı yapıyoruz.

Sizlerin kıymetli vaktini daha fazla almamak üzere özellikle Ceylanpınar'la ilgili değerlendirmelere gelmek istiyorum. Şu an Ceylanpınar işletmemizde toplam sulanan alanımız 700 bin dekar, son on iki yıl içerisinde sulamaya açılan alan net 600 bin dekar yani 100 bin dekardan 700 bin dekara çıkarılmış durumda. Devam eden ve önümüzdeki yıllarda devam edecek yerlerle birlikte Ceylanpınar İşletmemizdeki 1 milyon dekarlık tarım arazisini inşallah önümüzdeki üç yıl içerisinde tamamen sulu tarım yapabilir duruma getirmiş olacağız. Şu an Ceylanpınar İşletmesindeki üretim planlamalarını uyguluyoruz, tamamına yakınında işletmenin hayvancılık kaba yem üretimini yapıyoruz. Özellikle en büyük kısmında sertifikalı hububat üretimini yapıyoruz. Şunu özellikle söylüyorum: Türkiye buğday tohum pazarının yüzde 20'si Ceylanpınar İşletmemizden kaynaklanıyor, bu önemli bir miktar.

Sayın Başkanım, sürekli olarak, özellikle hem göçer ailelerin hem çevre köylerin hayvanlarının verdiği zararlar ilgili olarak da şunu ifade edeyim: Biz Ceylanpınar İşletmemizde 200 bin ton hububat üretimi hedefleriz, alırız. Geçen yılki üretimimiz 200 bin tondur, bu yıl da biz 200 bin ton mahsul üretimi hedefliyoruz. Sayın Başkanım, biz ektiğimiz mahsulleri mahsul olarak değil sertifikalı tohuma dönüştürmek amacıyla yapıyoruz. Bunun özelliği de daha farklıdır, zaman olmadığı için yazılı cevaplarımda detaylı olarak vereceğim inşallah.

Şunu yapıyoruz: Biz burada Ceylanpınar İşletmesinde her yıl 150 bin ton sertifikalı tohumu, hububat tohumunu rahatlıkla üretebilecek durumdayız ama biz şu an 100 bin ton civarında üretiyoruz, yüzde 50 kayıp var. Neden? Göçer ailelerin koyunları, çevre köylerin koyunları. Hani diyorlar ya "TİGEM Ceylanpınar İşletmesine hapisane kurdu, hayvanları oraya atıyor, şey yapıyor." diye, bu

son derece yanlış. Bunun nedeni ne? Sayın Başkanım, sayın vekillerim; şunu izah etmek istiyorum: Özellikle buradaki bazı değerli vekillerim meslek icabı bunu biliyor, sertifikalı tohum üretebilmeniz için sertifikalı tohumun çeşidine has başka çeşitlerin o tarla içerisinde olmaması lazım, safiyetinin yüzde 99'ların üzerinde olması lazım ama siz o alanlarda, sertifikalı tohum üretim alanlarında gelişigüzel hayvanlarınızı otlatığınız zaman, hayvanlar belli yerlerden aldığı bir tohumu, başka çeşitteki tohumu o sertifikalı tohum üreteceğiniz yerlere yayar ve burada tarla kontrollerinde sertifikasyon, tarla kontrollerinde o değer sertifikasyon özelliğini kaybeder.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Genel Müdürüm, bu teknik bilgileri detaylı, yazılı olarak verirsiniz sevinirim.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Özellikle şunun için efendim: “Müsaade edilmiyor, boşu boşuna anız alanları otlatılmıyor.” dedikodusuna karşı. Biz göçer konusunda şunu yaptık. Özellikle göçer konusuyla ilgili şey yapıyorum...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – O göçer konusunda da yapılanlara son durumu detaylı olarak, yazılı olarak verebilirsiniz Sayın Genel Müdürüm.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Tamam efendim.

Bunun dışında, bir de Ceylanpınar İşletmesinde özellikle başka sendikal çalışmalara müsaade edilmemesi konusuyla ilgili özellikle şunu vurgulamak istiyorum: Bizim şu an Ceylanpınar İşletmemizde sürekli olarak çalıştırdığımız 3 bin, yaz aylarında hizmet satın alma yoluyla 7 bin kişiye çıkan bir istihdamımız var. Orada farklı bir demografik yapı var, biz bu yapıda çalışma barışını korumakla sorumluyuz. Orada yanlış propagandalara, kişileri birbirine düşürecek pozisyonlara, uygulamalara kesinlikle müsaade etmiyoruz, hiçbir partiye, hiçbir sendikaya kesinlikle herhangi bir ayrıcalık tanımıyoruz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Başkanım, özellikle Ahal Teke atıyla ilgili çalışmalarımız devam ediyor. Aslında burada verilecek çok cevap vardı ama...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – O zaman yazılı olarak vereceksiniz zaten Sayın Genel Müdürüm. Yazılı olarak, detaylı olarak verebilirsiniz Sayın Genel Müdürüm.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Çok teşekkür ediyorum sizlere ve sayın vekillerime.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sayın Bakan Yardımcım, ilave etmek istediğiniz bir husus var mı?

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI İBRAHİM YUMAKLI – Sayın Başkanım, değerli üyeler; bütün söylenenleri tek tek not ettik. Ben değerli katkılarınız için teşekkür ederim. Ayrıca Sayıştay denetçilerimize de çok teşekkür ediyorum.

Biz bu kurumların ileri gitmesi için -biraz önce Genel Müdürümüzün heyecanını gördünüz, bitiremedi- aynı şekilde devam ediyoruz. Hepinize çok çok teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ederim.

Şimdi, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2019 ve 2020 hesap dönemlerine ilişkin sonuç bölümlerini ayrı ayrı okutup ibraya sunacağım.

Önce 2019 yılı sonuç bölümünü okutuyorum, buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Sonuç:

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2019 yılı bilançosu ve 20.821.497,98 Türk lirası dönem kârıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Şimdi, 2020 yılının sonuç bölümünü okutuyorum, buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Sonuç:

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2020 yılı bilançosu ve 76.829.548,47 Türk lirası dönem kârıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2019 ve 2020 yıllarına ait üst komisyon toplantısı tamamlanmıştır, tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Evet, Sayın Genel Müdürüm son söz sizde teşekkür konuşması için. Kısa ve öz olarak, buyurun.

TİGEM GENEL MÜDÜR VEKİLİ SAİT KOCABAY – Sayın Başkanım, sayın vekillerim; katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum efendim, hayırlı uğurlu olsun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, biz de teşekkür ediyoruz, çalışmalarınızda kolaylıklar diliyoruz, çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

3.- Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin, 2020 yılına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Şimdi, Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin 2020 yılına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleriyle devam ediyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere toplantımıza katılan Kurum ve Sayıştay temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

(Katılımcılar kendilerini tanıttı)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sunum için buyurun.

TÜRK SUDAN ULUSLARARASI TARIM VE HAYVANCILIK AŞ GENEL MÜDÜRÜ HASAN GEZGİNÇ – Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri, Sayın Bakan Yardımcım, Sayıştay Grup Başkanı ve uzman denetçiler, Strateji ve Bütçe Başkanlığımızın, Hazine ve Maliye Bakanlığımızın ve Bakanlığımızın kıymetli temsilcileri; şirketimiz 2020 yılı hesap ve işlemlerine ait Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu toplantısına hoş geldiniz diyor, şahsım ve Şirketim adına saygılar sunuyorum.

Ülkemiz ekolojisinde üretilmeyen veya üretimi yetersiz kalan tarımsal ürünlerin yurt dışında kiralanan arazilerde üretilmesi, tarıma dayalı sanayimizin ham madde ihtiyacının garanti altına alınması, ülkemiz üretimi tarımsal yatırım kalemlerinin -sulama sistemleri, sera sistemleri, tarımsal mekanizasyon gibi farklı kalemlerde oluşan üretimlerin yurt dışına ihracatının artırılması, ülkemizin gelecekte de gıda güvenliği ve güvenilirliğinin sağlanması hedeflenerek Türkiye ile Sudan arasında 28 Nisan 2014 tarihinde imzalanan ve her iki ülke nezdindeki yasal prosedürleri 19 Kasım 2015 tarihinde tamamlanan İkili Tarımsal İşbirliği ve Ortaklığına İlişkin Anlaşma uygulamaya konulmuştur.

Anlaşma kapsamında yüzde 80 TİGEM, yüzde 20 Sudan Tarım ve Ormanlar Bakanlığı ortaklığında bir şirketin kurulması, ortak şirket tarafından Sudan’da 12.500 hektar arazide bir pilot çiftlik kurulması, Sudan ‘da 780.500 hektar tarım arazisinin Türk girişimcilere ve yatırımcılarına açılması ve özendirilmesi hedeflenmiştir.

Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri; Türkiye ile Sudan Arasında İkili Tarımsal İşbirliği Ve Ortaklığına İlişkin -2015 yılında yasal prosedürleri tamamlanarak uygulamaya konulan- Anlaşma sonrasında pilot çiftlik arazisinin tespit edilmesi, fizibilite raporlarının ve şirket esas sözleşmesinin hazırlanması süreçlerinden sonra, 5/9/2018 tarihinde, merkezi Ankara’da olan Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin kuruluşu tamamlanmıştır. Ayrıca, söz konusu anlaşma kapsamında Hartum’da Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin şubesinin açılışı 21 Kasım 2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Projenin hayata geçirilmesi konusunda 2018 ve 2019 yıllarında Sudan’a üst düzey resmî ziyaretler gerçekleştirilerek teknik heyetler tarafından etüt ve inceleme çalışmaları yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda, pilot çiftlik ve ülkemiz özel sektör firmalarının yatırımlarına açılacak arazilerin Sudan tarafından teslim alınmasına ilişkin müzakerelerin sonuna gelinmişken 2019 yılı Nisan ayında Sudan’da hükümet değişikliği yaşanmış, Sudan’da Hükûmetin kurulması sonrasında Sudan projesiyle ilgili görüşmelerde bulunmak üzere 2021 yılı Mart ayı içerisinde Tarım Orman Bakan Yardımcısı Başkanlığında Bakanlık ve TİGEM’den oluşturulan bir heyetle Sudan’a bir ziyarette bulunulmuştur. Ziyaret sırasında yapılan üst düzey görüşmelerde anlaşma kapsamında TİGEM’e tahsis edilecek arazilerin ivedilikle verilmesi talep edilmiş ve tutanak altına alınmıştır.

Sudan Tarım ve Ormancılık Bakanı Al-Tahir İsmail Harbi 13 Ağustos 2021 tarihinde ülkemize gerçekleştirdiği resmî ziyaret sırasında 113.282 hektarlık ve 12.834 hektarlık olmak üzere 2 alan için koordinatları içeren belgeyi tarafımıza teslim etmiştir. Bakanlığımız tarafından alanlarında uzmanlardan oluşturulan bir teknik heyet söz konusu araziler üzerinde etüt ve incelemelerde bulunmak üzere 9-15 Ekim 2021 tarihleri arasında Sudan’a görevlendirilmiştir. Teknik heyetin konuyla ilgili hazırladığı rapor sonucunda önerilen arazilerin ekonomik olarak tarımsal üretime uygun olamayacağı değerlendirilmiştir.

Türkiye-Sudan Tarım Yürütme Komitesinin 20 Aralık 2021 tarihinde Ankara’da gerçekleştirdiği Üçüncü Dönem Toplantısı sırasında Sudan tarafına anlaşma metnine dercedilen sermaye taahhütlerinin yerine getirilmesi için arazilerin ivedilikle tahsis edilmesi gerektiği bildirilmiştir, arazi tahsislerinin ivedilikle yapılması konusunda Sudan tarafıyla görüş birliğine varılmıştır.

Bu kapsamda, Sudan’da yaşanan hükümet değişiklikleri ve dünya genelinde yaşanan pandemi nedenleriyle henüz üretim faaliyeti bulunmayan ancak 5 Eylül 2018 tarihinden itibaren resmî olarak faaliyete başlayan şirketin tüm yasal yükümlülükleri, uluslararası ilişkileri, idari işlemleri ve buna benzer konular tek karar organı olan Yönetim Kurulu tarafından yürütülmektedir.

Genel Müdür ataması asaleten gerçekleştirildikten sonra şirketin yönetim alt yapısı, teşkilatlandırma ve organizasyon çalışmaları tamamlanacaktır. Şirketin üretim faaliyetlerine başlaması için ise arazi tahsisi konusunda Sudan tarafına girişimlerde bulunulmaya devam edilmektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; şirketimiz, Sudan’da tarımsal üretim alanında yatırım yapan girişimcilerin tohum ve bunun gibi temel girdilerinin tedarikinin sağlaması, Türk girişimcilerinin Sudan’da üreteceği tarımsal ürünleri satın alarak pazarlanması veya pazarlanmasına katkı verilmesi, her iki ülke tarımsal ticaretinin artırılması, ülkemiz ve Sudan ekonomisine sağlayacağı katma değerini yanında her iki ülkede önemli bir istihdam alanı oluşturma arzusu içerisindedir.

Bu duyularla sözlerime son verirken KİT Komisyonu Başkan ve üyelerine, Bakan Yardımcımıza, Sayıştay Grup Başkanı ve uzman denetçilerine, Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı temsilcilerimize, Bakanlığımızın mensuplarına teşekkürlerimi arz eder; toplantımızın ülkemize ve milletimize hayırlar getirmesini diler, saygılar sunarım.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim.

Şimdi, önerilerin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun 2020 Yılı Alt Komisyon Raporu’nda 1 öneri bulunmaktadır. Şimdi, 2020 yılının 1 no.lu önerisini okutuyorum.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Öneri 1:

Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin faaliyetlerine başlayabilmesi ve yatırımları için gerekli altyapıyı oluşturabilmesini teminen;

Kurucu ortak Sudan Tarım ve Ormancılık Bakanlığı tarafından aynı sermaye olarak konulan pilot çiftlik yatırımlarına ilişkin taahhüdün yerine getirilmesi için gerekli iş ve işlemlerin ivedilikle tesis edilmesi,

Yüklenilen misyon ve verilen görevin icrası için mevzuat ve anlaşma hükümleri çerçevesinde şirketin organizasyon çalışmalarını tamamlayıp yatırım faaliyetlerine başlaması.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Buyurun yanıt için.

TÜRK SUDAN ULUSLARARASI TARIM VE HAYVANCILIK GENEL MÜDÜRÜ HASAN GEZGİNÇ – Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; kurucu ortak Sudan Tarım ve Ormancılık Bakanlığı tarafından aynı sermaye olarak konulan pilot çiftlik yatırımlarına ilişkin taahhüdün yerine getirilmesi için gerekli iş ve işlemlerin ivedilikle tesis edilmesi konusunda ilgili olarak merkezi Ankara’da olan Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi payının yüzde 80’i TİGEM, yüzde 20’si Sudan Tarım ve Ormanlar Bakanlığına ait olmak üzere kuruluşu 5 Eylül 2018 tarihinde tamamlanmıştır.

Şirket ana sözleşmesinde 10 milyon Amerikan doları olan şirket kuruluş sermayesi kuruluş tarihindeki döviz kuru üzerinden 6,65 Türk lirası baz hisseyle 10 milyon hisse payına ayrılmış, toplam 66 milyon 500 bin lira değerinde olan hisse senetleri ve 2 milyon adet paya karşılık gelen 13 milyon 300 bin liralık kısmı Sudan Tarım ve Ormanlar Bakanlığı tarafından aynı sermaye olarak, 8 milyon adet paya karşılık gelen 53 milyon 200 bin liralık kısmının da Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından nakdi olarak taahhüt edildiği belirtilmiştir. Sudan Tarım ve Ormanlar Bakanlığı tarafından aynı sermaye olarak konulan 2 milyon Amerikan dolarının Sudan tarafından 12.500 hektar pilot çiftliğin otuz beş yıllık kullanım alanı bedeli karşılığında aynı olarak karşılanacağı hükme bağlanmıştır.

Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin tescil öncesi, Türk Ticaret Kanunu’nun 143’üncü maddesi uyarınca, TİGEM tarafından, nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin taahhüt edilen nakdi sermayenin dörtte 1’ine tekabül eden kısmı yani 13 milyon 300 bin lirası ilgili banka hesabına şirket adına yatırılmıştır.

Sudan, Tarım ve Ormanlar Bakanlığı tarafından aynı sermaye olarak söz konusu pilot çiftlik arazisinin şirkete henüz teslim edilmediği için sermaye taahhüdünü yerine getirememiş sayılmaktadır. Sudan tarafınca 2019 yılı öncesinde anlaşmada belirtilen pilot çiftlik yerinin sosyal nedenlere dayalı olarak değişmesi, yeni önerilen pilot çiftlik yerinde gerekli etüt ve incelemelerin süreç alması, daha sonra da 2019 yılı Nisan ayında hükümet değişikliği ve dünya genelinde pandeminin yaşanması, Sudan tarafından pilot çiftlik yerinin kira ücretine tekabül eden sermayeyle ilgili taahhüdünü yerine getirememesinde en önemli neden olarak görülmektedir.

Türkiye-Sudan Tarım Yürütme Komitesinin 20 Aralık 2021 tarihinde Ankara’da gerçekleşen Üçüncü Dönem Toplantısı’nda sermayeyle ilgili olarak durum değerlendirilmiş, Sudan tarafına bir an önce söz konusu pilot çiftlik için arazilerin şirkete tahsisinin gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiş; Sudan tarafınca, Sudan’da yeni bir hükümet kurulma çalışmalarının devam ettiği, hükümet kuruluşu tamamlandığında söz konusu arazilerin en kısa süre içerisinde teslim edileceğine ilişkin çalışmaların başlatılacağı belirtilmiştir. Ancak Sudan’da hâlihazırda hükümet kuruluşu tamamlanamamıştır. Şirket sermayesinin tamamlanmasıyla ilgili Sudan nezdinde girişimlerimiz devam etmektedir.

Şirketin organizasyon çalışmalarını tamamlayıp yatırım faaliyetlerine başlamasıyla ilgili olarak da Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin daha fonksiyonel duruma getirilmesi noktasında yetkili mercilerce yapılan müracaatlar sonucunda kadro ihdasları yapılarak Resmî Gazete’nin 15 Temmuz 2021 tarihli 1’inci mükerrer sayısında yayınlanmıştır. Ancak yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı Sudan tarafından pilot çiftlik ve Türk girişimcilerin yatırımlarına açılacak araziler henüz teslim edilmediği için şirkete tahsis edilen kadrolara atamalar yapılamamıştır.

Arz ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

Sayın Sertel, buyurun.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Hoş geldiniz.

Sunumunuzda şöyle diyorsunuz: “Ülkemiz ekolojisinde üretilemeyen veya üretimi yetersiz kalan tarımsal ürünlerin yurt dışına...” Ülkemiz ekolojisinde üretilemeyen ürünler ne örneğin, neler var? Bunu doğrusu merak ediyorum. Yani bizde üretilemeyip Sudan’da üretilecek olan ne gibi ürünler var? Onu merak ederek, sorarak başlıyorum.

Sonra diyorsunuz ki bu konuda, bulgu 1’de; bu önemli sunumunuzda da söylüyorsunuz, itiraf var: 5 Eylül 2018’de faaliyete başlıyor bu şirket, Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi; ismi bayağı cakalı ama dört senedir de hiçbir şey yok. “‘‘Arazi versin bize Sudan.’ dedik, arazi de yok; verilen arazi de tarıma uygun değil.” diyorsunuz; bunların hepsi sunumunuzda var. E, arazi yok, arazi veren yok, Sudan’da hükümet yok ama biz oraya belli bir miktar para yatırmışız, faaliyete başlamışız, işte Yönetim Kurulu kurmuşuz; Yönetim Kurulu üyeleri üretim olmamasına, işte dört senedir arazi olmamasına rağmen, maşallah, hepsi maaşlarını alıyorlar, hiçbir sıkıntı yok. Daha ortada tarla yok, biz neden bahsediyoruz bilmiyorum yani neyi anlatıyorsunuz, pek anlamıyorum.

Şimdi, 12.500 hektar alanda bir çiftlik kurulacak, bunun Türk girişimcilere açılması öngörülecek; sonra, yüzde 20’si Sudan, yüzde 80’i Türkiye olarak belirtilecek, “uzatılabilir otuz beş yıllık bir kiralama dönemi” denilecek ve bunun dört yılı boşa gidecek. Dört yıldır, bize taahhüt edilen arazi verilmiyor, dolayısıyla da üretime başlanamıyor.

Şimdi, bu proje için Türkiye Cumhuriyeti toplamda ne kadar harcama yaptı? Acaba bu Sudan’a yapacağımız harcamayı Türkiye’deki tarımsal desteğe harcasaydık daha mı doğru olurdu? Yani kim dedi “Gidin, Sudan’da arazi tutun.” diye? Ben gerçekten akıl sır erdiremiyorum, nasıl olur? Siyasal istikrarın olmadığı ve iç çatışmaların sürdüğü bir ülkede, hükümetlerin kurulamadığı bir ülkede kiminle ne anlaşma yapıyorsunuz? Biriyle yaptığınız anlaşmayı öbürü rahatlıkla bozabilir, kabul etmeyebilir; istikrar olmayan bir ülke. Taahhüt ettiği araziyi vermediği takdirde siz ne yaptınız ya da ne yapmayı düşünüyorsunuz? Yani diyorsunuz ki: “Biz Sudan’dan araziyi istedik, bize verecekler inşallah.” İnşallah, maşallah, devam ediyoruz yani böyle bu. Anlaşmanın tek tarafı feshi sizce mümkün mü? Yani anlaşma bizim tarafımızdan ya da Sudan tarafından bozulursa bunun tazminat hükümleri var mı? Böyle bir durumda biz mi zarara gireceğiz; onlar mı bize tazminat ödeyecek, biz mi tazminat ödeyeceğiz?

Buna ilişkin bu sözleşmenin ana maddelerini açıklamanız lazım bize. Bu Hükümet, yeni kurulan Sudan Hükümeti bu araziye şimdi verse dahi burada üretime ne kadar sürede geçersiniz ve ne ekersiniz, ne biçersiniz? Orada ekilen biçilenin Türkiye'ye ne hayrı dokunur?

Bana bunları ister yazılı verin ister sözlü verin isterseniz hiç vermeyin çünkü bir umutsuzluk, kötü bir durum var; o kötü durum devam edecek gibi geliyor bana yani çözümsüzlük var. Bu çözümü bir an önce bulmak lazım ya da bu şirketi kapatıp en azından Yönetim Kurulu üyelerinin maaşlarını durdurmak lazım; Türkiye'ye bunun hayrı o olabilir yani bu da bir yöntemdir. Boşu boşuna burada zaman harcamayın, TİGEM'in asli görevine dönlün ve TİGEM bu işleri yapsın diyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ediyorum Sayın Sertel.

Sayın Sarıbal, yine mi konuşacaksınız?

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Evet.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Sürekli söz veriyorum size. Genelde misafirlerimize bir defa, beş dakika söz veriyoruz ama size her öneriyle ilgili de söz verdik.

Buyurun, bununla da ilgili söz verelim.

ORHAN SÜMER (Adana) – Sayın Başkan, Orhan Bey hallediyor, biz söz almadık tarımla ilgili olduğu için.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, tarımla ilgili değerlendirmeleri yapmasından, kendisinin çiftçi olmasından ve tarım dostu olmasından dolayı...

Buyurun Sayın Sarıbal.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum bir taraftan, bir taraftan da kınıyorum sizi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Niye?

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Ben çiftçiyim, tarımcıyım, konuşmayacağım da nerede konuşacağım?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Tamam işte, veriyoruz söz size. Daha ne istiyorsunuz, söyleyin.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Ama kıymeti yok.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – “Kınama” sözünü size bu kadar söz vermeme rağmen, iltifat etmemize rağmen...

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Peki, tamam.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – O zaman ben de sizi kınıyorum. Düzelttiniz mi? Peki, tamam.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Mesele şu: Bu Sudan meselesi Başkan, ben şurada tekrar bunu konuşmaktan utanıyorum; çok net söyleyeyim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Utanmayın canım, konuşun, buyurun.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Bakın, şöyle: Bir çiftçi olarak, 35 milyon dönüm arazisi yirmi yılda tarımdan çıkmış, yaklaşık 50 milyon dönüm arazisi ekilmesi gereken ve toprak sınıflaması olarak geçmiş yıllarda il özel idarelerinin, köy hizmetlerinin yapmış olduğu tarımın yapılabilirliği kesin olan kendi topraklarımızda yatırım yapmayıp birilerine para aktarmak, bu ülkenin sermayesini, bu ülkenin servetini, halkın vergisini aktarıyor olmak ve bu konuda ısrarcı olmak gerçekten şaşırtıyor beni.

Birincisi, çok net; derhâl buradan çıkın kardeşim. Nedir sizi bağlayan iş, nedir? Hiçbir güvenliği yok. Hangi iş dünyasının insanı hangi güvenceyle gidecek oraya? Buradan kendinize emniyet mi götüreceksiniz? Oradaki iç çatışma, hükümet meselesi ama en baştan, bunun tümüne bütünüyle karşı olduğumu; bunun Türkiye'nin tarihsel birikimleriyle, tarımsal birikimleriyle, toprak zenginliğiyle, 7 bölgesiyle, 4 iklimiyle âdetâ bu ülkeye hakaret olduğunu düşünmekteyim. Buradan, kafadan bir reddediyorum bunu; onu özellikle söylemek isterim.

Sonrasında 6,5 milyon; 6,6 milyon; 6,6 liradan 10 milyon dolarlık bir iş yapmışsınız. Yüzde 80'ini biz karşılayacağız, yüzde 20'sini onlar karşılayacaklar. O gün 6,6 lira parasal olarak değeri belli. 66 milyon liralık bir destek vereceğiz oraya onlar da yatırım yapacaklar. Şimdi, ne oldu bu para? Bizde 16 lira oldu, onları bilmiyorum. Kaç para bu? Birincisi bu. Yani olacak iş değil. Niye iptal etmiyoruz? Ne güvenliği var, bu, lojistik masraflarıyla, artık dünyadaki yeni düzenlemeyle, Covid'le, Rusya ve Ukrayna savaşıyla artık hakikaten burada ısrar etmenin... Aklımıza sadece şu geliyor: Bu şirketi kuranların ve onların yöneticileri olanların kamu kaynaklarından aldığı paralarla rahat ettikleri anlamına geliyor; başka hiçbir karşılığı yok. Yine, kimin parası? Elbette, hepimizin parası, hepimizle ilgili bir şey bu. 84 milyon Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyla ilgili. Hâlâ bekliyoruz ki onlar bize toprak gösterecekler, biz de buradan ekip göndereceğiz. O yetmedi, bir de orada yeni kadro ihdası yapmaya karar verdik. Zaten bizim kadromuz vardı, şirket var, yapı var. Bir de şimdi, orada işler hızlı olsun, bize yer bulsunlar diye yeni bir kadro ihdası da... Bu, yeni, şu anda hazırladığınız raporda bunu görmekteyiz.

Kısaca, Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, Sayın Bakan Yardımcısı, şirket yöneticisi arkadaşlar; ya, vazgeçin artık ya, yeter bu. Gerçekten çok üzülüyorum, bunu samimiyetimle söylüyorum. Gelin, geçen defa da TİGEM Başkanına söylemiştim, şimdi size söylüyorum; gelin, bu ülkeyi gezelim, ne kadar tarım alanı boş görelim; Ardahan'ın arazisinden, Kars'ın arazisinden, Erzurum'un arazisinden, Konya'nın arazisinden, Türkiye'nin neresinde istiyorsanız gelin, gidelim boş arazileri görelim. Şu kaynakları yani varsa arka planda başka bir şey bilelim; bilme hakkımız var hem milletvekili olarak hem de bu ülkenin bir vatandaşı olarak. Varsa... Ama yoksa hakikaten bunda ısrar etmek gerçekten akıl durgunluğu gibi bir şey diyorum.

Sağ olun Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ederim Sayın Sarıbal.

Buyurun Sayın Öztürk.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Teşekkür ederim.

Akşamın bu saatinde ben de çok fazla uzatmadan kısa konuşayım. Ben, sadece sizin kendi yaptığınız sunum ile bulguya verdiğiniz cevap arasındaki çelişkiler açısından dikkatimi çeken kısımlara bakmak istiyorum.

Vermiş olduğunuz cevaplar tabii ki alt komisyon esnasında verilmiş olan cevaplar olabilir ama burada aynısını, aynı şekilde okuyunca “Son hâli bu.” şeklinde bir anlam çıkar ama sunumumuz en azından bugünün sunumu. Fakat aradaki çelişki anlamında tabii ki özel sektöre de ayrılacak olan tarım arazisi de belki bunun içinde ama burada Sudan Tarım Bakanı -113.282 hektarlık bir alan- 12.834 hektarlık bir alan size teslim etmiş ama verdiğimiz cevaplarda hep 12.500 hektarlık pilot çiftlik öncelikli söyleniyor. O zaman bu 113.282 hektarlık alan nedir? Tahmin ediyorum ki o özel sektör için ayrılan alan ama bir yandan da bakıyorum burada, bulguda özellikle, sonrasında yer değişikliği ve yer değişikliğiyle ilgili de bu yeni önerilen çiftlik yerine gerekli etüt ve incelemelerin süreç almasından, hâlâ devam ettiğinden bahsediyorsunuz ama sunumunuzda ise bu yerler bize teslim edildiğinde, 15

Ekim 2021’de görevlendirmeye gittiğimizde arazilerin ekonomik olarak tarıma uygun, üretime uygun olmadığı ifade ediliyor. Şimdi, o zaman “Buradaki süreç devam ediyor.” Diye niye yazıyorsunuz? Bunu da en azından bu anlamda çelişkileri göstermek adına söylüyorum.

Burada bir yandan ülkemiz olarak sermayedar TİGEM görülüyor ve Sayın TİGEM Genel Müdürünün de şöyle geçmişteki işlerine baktığımda, Sudan projesinin hazırlanmasında, muhtemelen de etkin görev alan bir arkadaşımız. Şimdi, TİGEM’in bütün arazileri acaba kullanılıyor mu, yetmediği için mi Sudan’a gitmek zorunda kaldık? Burada gerekçelerde, iklim şartlarından dolayı orada daha iyi sulama ve daha iyi bir tarımdan bahsediliyor; özellikle, yem bitkileri üzerine, hayvancılık üzerine de bize fayda sağlayacağı söyleniyor ama şimdi, dışarıdan bir yatırımcı düşünün. Sonuçta, Sudan’a dışarıdan bir yatırımcı olarak gidiyoruz ister özel sektör, ister devlet olarak. Güvenin olmadığı yere yatırım yapılır mı arkadaşlar? Sonuçta, orada, şu anda bir darbe hükümeti var ve sizin önünüze -bu arazi değil- alın size çorak arazi diye çorak araziye -affedersiniz- bir noktada teslim etmişler ama o çorak arazide de hiçbir şey yapılmayacağı belli, aşikâr. Kendi görevlendirmeniz sonucunda, sizin kendi yetkililerinizin bunu açıkça söylemiş. Dolayısıyla, burada, bu yatırımın artık bir şekilde sıkıntı olduğu belli. Uluslararası hukuk çerçevesinde sözleşmenizi iptal edip parayı nasıl kurtarırsınız onu bilmem ama bu işin geleceğinin olmadığı aşikâr; hele hele böyle bir ülkede, güvenin olmadığı bir ülkede sıkıntı olduğu aşikâr. Buna alternatif başka bir ülkede yer mi bulursunuz, yoksa bunun dışında tarım maksadıyla gidilip başka işler mi yapılıyor... Hükûmetin de bu konuda ısrarının neden olduğunu da açıkça merak ediyorum.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ederim Sayın Öztürk.

Sayın Genel Müdürüm, geneli üzerine görüşmelere geçince sayın üyelerimizin sorduğu soruları yanıtlarsınız.

Şimdi Sayıştayın öneriyle ilgili görüşünü alalım.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – İzlememizde kalmasının uygun olacağını değerlendiriyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki.

Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Böylelikle, önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi geneli üzerine görüşmelere geçiyoruz.

Geneli üzerinde söz almak isteyen üyemiz Sayın Sertel.

Buyurun.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Ben, kısaca soruları soracağım, geneli üzerinde uzun konuşmayacağım. Yine, ben... Bu anlaşma dört yıl önce yürürlüğe girdi, faaliyete başlayamadı, Sudan’daki iç savaşın çok uzun yıllardır sürdüğü gerçeği ortadayken niye Sudan’a gidildi? Bunun sadece tarımsal ve üretimsel bir hadise olmadığını, siyasal bir karar olduğunu düşündüğümü ifade etmek istiyorum.

Şimdi, şirket kurulduktan sonra doğal olarak bir Yönetim Kurulu ataması da yapıldı. Bununla ilgili merak ettiğim bazı hususlar var. Bu Türk-Sudan projesi için şirketin kuruluşundan bu yana, Yönetim Kurulu üyeleri yıllık toplamda ne kadar ödeme aldılar; bunu merak ediyorum. Yani bu süreç zarfında Yönetim Kurulu üyelerine ödenen ikramiye tutarı nedir?

Bu konuda Manisa Milletvekilimiz Bekir Başevirgen çok detaylı sorular sordu, onun birkaçını da burada sorarak konuyu kapatmak istiyorum, tatsız bir konu çünkü, insan hakikaten Orhan Sarıbal'ın dediği gibi, üzülüyor. Ülkemin bunca güzel toprakları varken ve ekilmez, biçilmezken, çoraklaşmaya bırakılırken Sudan'daki arazinin niye kiralandığı noktası hakikaten üzüntü verici bir durum.

ORHAN SARIBAL (Bursa) – Olmayan arazinin.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Yani olmayan arazi; olsa o da ayır, evet.

“Şirket Yönetim kurulunda Bakanlığınızı ve TİGEM’i temsilen bulunan üyelerin Bakanlıkta herhangi bir görevi bulunmakta mıdır?” diye sormuş Bekir Başevirgen. Bulunuyor, onu biliyoruz. “Bu kişilerin yetkili kılınmasında hangi nitelikler dikkate alındı?” Ayrıca sormuş: “Bakanlığınızın bahse konu yatırımıyla ilgili olarak bundan sonra izleyeceği yol ve tutum ne olacak? Bu yatırım kapsamında toplamda harcanan tutar ne kadardır? Hangi kalemlere yatırım yapılmıştır? Bu yatırımla ilgili olarak oluşmuş kamu zararı veya görev zararı söz konusu mudur? Konuyla ilgili herhangi bir adli takibat başlatılmış mıdır ya da başlatılacak mıdır?” Bu konudan... Hani, “Zararın neresinden dönersen kârdır.” derler atalarımız; çok da doğru derler. Bu zarardan ne zaman dönülecek, doğrusu, ben de merak ediyorum. Bu konuda hem Tarım Bakanının hem TİGEM’in tekrar oturup düşünmesi lazım ve bu öneriyi atan kimse ona da bir raporla, bu işin olmayacağı noktasında bir raporla sunum yapıp bu işten vazgeçilmesi lazım. Çünkü devam ettiği müddetçe Türkiye Cumhuriyeti’nin kasasından çıkacak her lira zarar hanesine kaydedilecektir. Orada bir çare bulunacağını zannetmiyorum. Akşamın bu saatinde, bunları söylemek de gerçekten, ülkesini seven, yurdunu seven, vatanını seven, çiftçisini seven, köylüsünü seven bir insan olarak beni çok üzüyor.

Bu noktada sözlerimi burada bitiriyorum. Herkese iyi akşamlar diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Sertel.

Evet, başka söz almak isteyen yok.

Böylece geneli üzerindeki görüşmeleri tamamladık.

Şimdi sözü Sayın Genel Müdüre vermeden önce bazı hatırlatmalarda bulunmak istiyorum.

Sayın Genel Müdürüm, sayın üyelerimize, sorulan sorulardan yazılı olarak cevap verilmesini gerektiren konularla ilgili cevaplarınızı, tutanakların Türkiye Büyük Millet Meclisi “web” sayfasında yayınlanmasından itibaren on beş gün içinde bütün üyelerimize Komisyon Başkanlığımız aracılığıyla iletebilirsiniz.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

TÜRK SUDAN ULUSLARARASI TARIM VE HAYVANCILIK GENEL MÜDÜRÜ HASAN GEZGİNÇ – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, kıymetli milletvekilleri; sorulan sorularla ilgili notlarımızı dikkatlice aldık ve “web” sayfasından da bunları takip ederek eksiksiz bir şekilde, son derece detaylı olarak, yazılı olarak cevaplarımızı vereceğiz ancak bir konuya vurgu yapmak istiyorum: Bu söylenenlerin tamamı çerçevesinde, bu şirket kapsamında şu ana kadar ülkemiz dışına harcanmış tek bir kuruş yoktur.

İkinci olarak da bilinmesini istediğim bir konu şahsım adına, şirketim adına: Bakanlığınızda yeni bir değişim söz konusu; Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi adına bu dönemde Tarım Bakanlığı adına yönetimde yer alan arkadaşlarımızın hiçbiri herhangi bir huzur hakkı, herhangi bir isim adı altında para talep etmeyeceklerdir ve almayacaklardır. Bunu da ifade etmek isterim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ediyorum Sayın Genel Müdürüm.

Sayın Bakan Yardımcım, ilave etmek istediğiniz bir husus var mı?

ATİLA SERTEL (İzmir) – Bugüne kadar alındı mı?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yazılı verecektir Sayın Sertel.

ATİLA SERTEL (İzmir) – Alınmayacaktır bu saatten sonra, teşekkür ederiz. Bu saatten sonra almayacaklarsa teşekkür ederiz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki.

Buyurun Sayın Bakan Yardımcım.

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI İBRAHİM YUMAKLI – Benim herhangi bir notum yok, çok teşekkür ederim.

Herkese hayırlı akşamlar diliyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – Peki, teşekkür ediyorum.

Şimdi, Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin 2020 yılı hesap dönemine ilişkin sonuç bölümünü okutup genel görüşmeye sunacağım.

2020 yılına ait sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ – Sonuç:

Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin 31/5/2021 tarihindeki Genel Kurulunda kabul edilen 2020 yılı bilançosu ve 176.542,90 kuruş dönem kârı ile kapanan gelir tablosu genel görüşmeye sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ – 2020 yılı sonuç bölümü genel görüşmeye sunulmuştur.

Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin 2020 yılına ait üst Komisyon toplantısı tamamlanmıştır.

Tüm katılımcılara ben de teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum, başarılar diliyorum.

Değerli Komisyon üyeleri, gündemimize 1 Haziran 2022 Çarşamba günü Türkiye İhracat Kredi Bankası AŞ ile Türkiye Emlak Katılım Bankası AŞ ve bağlı ortaklıklarının 2019 ve 2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleriyle devam edeceğiz.

Toplantıyı kapatıyorum, hayırlı akşamlar diliyorum.

Kapanma Saati:19.23

